

1981/82:169

Tisdagen den 8 juni fm.

Kl. 10.00

1 § Föredrogs och hänvisades
Proposition
1981/82:225 till skatteutskottet

2 § Föredrogs men bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkanden 1981/82:38 och 39
Finansutskottets betänkanden 1981/82:43–46, 48 och 50
Skatteutskottets betänkanden 1981/82:60 och 71
Utrikesutskottets betänkande 1981/82:28
Utbildningsutskottets betänkande 1981/82:37
Trafikutskottets betänkanden 1981/82:36 och 37

3 § Regionalpolitiken

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1981/82:23 om regionalpolitik (prop. 1981/82:100, 1981/82:113 och 1981/82:150).

Beträffande detta betänkande hade utskottet hemställt att detsamma skulle avgöras efter endast en bordläggning.

Anf. 1 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Sent i går eftermiddag fick riksdagens ledamöter tillgång till arbetsmarknadsutskottets betänkande 23 om regionalpolitik. Betänkandet omfattar avsevärt mer än 300 sidor. Antalet punkter för beslut är 185. Inte mindre än 85 reservationer är fogade till betänkandet. Närmare 120 motioner med sammanlagt ca 270 delyrkanden behandlas i betänkandet.

Allt detta skall riksdagens ledamöter ta ställning till redan i dag – vi fick alltså betänkandet i går eftermiddag. Detta är faktiskt snudd på skandal. Det kan inte, herr talman, vara ägnat att övertyga allmänheten om att riksdagens ledamöter på ett tillfredsställande sätt har möjligheter att ta ställning till frågor som rör arbete och utveckling i olika delar av landet.

För ett parti som hindras att delta i utskottsarbetet är givetvis svårigheterna särskilt stora. Men det torde i denna fråga vara så, att de allra flesta

riksdagsledamöterna upplever situationen som otillfredsställande.

Herr talman! Jag anser inte att ansvaret ligger på kammarkansliet eller arbetsmarknadsutskottet och dess personal och ledamöter. Ansvaret faller helt på regeringen som dels förhalat propositionens avlämnande till riksdagen, dels avlämnat propositionen så sent att den kommit vid samma tidpunkt som ett stort antal andra propositioner. Det är med hänsyn till arbetssituationen i riksdagen inte möjligt att begära förlängd tid för genomgång av detta ärende. Vpk-gruppen vill dock protestera mot handläggningen. Vi hoppas att detta skall leda till en annan tingens ordning i fortsättningen.

Anf. 2 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Låt mig säga att jag gärna instämmer i Bertil Måbrinks inlägg här när det gäller de svårigheter som råder för kammaren och för riksdagen att hantera en rad stora ärenden som kommer i slutet av varje riksmöte. F. ö. avser jag att ge en särskild kommentar om den saken i det anförande som senare följer. Det är ett stort ärende. Tre propositioner berörs helt eller delvis. Antalet motioner är 118. Sedan finns det naturligtvis också en rad trycktekniska och andra frågor som måste få ta sin tid. Men som jag sagt, detsamma gäller f. ö. flera ärenden som riksdagen har att ta ställning till.

Sedan skall väl ändå tilläggas att vpk:s kammarledamöter liksom utskottsledamöterna har fått samma material och samma information via sina kontaktmän.

Herr talman! Jag yrkar bifall till att detta ärende behandlas efter endast en bordläggning.

Anf. 3 ANNA-GRETA LEIJON (s):

Herr talman! Jag förstår hur vpk-gruppen känner det. Jag vet att också många enskilda ledamöter i den socialdemokratiska riksdagsgruppen är irriterade över att de inte har kunnat få ta del av detta betänkande tidigare. Men det är precis som Bertil Måbrink säger: Arbetsmarknadsutskottet kan knappast klandras för detta. Propositionen har aviserats sedan länge och borde enligt regeringens egna bedömningar kommit mycket tidigare. Den kom nu sent under våren, samtidigt som många andra stora, viktiga propositioner också har kommit till arbetsmarknadsutskottet – det har gällt tekoindustri, arbetslöshetsförsäkring och mycket annat. Det har även för utskottet varit en mycket pressad arbetssituation.

Tyvärr har vi inget annat val än att trots denna korta tid ändå ta upp diskussionen i dag.

Jag vill slutligen yrka bifall till förslaget om endast en bordläggning.

Anf. 4 STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Även den moderata gruppen i utskottet har på allt sätt försökt medverka till att ärendet skall behandlas så snabbt vi kan, men endast under den förutsättningen att vi har gått till verket så noggrant som möjligt. Vi har medverkat till att bereda de länsstyrelser och kommuner som velat

lägga värdefulla synpunkter på förslagen möjlighet att komma till tals i utskottet. Vi har också medverkat till att det blir en serie följdreservationer genom en konstruktion av andra reservationer så att vi skall kunna nedbringa voteringstiden.

Detta är några uttryck för vår medverkan till att på allt sätt föra fram detta betänkande inom rimlig tid.

Sedan överläggningen i denna del var avslutad, biföll kammaren utskottets framställning om att ärendet skulle avgöras efter endast en bordläggning.

Nr 169

Tisdagen den
8 juni 1982

Regionalpolitiken

Anf. 5 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Den fråga kammaren går att diskutera i dag omfattas av stort intresse och stort engagemang. Det vittnar motionsfloden och den digra talarlistan om, och det är ur min synpunkt glädjande att en så central fråga som den regionala utvecklingen omfattas av detta intresse.

Får jag sedan, herr talman, med anledning av den ordningsfråga som nyss diskuterades, säga att propositionen avlämnades i aviserad tid. Den aviserades till den 10 mars i propositionsförteckningen som förelades kammaren vid riksmötets början, och den kom kammaren till handa på utsatt tid. Från regeringens sida har alltså inte skett någon försening.

Det kanske också bör sägas att den omständigheten att propositionen inte var aviserad förrän till den 10 mars beror på att den regionalpolitiska propositionen har föregåtts av ett omfattande arbete, där inte minst regionalplaneringsarbetet ute i länen har varit en viktig del.

Till de stora försyndelserna i svensk efterkrigspolitik hör att ansvariga politiker alltför länge blundade för de sociala problemen som folkomflyttning och regional obalans skapar. Den utan all jämförelse mest ödesdigra perioden för glesbygden i detta land hade vi under 1960-talet när skogslänen årligen avfolkades med runt 10 000 människor. Det var då Aftonbladet applåderade den förda politiken, bl. a. i en beryktad ledare med rubriken "Den glädjande folkvandringen". Då fördes det fram en arsenal av åtgärder som främjade geografisk rörlighet – liktydig med utarmning av glesbygden och koncentration till några få storstadsområden –, byggande kvoterades så att glesbygdskommuner var förhindrade att i vissa fall alls bygga bostäder och de areella näringarna, som är basen för glesbygdssysselsättningen, sattes i en tvångströja som innebar en sysselsättningsminskning bara i jord- och skogsbruk med 25 000 personer årligen.

Nu har vi en helt annan situation. De senaste åren har avgången från basnäringarna i glesbygden varit mycket obetydlig, bostadsbyggandet på landsbygden uppgick i slutet av 1970-talet till 5 000 årligen och landsbygdens befolkningsutveckling var kanske den mest positiva på ett helt sekel under perioden 1975 till 1980. Under 1970-talet har skogslänen haft en nettoflyttning och storstadslänen en in- och utflyttning som i stort sett vägt jämnt. Denna utveckling har fortsatt under de första åren av 1980-talet. Även befolkningsutvecklingen i den utpräglade glesbygden har förbättrats avsevärt: perioden 1975–1980 var minskningen bara en sjättedel av vad den var

1965–1970 och blott en tredjedel av vad den var 1970–1975.

Socialdemokraterna hävdar i sin partimotion att det går en klar skiljelinje mellan den första och den andra hälften av det förra decenniet. Den som studerar fakta i målet får dock inga belägg för detta när det gäller den regionala utvecklingen. Till skillnad från vad som var fallet under 1960-talet ökade således skogslänen sin befolkning under perioden 1975–1980. Den totala sysselsättningen har utvecklats parallellt i skogslänen och storstadslänen 1976–1981, och strängt taget gäller detta också industrissysselsättningen, även om skogslänen åsamkades en svacka 1978 och 1979.

Regionalpolitiken har aktivt bidragit till denna utveckling. Av lokaliseringsbidragen gick 37 % till det s. k. inre stödområdet 1965–1970, 43 % 1970–1975 och 53 % 1975–1979. Såsom utskottet anger i betänkandet kan 75 000–100 000 människor i skogslänen anses ha fått sin försörjning tack vare den sysselsättning som skapats genom det regionalpolitiska stödet.

Regionalpolitiken är en del av en allmän välfärdspolitik och innehåller därtill ett viktigt utjämningsmoment. Regional balans är bra såväl för glesbygden, vilken genom denna kan få jämlikare sysselsättningsmöjligheter och förbättrad service, som för storstadsområdena, vilka genom minskad koncentration ges förutsättningar för bättre miljö och bättre sociala villkor. För vissa grupper spelar regionalpolitiken dock större roll än för andra. Det gäller dem som är verksamma i produktionsapparaten, som genom att vara konkurrensutsatt ställs inför det hårdaste trycket i den strukturomvandling som sätter sin prägel på industrisamhället.

Regionalpolitiken måste syfta till att bygga upp en mindre sårbar struktur, präglad av mångfald, varierad verksamhet och många, små enheter, om inte de yrkesverksamma i industri, jord- och skogsbruket skall bära en oproportionellt stor börda vid förändringar i ekonomin. Just en sådan *inriktning* har den proposition som behandlas i dag, där kravet på *allsidigt sammansatta, decentraliserade samhällen* med närhet mellan bostad, arbete, service och fritidsmöjligheter anges som angeläget för strukturarbetet.

Bristande regional balans drabbar dem som står utanför arbetsmarknaden särskilt hårt. Om kravet på arbete åt alla ungdomar skall uppfyllas krävs en politik som undanröjer den permanenta undersysselsättningen i glesbygds-länen mer än något annat. En av de viktigaste ungdomspolitiska uppgifterna under 1980-talet måste bli att undanröja klyftan i fråga om sysselsättnings-möjligheter för ungdom i olika delar av landet.

Kravet på jämställdhet mellan kvinnor och män har genom den proposition som vi nu behandlar skjutits fram som en central del av regionalpolitiken. Jag skulle vilja hävda att regionalpolitiken i jämställdhets-sammanhang är ett av de absolut viktigaste politikområdena, vilket sorgligt nog oftast helt kommer bort i debatten. Klyftan mellan länen vad gäller sysselsättningsgraden för kvinnor minskade med nära nog en tredjedel under perioden 1975–1979, vilket är en anmärkningsvärd förbättring med tanke på att dessa år i den internationella ekonomin sammanfaller med den värsta arbetslöshetsperioden på ett halvsekel. Trots att 190 000 fler kvinnor finns i förvärvsarbete i dag än för fem år sedan visar dock länsplaneringens

prognoser att stora insatser krävs, om jämställdhet skall etableras på arbetsmarknaden. Det förhållandet att både mannen och kvinnan i familjen förvärvsarbetar borde innebära den definitiva dödsstöten för de även tidigare oacceptabla tankarna att geografisk omflyttning skall vara ett förstahandsinstrument när det gäller att klara arbetsmarknadsproblem. En sådan politik – som vi upplevde under 1960-talet – utsätter människor för sociala problem som vi inte kan acceptera, om vi vill skapa ett välfärdssamhälle i detta ords egentliga bemärkelse. Skall vi skapa social trygghet, välfärd och god miljö, måste vi via regionalpolitiken flytta maskiner och arbetstillfällen i stället för att med arbetsmarknadspolitiska medel flytta arbetskraften.

Låt mig så, herr talman, kommentera några av de mer genomgripande förändringar som föreslås i årets proposition.

Ett samlat länsanslag införs, som minskar centralstyrningen och ökar möjligheterna för de folkvalda på länsnivå att avväga insatserna efter de specifika problem som finns i länen.

Möjligheterna till sektorssamordning förstärks på länsnivå, och länsplaneringen förändras så att man i varje län i större utsträckning får inrikta sin planering på de problem som där är mest angelägna. Det är min bestämda övertygelse att detta innebär en effektivisering och dessutom en förbättrad länsdemokrati, vilken f. ö. kan bli än bättre, om beslut så småningom fattas i enlighet med länsdemokratiutredningens förslag.

På båda dessa områden är socialdemokratin motståndare till reformerna, och man slår vakt om centralstyrning på ett ökat decentraliserat beslutsfattandes bekostnad på ett sätt som jag finner anmärkningsvärt.

Centralism präglar även socialdemokratins förslag i övrigt. Således slår man vakt om den centrala ortsklassificeringen, och man vill uppenbarligen koncentrera insatserna inte till de sämst ställda glesbygdsområdena, utan till glesbygdslänens tillväxtcentra. Denna politik drabbar inlandet särskilt hårt – situationen i Pajala förbättras exempelvis inte genom en satsning på Luleå, Umeå och Sundsvall. Att ortsklassificeringen nu avskaffas och att stödet mer inriktas på de verkligt drabbade regionerna i stället för på primära centra är en stor framgång, och jag välkomnar att alla partier utom socialdemokratin insett detta i samband med behandlingen av årets proposition.

Ett uttryck för att de sämst ställda delarna av landet prioriteras hårdare är insnävningen av stödområdet. Socialdemokratin har inte heller accepterat detta, vilket ur allmänpolitisk synpunkt är anmärkningsvärt, eftersom solidaritet måste förutsätta att just de sämst ställda delarna av landet kommer i främsta rummet. Inga ordridåer i världen kan emellertid dölja att det främst blir Norrbotten och inlandskommunerna som får betala, när regionalpolitiskt stöd föreslås till orter som Umeå, Sundsvall, Karlstad och Borlänge.

Socialdemokratin har också föreslagit planeringstal som för Stockholms län skulle innebära en befolkningstillväxt som med 20 000 invånare överstiger utskottsmajoritetens förslag för perioden fram till 1990. Det är – som jag skulle vilja kalla det – fegt att socialdemokratin inte samtidigt anger varifrån dessa människor skall tas. Politisk hederlighet borde ha gjort att ni justerat ned planeringstalen och öppet visat att ni i konsekvensens namn är

beredda att acceptera följden av detta, dvs. en folkminskning i Norrbotten, Jämtland eller något annat län som blir mest drabbat, om koncentrationspolitiken åter får göras till ett mål.

Regeringen har föreslagit mycket omfattande insatser för Norrbotten. Den regionalpolitiska propositionen och kompletteringspropositionen innebär sammantaget 300 miljoner i särskilda insatser för att långsiktigt stärka sysselsättningen, 1,6 miljarder i sänkta produktionskostnader för de fyra kommunerna i malmfältsområdet under den kommande tioårsperioden genom differentiering av arbetsgivaravgiften, prioritering av länet när det gäller fördelning av länsanslag och i stödområdesindelningen, nytt industricenter till Gällivare m. m.

Det är heller ingen tillfällighet att Norrbotten får mest resurser när det gäller såväl glesbygdssstödet som de genomförandeanslag i anslutning till länsplaneringen som införts sedan regeringsskiftet 1976. Effektiviteten i detta stöd till de sämst ställda delarna visas exempelvis av att glesbygdssstödet betytt mer för sysselsättningen i en kommun som Pajala än lokaliseringssstödet under en femtonårsperiod.

Jag är mycket glad över att glesbygdssstödet nu allmänt accepterats. I oppositionsställning föreslår socialdemokratin t. o. m. mer än regeringen gör på detta område, vilket med tanke på socialdemokraternas glesbygdspolitik under deras regeringstid visar att glesbygden har allt att vinna på att socialdemokratin befinner sig i opposition.

I propositionen anges också, nu med stöd från utskottet, att den offentliga sektorn måste decentraliseras. Med det stöd som riksdagen ger finns det goda skäl att tro att en utflyttning av exempelvis 10 eller 25 % av de centrala verkens anställda under en femårsperiod kan bli väl så effektiv som en utflyttning av befintliga verk i deras helhet skulle vara.

Låt mig till sist säga några ord om regionalpolitikens relation till den ekonomiska utvecklingen. Det är uppenbart att regionalpolitiken nu mer måste inriktas på att främja nyföretagande än på att förmå storföretagen att etablera filialer i områden med sysselsättningsproblem. Det är uppenbart att tillvaratagande av regionala resurser, som främjas av att exempelvis fastbränslehantering nu också kan ges regionalpolitiskt stöd, får en allt viktigare roll. Dessutom blir det viktigt att påverka den offentliga sektorn och den privata tjänstesektorn. Jag välkomnar därför att en parlamentarisk utredning föreslås av utskottet för att utveckla regionalpolitikens medel inför kommande riksdagsbeslut.

Inte minst ur regionalpolitisk synpunkt är det viktigt med en ansvarsfull ekonomisk politik. Också regionalpolitiken berörs av besparingar, men det är viktigt att klargöra vilka risker glesbygden utsätts för om inte politiken nu inriktas på samhällsekonomisk balans. Om vi inte har samhällsekonomin under kontroll riskerar vi att få en politik inriktad på tillväxt till varje pris. Överbudspolitik i dag leder på så sätt fram till en situation där stimulans sker av geografisk omflyttning och solidaritet med glesbygden kommer på undantag. Därför är en ekonomisk politik som vågar ta impopulära beslut för att i tid stärka samhällsekonomin och ett avvisande av överbudspolitik i

rådande budgetsituation också i glesbygdens och den regionala balansens intresse.

Herr talman! Jag skulle till sist vilja uttala ett tack till arbetsmarknadsutskottet för ett utomordentligt gediget arbete. Det är ett omfattande material man har haft att hantera i propositionerna och i den stora motionsfloden. Jag skulle också vilja säga att det är med tillfredsställelse jag noterar att propositionerna i allt väsentligt bildat underlag för utskottets majoritets-skrivning.

Anf. 6 ANNA-GRETA LEIJON (s):

Herr talman! Låt mig först ytterligare kommentera detta med handläggningen, eftersom Nils Åsling tog upp den saken. Han sade att det inte var på det sättet att regeringen kommit för sent. Nej, inte om man bara ser till vad som stod i propositionsförteckningen, som lämnades i början på året. Men den här propositionen har ju en mycket längre historia.

För några år sedan förespeglades vi i arbetsmarknadsutskottet vid ett besök på departementet att det skulle komma en proposition om samordnad regional- och arbetsmarknadspolitik. Propositionen om de arbetsmarknadspolitiska riktlinjerna för framtiden kom förra våren. Det kom ingen proposition om regionalpolitiken. Då förespeglades vi att den i stället skulle komma på hösten. Det kom ingen proposition på hösten. Vi förespeglades då att den skulle komma i början av våren.

Om man ser formellt till propositionsförteckningen, har Nils Åsling rätt, men i realiteten är det så att det tagit mycket lång tid för regeringen att få fram denna proposition. Det kanske man kan förstå, men det är beklagligt att det blivit så kort tid för oss i riksdagsarbetet.

Herr talman! I förra veckan hölls ett mycket intressant seminarium i Stockholm. Tyvärr blev det dåligt uppmärksammat i pressen. Det var Arbetarrörelsens internationella centrum – förkortat AIC – som samlat forskare och politiker från USA, Storbritannien och Sverige för att diskutera effekterna av den politik Reagan och Thatcher för. Att Reaganism och Thatcherism leder till hög arbetslöshet är det ju ingen som längre kan tvivla på. Tyvärr tyder det mesta på att de arbetslösa i många länder ute i världen, inte minst i England och USA, kommer att bli ännu fler. Men de som står för det slags politik som Reagan och Thatcher är symbolfigurerna för, tycks inte märkbart oroade eller skrärade. De tycks leva i föreställningen att arbetslöshetsproblemen är koncentrerade till de arbetslösa själva och att dessa egentligen lever ganska gott – försörjda som de är av samhället.

Professor Brenner från USA kunde på AIC:s seminarium visa att båda dessa föreställningar är vanföreställningar. I sin forskning har han funnit ett mycket klart samband mellan höjningar i arbetslöshetstalen och självmord, förstagångsomhändertagningar vid psykiatriska sjukhus liksom också fysiska sjukdomar. Den långvariga arbetslösheten drabbar den arbetslöse själv mycket hårt. Bara mycket starka personer klarar sig oskadda genom en långvarig arbetslöshet. Men professor Brennens undersökningar visar också att arbetslösheten i högsta grad berör även dem som är sysselsatta – de som

Nr 169

**Tisdagen den
8 juni 1982**

Regionalpolitiken

har kvar sina jobb. Depressioner, aggressioner ökar i samhället. Hjärt- och kärlsjukdomarna drabbar fler, framför allt sysselsatta. Ingen går helt fri från arbetslöshetens skadeverkningar. Professor Brenners siffror visar att också relativt små ökningar av arbetslösheten ger ökningar i dödsfall och sjukdomar.

Arbetslösheten gör oss fattigare, ovänligare och sjukare. Det finns få politiska uppgifter som är viktigare än att bekämpa arbetslösheten. Regionalpolitiken, som vi skall diskutera här i dag, är ett av hjälpmedlen just i den kampen. Med regionalpolitikens hjälp skall dessutom service och god miljö göras tillgänglig för alla människor i vårt land.

Vi har från socialdemokratiskt håll vid flera tillfällen framhållit att våra möjligheter att uppnå regionalpolitikens mål sist och slutligen blir beroende av vår förmåga att stärka den totala sysselsättningen i landet. Under de senaste åren har vi fått en handfast påminnelse om det riktiga i denna bedömning. Regionalpolitiken har under de senaste åren använts för att söka lösa den akuta industrikrisen i stället för att lösa långsiktiga regionala obalansproblem. Det har inte varit någon framgångsrik politik. Vi anser det nödvändigt att i framtiden renodla regionalpolitiken från de industripolitiska och arbetsmarknadspolitiska instrumenten.

Herr talman! Det är, som det har sagts förut, ett mycket omfattande betänkande från arbetsmarknadsutskottet som vi skall diskutera här i dag. Antalet reservationer är också "imponerande" – 87 stycken. Jag är inte helt säker, men jag tror att det är ett rekord. Jag hoppas att det skall dröja länge i varje fall innan vi i arbetsmarknadsutskottet slår det rekordet. Vi har delat upp de socialdemokratiska reservationerna på tioalet talare, men ändå kommer det naturligtvis inte att vara möjligt för oss att här i debatten i detalj motivera alla våra ställningstaganden.

Herr talman! De starkt försämrade förutsättningar för regionalpolitiken som den borgerliga politiken medfört leder till två väsentliga slutsatser,

dels att tillgängliga regionalpolitiska resurser i allt väsentligt måste reserveras för de svårast utsatta områdena i norra Sverige, medan strukturproblem i södra Sverige bör angripas främst med industripolitiska åtgärder,

dels att man i varje län måste utveckla ett antal större, väl differentierade – vad vi kallar robusta – arbetsmarknader, som kan utgöra ryggraden i länens näringsliv och vara ett stöd för omgivande mindre arbetsmarknader och som kan nås av ett betydande antal människor genom pendling och goda kommunikationer.

Stora ansträngningar måste göras för att skapa ny sysselsättning i skogslänens inlandskommuner. Situationen där är på många håll oerhört bekymmersam. Det framgår bl. a. av det utredningsmaterial som ligger till grund för den här propositionen och utskottets arbete. Utredningen om vissa regionalpolitiska medel visade att av de 23 kommuner som hade en relativ arbetslöshet som var minst två gånger större än riksgenomsnittet tillhörde 20 kommuner stödområde 5 eller 6.

Även i de delar av skogslänen som inte kan räknas till de inre delarna finns

det ett flertal kommuner som har drabbats av djupgående sysselsättningsproblem, framför allt på grund av de senaste årens kriser i basindustrierna. När det gäller frågan om vilka kommuner och kommundelar som bör ges högsta prioritet i det fortsatta regionalpolitiska arbetet har vi samma bedömning som centern och folkpartiet, bortsett från att vi anser att regeringens ursprungliga förslag att Gotland bör placeras i stödområde C är den lämpligaste.

Men vi anser att regeringen och de borgerliga ledamöterna i utskottet gjort en alldeles för snäv bedömning av situationen i skogslänen som helhet. Vi anser det vara en felsyn att utesluta skogslänens centralorter från stödområdena. All erfarenhet visar att dessa orter på grund av sin välutbyggda privata och offentliga service har en särskild attraktionskraft bl. a. när större företag överväger att lägga ut filialanläggningar. Erfarenheten visar också att om stora företag lägger ut filialer till skogslänens huvudorter så för det med sig positiva spridningseffekter ute i de berörda länen, inte minst genom att underleverantörer får sysselsättning.

Numera tycker de flesta att alla vuxna – alltså även kvinnorna – skall ha rätt till ett eget förvärvsarbete. Skall det vara möjligt för familjer med flera vuxna att ha jobb, hålla samman i familjen och stanna kvar i sin hemtrakt, då krävs det stabila, väl differentierade arbetsmarknader. Det krävs samband och samverkan mellan orter, och den frågan måste också skjutas mer i förgrunden för regionalpolitiken.

Den här helhetssynen på skogslänen innebär att vi socialdemokrater föreslår ett stödområde D, som skall omfatta samtliga de kommuner i Västerbottens, Västernorrlands, Gävleborgs, Kopparbergs och Värmlands län som inte omfattas av utskottsmajoritetens förslag. De kommuner det gäller är alltså: Umeå, Härnösand, Timrå, Sundsvall, Hudiksvall, Bollnäs, Ovanåker, Ockelbo, Sandviken, Gävle, Mora, Rättvik, Leksand, Gagnef, Falun, Borlänge, Säter, Hedemora, Grums, Karlstad, Forshaga, Kil, Hammarö och Kristinehamn. För detta nya stödområde föreslår vi att lokaliseringsbidrag skall kunna utgå med högst 25 % av godkänt stödunderlag. Och vi räknar upp det totala anslaget med hänsyn till detta.

Innebär det att vi socialdemokrater, som Nils Åsling påstod här förut, bara vill satsa på dessa i skogslänssammanhang relativt stora orter? Nej, naturligtvis inte. Det framgår också mycket klart både av det som sägs i vår motion och av de beslut som vi har fattat i utskottet. Inlandskommunerna skall, som jag sade tidigare, komma i första hand – få det högsta stödet. Och när det gäller den rena glesbygden så följer vi ju, till skillnad från regeringen, glesbygdsdelegationens eniga förslag, som regeringen och den borgerliga majoriteten har prutat på.

När det gäller kommunerna utanför stödområdet, är vår uppfattning att det som krävs framför allt är industri- och arbetsmarknadspolitiska insatser. Vi föreslår därför ett industripolitiskt omvandlingsstöd. Men innan formerna för ett sådant närmare har klargjorts och beslutats måste regionalpolitiskt stöd kunna få utgå även i de södra och mellersta delarna av landet. Men vi säger nej till de borgerliga förslagen att länsstyrelserna skall få lämna särskilt

investeringsbidrag till vissa projekt utanför stödområdena. En sådan ordning innebär enligt vår mening en risk för att hela landet i praktiken görs till ett stödområde. Det stödet är enligt vår mening för generellt utformat för att fylla funktionen att åstadkomma regional balans. Enligt vår mening bör regeringen kunna fatta beslut om lokaliseringstöd utanför stödområdena. Sådana beslut skall kunna gälla ett enstaka projekt eller ett visst område. I det sistnämnda fallet skall stödet tidsbegränsas och kunna utgå under högst tre år.

En fråga som har diskuterats mycket i samband med regionalpolitiken är befolkningstalen. Vi konstaterar i vår motion att de olika regionalpolitiska åtgärdernas direkta effekter på befolkningsutvecklingen blir alltmer osäkra. Befolkningstal som mål för regionalpolitiken blir därför schematiska och inte särskilt ändamålsenliga. Vi tillstyrker emellertid de allmänna mål för den regionala utvecklingen som ligger bakom regeringens förslag, med undantag för Stockholms län. För Stockholms län förordar de borgerliga ett tal som ligger 20 000 lägre än det lägsta av länsstyrelsens planeringstal för 1990. Vi menar att en realistisk nivå i stället är just det lägre av länsstyrelsens planeringstal. Jag vill understryka, och svara Nils Åsling, att vår bedömning inte innebär att Stockholms län under 1980-talet skulle växa på bekostnad av det övriga riket. Födelseöverskott och invandring svarar för hela ökningen, vilket framgår mycket klart av det underlagsmaterial som länsstyrelsen har.

Herr talman! Centern och folkpartiet har i utskottet skrivit ihop sig med moderaterna på väsentliga punkter. Moderaterna är ett parti som uppvisar många ideologiska likheter med Reagans och Thatchers politik. Det är ett parti som är livliga förespråkare för rörlighet på arbetsmarknaden och motståndare till selektiva, riktade åtgärder.

Moderaterna tycker egentligen inte om mycket av den regionalpolitik som bedrivs, därför att den innebär ingrepp i den s. k. fria marknadsekonomin. Det står redan på första sidan i deras motion. För att bilda majoritet har centern valt att blunda för detta, och i stället har man gett moderaterna frikostiga utredningslöften.

Herr talman! Jag tror att glesbygdens och skogslänens folk har anledning att hoppas att de utredningsdirektiven aldrig kommer till praktiskt utförande.

Jag yrkar bifall till samtliga socialdemokratiska reservationer samt på övriga punkter till utskottets förslag.

Anf. 7 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Enligt riksdagsordningen avger regeringen till riksdagen en propositionsförteckning som också i realiteten är en avisering av den arbetsplan som regeringen har för avsikt att tillämpa. I och med att en propositionsförteckning har lämnats och så att säga mottagits av riksdagen är den också en av riksdagen accepterad tidtabell. Jag finner därför diskussionen om att propositionen borde ha kommit tidigare något underlig. Varför har inte den diskussionen kommit upp tidigare?

Det är riktigt att vi under årens lopp naturligtvis har diskuterat olika tänkbara alternativ för att komma tillbaka till riksdagen med de regionalpolitiska förslagen. Men bl. a. den omfattande länsplaneringsomgången motiverade att propositionen lades fram till detta riksmöte. Där har vi alltså hållit vårt löfte. Propositionen har kommit i aviserad tid. Dessutom har det regionalpolitiska rådet – som numera arbetar med de här frågorna med olika intressegrupper – fortlöpande hållits informerat om hur arbetet med länsplaneringen och propositionsarbetet har fortskridit. Jag finner alltså diskussionen om tidpunkten för propositionsavlämnandet något märklig med hänsyn till de faktiska omständigheterna.

Anna-Greta Leijon säger att det är den borgerliga regeringspolitiken som har orsakat den regionala obalansen och den bristande effekten i regionalpolitiken.

Jag vet inte vilket tidsperspektiv Anna-Greta Leijon har, men vårt stora problem är – och det berörde jag i mitt tidigare anförande – den snabba befolkningsomflyttning som pågick i det här landet under 1960-talet. Med skilda regeringsåtgärder – bostadskvotering, jordbrukspolitik etc. – främjade man avfolkningen av glesbygden, därför att man trodde att det var kungsvägen för att uppnå en snabb industriell tillväxt. Ansvar för den politiken är minsann socialdemokraterna! Vad vi har haft att försöka komma till rätta med är de djupgående effekterna av denna förödande koncentrationspolitik under 1960-talet. Det är självklart, och det vet Anna-Greta Leijon mycket väl, att en låg aktivitet i den internationella industrikonjunkturen naturligtvis också drabbar möjligheterna att till områden med undersysselsättning lokalisera ny industriell tillverkning. Trots detta har alltså skogslänen under senare år fått sin del av tillväxten i sysselsättningen. Bl. a. med hjälp av att glesbygdssstödet under de senaste fem åren har fyrdubblats har man kunnat på ett effektivt sätt ta itu med sysselsättningsproblemen också i glesbygden.

Påståendet att det är den s. k. borgerliga regeringspolitiken som har orsakat de regionala problemen är helt felaktigt. Det är under senare år som regionalpolitiken har fått en högre ambitionsgrad, och det är under senare år som vi på allvar har tagit itu med konsekvenserna av 1960-talets omflyttningsspolitik.

Anna-Greta Leijon säger också att regeringen och utskottsmajoriteten gör en för snäv bedömning när det gäller kustorternas – de stora, attraktiva industriorternas – roll för regionalpolitiken. Dess bättre har vi längs Norrlandskusten en rad attraktiva industriorter. De är utan tvekan en omistlig tillgång för den regionala balansen, men just därför behöver man inte där gå in med regionalpolitiskt stöd. De är enligt vår bedömning – och det visar också erfarenheten – tillräckligt attraktiva etableringsorter som de är, utan regionalpolitiskt stöd. Det regionalpolitiska stöd man eventuellt satsar här äventyrar självfallet möjligheterna att i sämre lottade delar av t. ex. Norrlands inland få effekt av lokaliserade sysselsättningsstillfällen.

Befolkningstalen är en bräcklig planeringsgrund, säger Anna-Greta Leijon. Jag kan hålla med om det, men befolkningstalen är ändå ett

riktmärke för de regionalpolitiska ambitionerna. Socialdemokraterna har funnit att man bör inrikta sig på att ha en befolkningstillväxt som är den dubbla mot vad regeringen har ansett rimligt för Stockholm, dvs. 20 000 människor fler skulle befolka Stockholm än vi anser rimligt. Det är någonting som skall ordnas med födelseöverskott och invandring, säger Anna-Greta Leijon. Det låter som en ganska ansträngd motivering. Det är ändå totalt samma befolkningsbas som tillväxten skall tas ifrån. Om vi skulle få en ökad invandring igen är det inte självklart att den skall koncentreras till Stockholm.

Om man på detta sätt dämpar de regionalpolitiska ambitionerna och accepterar en större inflyttning till Stockholm är det mest sannolika – det tycker jag att Anna-Greta Leijon och socialdemokraterna skall betänka – att det går ut över andra delar av vårt land. Socialdemokratin måste ändå inse att man genom det här ställningstagandet allvarligt har sänkt sina regionalpolitiska ambitioner och egentligen på ett avslöjande sätt tagit ställning för en fortsatt koncentration.

Anna-Greta Leijon säger att vi har accepterat moderaternas linje i detta sammanhang. Jag sade inledningsvis – och jag vill upprepa det – att jag med tillfredsställelse noterade att det trots alla motioner i allt väsentligt är propositionen som bildar underlag för majoritetsskrivningen. Nu förefaller det som om moderaterna bara hade bidragit med färgen på utskottets betänkande.

Anf. 8 ANNA-GRETA LEIJON (s) replik:

Herr talman! Det är väl inte meningsfullt att fortsätta diskussionen om när propositionen rimligtvis borde ha avlämnats eller hur lång tid vi borde ha fått på oss för att läsa förslaget. Men vad det handlar om – det var det som vpk uttryckte sin irritation över, och den instämmer många andra här i kammaren i – är att man behöver mer än en dag för att läsa igenom och fundera över det flera hundra sidor långa betänkande som utskottet framlagt och som tar upp frågor som är viktiga för många orter i landet. Men det har inte varit möjligt för utskottet att få fram sitt förslag tidigare, därför att arbetsbelastningen på grund av regeringens dåliga planering blivit för stor. Det är det som många velat ge uttryck för. Jag tycker kanske att vi kan sluta den diskussionen.

Jag har, Nils Åsling, aldrig påstått att det är den borge-liga politiken som har orsakat den bristande regionala balansen här i landet. Fick Nils Åsling det intrycket lyssnade han dåligt. Vad jag har påstått är att om regionalpolitiken skall ha framgång, så måste vi föra en sysselsättningspolitik som totalt sett är framgångsrik. Vi måste använda regionalpolitiken för det den är avsedd för – inte för att försöka häva allehanda andra kriser.

Jag konstaterade att de borgerligas nära sex år i kanslihuset inte har inneburit någon framgångsrik regionalpolitik. Det kommer andra talare från socialdemokratiskt håll att närmare utveckla senare i debatten.

Nils Åsling argumenterade frenetiskt mot vårt förslag att hela skogslänen skall ingå i stödområden. Han gjorde det så frenetiskt att han i sitt inledningsanförande t. o. m. argumenterade delvis mot sig själv. Han talade

om att människorna i Pajala inte blir hjälpta av att det satsas på Luleå. Då borde han naturligtvis inte själv ha föreslagit Luleå i stödområde C. Nu har han gjort det. Jag tycker att det är ett bra förslag. Vi menar att man inte kan se bort från de större orternas betydelse för skogslänen. Det är ju ändå inte bara kuststäder det handlar om. Den uppräknings jag gjorde visar att det finns många inlandskommuner i dessa sammanhang också.

När det gäller Stockholmsområdet är det inget proportion på Nils Åslings angrepp. Det förslag som vi framlägger innebär . . .

Herr talman! Eftersom repliktiden nu tydligen är slut ber jag att få återkomma till den frågan i min nästa replik.

Nr 169

Tisdagen den
8 juni 1982

Regionalpolitiken

Anf. 9 TALMANNEN:

Beträffande frågan om att avgöra ärendet efter endast en bordläggning vill jag påpeka att kammaren har förklarat den överläggningen avslutad. Jag hemställer därför att ledamöterna inte ägnar tid åt den frågan.

Anf. 10 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jag har klart för mig att Anna-Greta Leijon inte menade att vi var ansvariga för den befolkningsomflyttning som skedde under 1960-talet. Det hade varit att gå litet väl långt. Det var därför jag tog upp det, för man kunde få det intrycket av Anna-Greta Leijons inlägg.

Om Anna-Greta Leijon menar att effekten av den regionalpolitiska arbetet kunde ha blivit större t. ex. med en annan arbetsmarknadspolitik har hon fel. Det har aldrig i detta land ägnats så stor omsorg åt och satsats så stora resurser på att främja och slå vakt om sysselsättningen som under de senaste åren.

Anna-Greta Leijon bör också ägna en liten tanke åt det internationella perspektivet och hur det ser ut ute i världen – EG som har tredubbelt så hög arbetslöshet som Sverige t. ex. Vi har tidigare här i kammaren haft anledning att jämföra sysselsättningen nu med hur den var i början på 1970-talet, när socialdemokraterna var ansvariga för arbetsmarknadspolitik.

Det finns alltså inget fog för Anna-Greta Leijons påståenden att arbetsmarknadspolitik skulle ha motverkat regionalpolitiken. Det är enbart den internationella ekonomiska krisen och problemen för industrivärlden som gjort att vi inte har fått den tillväxt inom industrisektorn som vi skulle ha önskat. Låt oss en gång för alla vara överens om detta.

Jag vill gärna instämma i vad Anna-Greta Leijon säger om att regionalpolitiken skall användas till vad den är avsedd för. Det är därför som vi stramar upp stödområdena, vilket socialdemokraterna inte accepterar. Det är därför som vi inför en rad åtgärder som innebär en ambitionshöjning när det gäller regionalpolitiken i de sämst ställda områdena. Men under de senaste åren, alltså inte bara i anslutning till denna proposition, har socialdemokratin kommit med sina överbud – att utvidga stödområdena, att inkludera även välutvecklade industriorter som inte behöver det i den regionalpolitiska stödarsenalen. Socialdemokraterna har också gång efter annan krävt insatser av regionalpolitisk karaktär i välutvecklade industrior-

ter i Syd- och Mellansverige. Jag ber att Anna-Greta Leijon kommer ihåg detta.

Skulle vi nu kunna vara överens om att regionalpolitiken skall koncentreras kring de centrala balansproblem som samhället har hälsar jag det med tillfredsställelse. Men socialdemokratins reservationer till betänkandet vittnar inte om att man har provat om i detta avseende.

Anledningen till att vi t. ex. sänker arbetsgivaravgiften i Pajala och andra malmfäلتskommuner är givetvis att vi vill uppnå en speciell effekt i de sämst ställda regionerna. Man främjar inte utvecklingen i Pajala genom insatser i Luleå av den karaktären. Därför har vi koncentrerat insatserna till de områden där situationen är mest prekär.

Anf. 11 ANNA-GRETA LEIJON (s) replik:

Herr talman! Låt mig börja med några ord om Stockholms län, eftersom jag inte hann med det i den förra repliken.

Det förslag som vi lägger fram innebär en genomsnittlig årlig folkökning på ungefär 5 000 personer. Födelseöverskottet är 2 700 och invandringen svarar för resten av befolkningsökningen. De prognoser som dessa siffror bygger på och som är framlagda av länsstyrelsen räknar med att man inte skall ha någon inflyttning från landet i övrigt. Siffrorna visar i själva verket på en ganska låg invandring.

Jag vet inte vad Nils Åsling menade, när han frågade om avsikten är att invandringen skall koncentreras till Stockholmsområdet. Vi brukar inte styra invandrarna till vissa kommuner och säga att där får ni bosätta er men inte där. Stockholmsområdet utövar av sig självt en stor attraktionskraft.

Jag skulle vilja fråga: Vilka styrmöjligheter har Nils Åsling tänkt sig för att åstadkomma ett annat befolkningsstal? När vi föreslår ökade styrmöjligheter inom regionalpolitiken och på andra områden, säger centern tillsammans med de andra borgerliga partierna oftast nej.

Jag skulle också vilja fråga: Varför säger Nils Åsling nej till vårt förslag om att regeringen skall utveckla ett system för industripolitiskt omställningsstöd? Om vi är eniga om att det i de södra och mellersta delarna av landet inte är långsiktiga regionala obalansproblem som är svårigheten på de flesta ställen utan industriproblem, borde vi på sikt ta fram ett annat instrument än regionalpolitiken. Om vi är överens om detta, vilket Nils Åsling nu påstår, varför säger han då nej till det socialdemokratiska förslaget?

Nils Åsling tycker att den borgerliga sysselsättningspolitiken och arbetsmarknadspolitiken är mycket bra. Han förklarar att vi skall se oss om i världen och studera hur hög arbetslösheten är där. Ja, vi gör det, och tyvärr kan vi konstatera att arbetslösheten i land efter land har ökat mycket snabbt och att regeringarna där tolererar en hög arbetslöshet. Tyvärr finner vi att samma utveckling är på väg här. Regeringen i Sverige i dag tolererar en högre arbetslöshet än den borgerliga regeringen gjorde för ett och ett halvt år sedan. Det är ett mycket dåligt underlag för en bra regionalpolitik i framtiden.

Tisdagen den
8 juni 1982

Regionalpolitiken

Herr talman! Anna-Greta Leijon för ett mycket märkligt resonemang beträffande socialdemokratins krav på en med 20 000 personer – utöver vad vi är beredda att acceptera – ökad befolkningstillväxt i Stockholmsregionen. Det är alltså en fördubbling av befolkningstillväxten jämfört med vad vi är beredda att godta. Det innebär att man tar 41 % av den totala tänkbara prognostiserade befolkningsökningen i anspråk för tillväxten i Stockholmsregionen.

Det är ganska meningslöst att här bolla med födelsetal och invandrare, eftersom det fortgående sker rörelser i en befolkning. Ett födelsetal som knyts till en viss bestämd ort kan inte utan vidare diskonteras för utvecklingsplaneringen på den orten, eftersom det sker fortgående rörelser beroende på – det är där huvudpunkten ligger – vilka resurser för tillväxten i ekonomin som regeringen eller samhället är beredda att acceptera eller dirigera.

Planerar man för en fördubblad befolkningstillväxt i Stockholm och inrättar sig därefter, kommer befolkningen naturligtvis att bosätta sig där. Men planerar man för en jämnare fördelning av befolkningstillväxten i landet, blir inte tillväxten i Stockholm så dominerande som socialdemokratin vill. Diskussionen om att vissa människor så att säga skulle vara reserverade att befolka Stockholm håller inte, Anna-Greta Leijon.

Det häpnadsväckande i den socialdemokratiska s. k. regionalpolitiken eller snarare koncentrationspolitiken är att man ställer upp ett sådant här mål i klart motsatt riktning mot det balansmål som man tidigare har accepterat. Man arbetar direkt mot en aktiv regionalpolitik, om man i resurstilldelningen för 1990 planerar för en fördubblad befolkningstillväxt i Stockholmsområdet jämfört med vad regeringen är beredd att acceptera. Vi har anvisat vissa styrmöjligheter. Vi aviserar att vi vill ge de centrala verken uppdraget att utreda hur man lämpligen decentraliserar sin verksamhet så att den motsvarar en begränsning av den nuvarande personalstaten med 10–25 %. Eftersom den centrala administrationen spelar en väldigt tung roll för sysselsättningen i Stockholm, är det ett mycket verksamt medel som vi anvisar.

Men anledning av vad Anna-Greta Leijon sade om sysselsättningspolitiken vill jag framhålla följande. Anna-Greta Leijon kan inte komma ifrån att det aldrig har satsats så mycket för sysselsättningen i det här landet som under de senaste åren, att ambitionerna är väsentligt högre än någonsin tidigare. Att dessutom den internationella konjunkturen har varit oförmånlig, mildt sagt, är en sak som rimligen varken socialdemokratin eller regeringarna Fäldin kunnat lastas för.

Talmannen anmälde att Anna-Greta Leijon anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Tisdagen den
8 juni 1982

Regionalpolitiken

Anf. 13 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 23 är ett ganska meningslöst betänkande. Delvis har detta att göra med att betänkandet utgår från en ganska meningslös proposition. Betänkandet saknar relevans till de regionala krisernas problem. I betänkandet finner man ingen analys, ingen förståelse, ingen vilja och inget botemedel. Det hela liknar en läkarmottagning, där man ordinerar Magnecyl till alla sökande oavsett vad de lider av.

Varför uppstår regionala kriser? Regionkriserna är det lagbundna geografiska uttrycket för kapitalismens sätt att fungera, när den strävar efter att få mera kapital, som är den grundläggande strävan. Koncentration av kapital drabbar sådana bygder som levt på mindre enheter, som slås ut. Råvaruregioner som Norrland utsätts för en form av kolonial exploatering som förstärker och bevarar regionernas karaktär av koloni. Ensidigheten gör att varje konjunktur- och strukturstress slår dubbelt så hårt i sådana regioner.

Processen är också internationell. Också världsdelen har sina regionala bakvattensområden. Överdriven exortfixering och strävan att under tillväxtperioder koncentrera sig på specialiteter leder i nästa steg, i nedgången, till regional kris. Exempel på detta är Göteborg och Malmö.

Vad har svensk lokaliseringsspolitik hittills varit i förhållande till dessa ekonomiska processer? Den har haft ett huvudsyfte och ett bisyfte. Huvudsyftet har varit att anpassa människor och regioner till de förändringar och påfrestningar som formerandet av kapitalet leder till på det regionala planet. Bisyftet däremot har varit att dölja detta för människorna, genom att framställa det som om staten vill hjälpa krisregioner med lokaliseringssöd och annat. Det vill ju i verkligheten inte staten. Staten vill inte alls hjälpa krisregioner. Den vill möjligen hjälpa vissa företag att utnyttja det dåliga löneläget under en tid i krisregioner. Men insatserna består bara i friheten för företagen att utnyttja eller inte utnyttja förefintliga subventioner – subventioner vars verkan hela tiden skall vara mindre än effekterna av den stora omstrukturingsprocess som orsakar de regionala kriserna.

Det är denna dubbeltydighet i politiken med huvudsyfte och bisyfte som på ett så elegant sätt bärs upp av de olika partierna i regeringsunderlaget. Moderaterna är storkapitalets, de extrema marknadskrafternas företrädare. Centerpartiet tycker i själ och hjärta samma sak, stöder precis samma process, men har till uppgift att dämpa upp och fånga upp missnöjet med koncentrationspolitiken och de regionala kriserna, genom den gröna romantiken om den lilla bygden, decentralismen och annat som ju ingenting betyder i dag i realiteten. Med den romantiken uppnår naturligtvis centerpartiet för borgerlighetens helhet det syftet, att de som är missnöjda med den kapitalistiska strukturuomvandlingen – och som drabbas av den – delvis hindras från att sluta sig till och stödja arbetarrörelsen. Denna roll som serviceinrättning åt moderata samlingspartiet och storkapitalet har centerpartiet fyllt med mycket stor skicklighet, inte minst i de regionalpolitiska frågorna, även om nu, så att säga, myten börjar flagna betänkligt.

Det är också därför som Nils Åsling här i dag i debatten med Anna-Greta Leijon på ett så raffinerat sätt kan spela ut t. ex. Luleå mot Tornedalen, framställa sig som de allra sämst ställda bygdernas företrädare. Hela stödpolitiken är nämligen byggd på att den skall vara en sorts buffert som skall i någon mån begränsa – och ge en mer stegvis karaktär åt – den process som även Nils Åsling är anhängare av och som storkapitalet vill ha i gång.

Allt detta fungerade, så länge det fanns tillväxtregioner och krisregioner parallellt. Men så utlöste den allmänna och långvariga kapitalistiska krisen i världen ett helt nytt mönster. Krisregionerna blev fler och fler. Även tillväxtregionerna blev krisregioner. Den snabbast växande av dem alla, Örestadsområdet, blev en av de värsta krisregionerna.

Då höll ju inte det här folkbedrägeriet och det här dubbelspelet längre. Förr kunde man åtminstone påstå – visserligen felaktigt – att det medförde fördelar att flytta från krisregioner till tillväxtregioner. Kakan skulle på det sättet bli större, vi skulle alla, bevars, få det bättre – utom de som fick betala priset för det hela, naturligtvis.

Men om Malmö och Göteborg är i kris, vart skall en arbetslös tornedaling eller ådaling då flytta? Då går det ju bara att stanna hemma och låta sig slås ut där.

Tog nu de stora ideologerna i lokaliseringens virrvarr detta till utgångspunkt för någon sorts eftertanke? För ingen del, enligt vad man kan läsa sig till.

För att dölja verkligheten tog man då i stället till ett nytt bedrägeri. När flyttningsrörelsen stannade upp på grund av att det blev kris också i de forna tillväxtregionerna, hittade man på i propagandan att det var resultatet av en framgångsrik regionalpolitik. Centern ropade: Titta – det här är resultatet av vår kamp mot koncentrationspolitiken! Och socialdemokraterna på sin sida deltog i spelet och sade att det var deras regionalpolitik som åstadkommit detta, att det var ett uttryck för större regional balans.

Samma sorts påståenden fortsätter man nu med i betänkande efter betänkande. Men själva kärnan i verkligheten är den, att flyttningsrörelsen har avstannat bara för att det inte finns arbete någonstans, bara för att den totala mängd arbete som står till buds har blivit mindre och mindre i hela landet och i varje region.

Nu tycker jag att de stora partierna skulle kunna inse att man inte kan fortsätta den här kurragömmaleken längre – fortsätta med att använda befolkningssiffror och flyttningstal som tecken på att situationen har blivit bättre i skogslänen. Det är ju inte så. Befolkningstalen och flyttningstalen uttrycker en annan typ av verklighet i dag än de gjorde tidigare. Det måste de naturligtvis göra. Om det tidigare fanns möjlighet att flytta och det i dag inte finns möjlighet att flytta, så kan ju ett och samma befolkningstal inte längre uttrycka samma sak – man kan inte längre jämföra siffrorna. Det har ju inte blivit bättre i skogslänen utan sämre, mycket sämre. Det är bara det att försämringen relativt sett har gått ännu snabbare i de forna tillväxtregionerna. Den minskade flyttningen är inte ett tecken på att de regionala kriserna

eller obalanserna har blivit mildare. Den är tvärtom ett tecken på att de har blivit mycket allvarigare.

Jag vill därför på vpk:s vägnar fråga: Är det inte nu dags att fullständigt skrota hela det tänkesätt, hela den falska förklaringsbild som regionalpolitiken i över 15 år har byggt på? Är det inte dags att se på hela det här problemet på ett nytt och förutsättningslöst sätt? Om kriserna bara sprider sig över landet, då kan man inte sitta här och gotta sig åt vilken bra regionalpolitik man för. Om kriserna nu faktiskt t. o. m. börjar få sin *kvantitativa* tyngdpunkt i södra Sverige, samtidigt som de djupnar i hela Norrland och Bergslagen – kan man då hålla på med lokaliseringspolitik som om den vore ett slags socialpolitik för begränsade områden i landet? Allt fler landsdelar sjunker allt djupare. Hur kan man då sitta och lägga pussel med frågor som handlar om den eller den kommunen skall ligga i stödområde A, B, C eller D?

Vet regeringsmajoritetens folk egentligen vad som händer med en region som i många år befunnit sig i en kronisk kris – när 10, 15, 20, 25 % av de arbetsföra inte har någon självständig ekonomi, när de lever på provisorier eller i arbetslöshet, när de år efter år lever i arbetsmarknadens utkanter? Vet ni vad som händer med en ung norrbottning, som finner att han eller hon inte är välkommen någonstans? Ser ni inte vad som sker när människorna ser sin hembygd förfalla och sin personlighet frätas bort, när de ser sina rötter förtvina och den sociala samhörigheten med forna skol- och arbetskamrater tas ifrån dem? Ser ni inte det fruktansvärda som består i att människor också blir sjuka när samhället omkring dem är sjukt. Om ni inte vet det, se då på Norrbotten och Ådalen, se på bruksbygderna, på Luleå eller Borlänge!

Och vet ni hur det går för en stor stadsregion som sjunker precis som om den var ett läckande skepp? Om inte, se då på Göteborg och Malmö! Kom inte med hänfulla leenden, som industriministern brukar göra, när man för Skåne på tal i de här sammanhangen! 1 procents arbetslöshet i Skåne är lika med 4 procents arbetslöshet i Norrbotten. I de stora städerna är också de sociala banden lösligare. Barriärerna mot social och psykisk utslagning är där ännu sämre i många stycken än de är i skogslänen. Ungdomarna är mera lämnade åt sig själva. Utslagningens yttre former är grymmare, och dess *kvantitativa* bredd är större. När en stor stad sjunker blir suget och virvlarna samt förfallet och även förlusterna av mänsklighet värre. Rubbningen av självförtroendet är också större i alla kretsar – ty om inte den stora, expansiva staden kan bära upp en utveckling, var skall då en utveckling kunna bäras upp?

Vi från vpk menar att hela situationen framtvingar nya slutsatser. Den framtvingar en uppgörelse med regionalpolitikens förflutna. Vi borde sluta med att ägna så stor uppmärksamhet åt det löjligen stödområdeskineseriet, detta utslag av administrativt preusseri som inget har med det praktiska livet att skaffa. Vi borde sluta med det verkningslösa utpytsandet av små subventioner, som företagen själva f. ö. är lindrigt intresserade av. Vi borde sluta med alla fraser om regional balans och i stället äntligen börja tala om den tilltagande obalansen.

Vilken inriktning måste en politik ha för att den regionala krisen och stagnationen skall kunna brytas?

Insatserna måste vara av den kvantitativa omfattningen att de vänder nedgången och hejdar förfallet. Det har de hittills aldrig varit.

Insatserna måste ske i samhällelig regi, under samhällelig ledning. Det finns ingen annan organisation, ingen annan institution som kan göra tillräckligt stora insatser.

Insatserna måste bestå i statligt industrikapital i förening med kraftiga samhälls- och infrastrukturinvesteringar – detta är det enda som även kan dra till sig mera betydande privata investeringar i nästa omgång.

Insatserna får inte plottras bort på för mycket småtterier. De måste bilda stora sammanhängande program. De måste göras sida vid sida inom en och samma region.

Antalet regioner, där sådana större programmatiska satsningar borde ske, måste begränsas. Annars blir insatserna inte effektiva nog. Detta utesluter naturligtvis inte insatser inom övriga områden på det hittillsvarande, lägre planet.

En tänkbar modell, som vi har fått fram, vore att åstadkomma en koncentration till fem områden – t. ex. övre Norrland, Mellannorrland, Bergslagsområdet, Göteborgsregionen och Skåne.

Den regionala krisen är inte längre ett specifikt skogslänsproblem. Krisen i skogslänen fördjupas, därför att tunga regioner i Sydsverige också är i kris. Dessa regioner måste lyftas, annars lyfts aldrig Norrland och Bergslagen. Sydsverige behöver Norrlands stål. Men Sydsverige behöver också en större hemmamarknad. Det är inte möjligt om man inte först ger Norrland en ny färdigvaruindustri. Därmed kan Sydsverige sälja maskiner och annat. Insatserna i de fem områdena måste vara så stora och så omfattande att de kan bryta den koloniala strukturen i Norrland och det industriella förfallet i Göteborg och Malmö. Sådana utvecklingsprogram är inga utopier, utan praktiska nödvändigheter. De är också genomförbara.

Man frågar sig: Varför skall det ligga så många bra länsplaner och förbli skrivbordsmaterial ute på länsstyrelserna? Använd dem! Varför skall så många bra initiativ ute i länen och bygderna förbli maktlösa därför att de inte har stöd i en effektiv statlig politik? Ge nu äntligen länspolitikerna de resurser som de behöver för att göra något.

Jag skall vända mig med en fråga till det största regeringspartiet. Hur kan ni sprida illusionen kring er att det har blivit större regional balans, när Norrbotten sjunker ännu djupare och samtidigt Malmö sjunker? Är det rent av så att ni vill ha det på det sättet? Tror ni kanske att kapitalet börjar investera när människorna pressats ned så djupt att de accepterar allt sämre reallöner, allt sämre social service och arbetsmiljö? Eller vad tror ni, eftersom ni fortsätter med samma fraser om balanserad utveckling, selektivt stöd och decentraliserade, allsidiga bygder och allt vad ni talar om, medan den stora verkligheten omkring er hela tiden jävar vad ni säger? Var är egentligen centerfilosofins förankring beträffande de levande bygderna i dag?

Jag vill slutligen också vända mig med en fråga till socialdemokraterna. Jag gör det inte för att på något sett söka sak med dem, utan därför att denna fråga påkallar uppmärksamhet.

Förhoppningsvis kan s och vpk bryta den borgerliga majoriteten i september. En ny socialdemokratisk regering kommer att bildas. Vad skall den föra för regionalpolitik?

Jag har själv tillhört dem som på sin tid satt i förvaltningen och var med om att administrera den gamla politiken av modell 1964. Där talade man om att grundvalen för denna politik skulle vara att underlätta det man den kallade spontana utvecklingen, vilket på den tiden var ett fint ord för kapitalismens egen inneboende lagbundenhet. Den skulle man inte hindra – man skulle underlätta den.

Jag tillhörde dem som redan på den tiden var förvånade över den ekonomiske ideologen Gösta Rehns fras om att friheten att flytta har mycket större betydelse för arbetaren än att kunna påverka driftsledningen på sin egen arbetsplats.

Friheten att flytta var den frihet som de arbetande skulle ha!

Nu ser jag att man i den socialdemokratiska reservationen 2 talar om nödvändigheten av vad man kallar en planmässig och målinriktad utveckling av svensk industri. Det är ett intressant, delvis nytt uttryckssätt från socialdemokratin. Jag skulle gärna vilja veta vad man avser med planmässig och målinriktad. Vems planer och vems mål är det som skall vara vägledande? Och hur skall det ta sig konkret uttryck i en regionalpolitik som bryter med den rådande tendensen?

Frågan står ju så: Skall socialdemokratin, när den kommer i regeringsställning, återvända till de riktlinjer som vägledde 1964 års politik, eller börjar man inse att man nu måste göra kraftiga ingripanden i det kapitalistiska samhällets egen struktur för att kunna bekämpa de regionala kriserna såväl som den allmänna krisen?

I så fall fordras någonting annat än den falska harmonin som ibland predikas – att det skulle finnas någon sorts intresseharmonin mellan kapital och arbete. Det finns inte och har aldrig funnits. Ett brytande av de nuvarande regionala kriserna kräver nämligen insatser som går emot den kapitalistiska utvecklingen och i långa stycken också går emot det som i dag är storkapitalets önskemål. Annars kommer man att få en upprepning av händelserna på 1960-talet men få dem så att säga på en lägre nivå och samtidigt med inte en högkonjunktur utan en depression.

Det skulle vara intressant att veta hur ni ser på dessa problem. Detta är frågor som är aktuella och har stor betydelse för att klargöra vilket program och synsätt som arbetarrörelsen som helhet har på dessa problem. Skall det bli ett ingripande i strukturen? Skall det bli planmässiga insatser? Eller är det bara fråga om att med en ny typ av ord dölja en typ av strukturomvandling som vi redan sett alltför många exempel på och som så hårt har drabbat Norrland och skogslänen.

Jag tror det vore av intresse att få diskutera denna fråga, inte i någon skarpt polemisk anda, men i klarhetens intresse.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till samtliga aktuella vpk-motioner i detta ärende.

Nr 169

Tisdagen den
8 juni 1982

Anf. 14 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jörn Svensson torgförde något slags konspirationsteori – de s. k. borgerliga partierna skulle här ha något slags rollfördelning för att fördölja vad som är de verkliga problemen när det gäller regionalpolitiken. Det är ju nonsens. Centerpartiet har verkligen ägnat mycket stor omsorg och mycket stor energi i hela sin politiska verksamhet åt de regionala utvecklingsproblemen, det kan Jörn Svensson verkligen inte bortse från.

Vi har strävat att se verkligheten som den är. Detta kanske för den store ideologen verkar litet futtigt, litet småskuret, men det är dock detta som skall ge resultat, eftersom det gäller att successivt och målmedvetet förändra verkligheten och den vardagliga tillvaron för människor. Då är storvulna ideologiska utsvävningar av litet eller intet värde.

Vad gäller moderaternas roll i regionalpolitiken, får de väl svara för sig själva. Men jag tycker att Jörn Svensson gör dem ganska mycket orättvisa. Visst tycker jag att moderaterna är väl opportunistiska, när de ute i landet, som bl. a. partiledningen har gjort, säger: Nej, regionalpolitik behöver man inte, marknadskrafterna kan styra. Jag har mött sådana yttranden. Men här måste vi hålla moderaterna räkning för att de till punkt och pricka har följt den proposition som mittenregeringen lagt fram. De har accepterat det mest avancerade regionalpolitiska handlingsprogram som vi har haft här i landet.

Att det skiljer litet grand mellan teori och praktik i moderaternas handlande må de själva klara ut. Men Jörn Svensson gör dem orättvisa om han säger att de här på något sätt har intagit någon extrem, dogmatisk marknadsekonomisk position. De har accepterat vår linje när det gäller regionalpolitiken, och det tycker jag hedrar moderaterna.

Sedan vore det en fördel om de också ute i sin agitation tog lärdom av vad deras utskottsrepresentanter här i riksdagen har funnit för gott att göra.

Stora linjer skall det vara – Jörn Svensson tar inte upp futiliteter. Jag kan därför inskränka mig till att säga att det har skett en sådan utveckling på arbetsmarknaden under de senaste fem åren att vi har 190 000 fler kvinnor ute på arbetsmarknaden i dag än vi hade 1976. Visst skall jag erkänna att den manliga sysselsättningen har gått tillbaka med i storleksordningen 40 000–50 000, men vi har en nettovinst i form av en sysselsättningsökning på 130 000 människor. Den sysselsättningseffekten har haft sina klara regionalpolitiska fördelar. Det är i hög grad kvinnor i glesbygd och i tidigare undersysselsatta områden som har kommit ut på arbetsmarknaden, tack vare samhällets insatser.

Får jag till sist säga att jag delar Jörn Svenssons uppfattning i ett avseende, nämligen när det gäller hans analys av konsekvenserna när en sysselsättningskris eller en strukturkris drabbar en stor befolkningskoncentration eller en stor stad. Jörn Svensson har rätt: det är allvarliga problem.

Låt oss lära av detta och föra en aktivare regionalpolitik som innebär att vi

Regionalpolitiken

stoppar koncentrationen och ser till att vi har ett samhälle som är mer diversifierat och mindre sårbart än de stora orterna har visat sig vara i strukturkrisernas spår!

Anf. 15 ANNA-GRETA LEIJON (s) replik:

Herr talman! Jag vill hålla med Jörn Svensson om att moderaterna har haft ett inflytande på bl. a. centerpartiet i utskottsarbetet. Centerpartisterna har medvetet blundat för många av de skrivningar i moderaternas motion som de i andra fall, när de är ute och agiterar, protesterar livligt emot. Därigenom har de lyckats få majoritet på väsentliga punkter.

Sedan vill jag återkomma till citatet av Gösta Rehn från början av 1960-talet, där han sade att friheten att flytta från arbetsplatsen är viktigare än att kunna påverka sin arbetsplats. Detta tycker jag kanske inte att man enbart skall vara kritisk emot. Vad är det som många arbetare i Sverige har upplevt, på bruksort efter bruksort? Jo, ett totalt beroende, till händer och fötter, av arbetsgivaren. Friheten att kunna flytta från en arbetsgivare är någonting som vi inte skall spotta på, utan någonting som vi i stället skall betrakta som en rättighet.

När det sedan gäller den andra delen av Gösta Rehns sats vet ju också Jörn Svensson att en mycket stor del av socialdemokratins arbete under första hälften av 1970-talet handlade om att finna former för hur arbetaren skulle kunna påverka situationen på den enskilda arbetsplatsen. Gösta Rehn var ingen motståndare till den politiken. Arbetsrättslagstiftningen hann vi börja på, men tyvärr inte fullfölja.

Beträffande 1964 års regionalpolitiska beslut vill jag säga att det har hänt mycket sedan dess – också det vet Jörn Svensson. Det torde i dag inte finnas någon som förespråkar en politik enbart av det slaget. Socialdemokraterna har sedan 1964 lagt fram förslag om regionalpolitiken som i vissa avseenden skiljer sig ganska radikalt från 1964 års beslut. Det är inte så konstigt. Det var det första regionalpolitiska beslutet, och det var en annan situation än den vi har i dag.

Andra talare i debatten kommer att närmare redovisa vår reservation nr 2. I övrigt finns den socialdemokratiska politiken redovisad i både krisprogram, industripolitiska motioner, arbetsmarknadspolitiska motioner och motioner om den ekonomiska politiken till årets riksdag.

Anf. 16 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Det är helt rätt, Nils Åsling, att utgå från människans vardagliga situation. Vilken är då norrbottningens, ådalingens, invånarens i de övriga krisregionerna vardagliga situation? Hur har han eller hon påverkats av den politiska rollfördelning som Nils Åsling märkligt nog verkar vara, eller spelar, okunnig om?

Den stora utvecklingen och de styrande tendenserna i denna utveckling, de som så att säga tar över i stort, har varit sådana att de regionala kriserna har fördjupats. Det är obestridligt. Vi vet att det framkallade ett starkt motstånd i folkdjuven i stora delar av landet mot det synsätt som låg bakom det här och

den process som drabbade människorna. Vi vet att storfinansen i det här landet och moderata samlingspartiet ville ha den processen. De tycker att detta är fullt i sin ordning och att det inte fanns någonting att säga om det.

Men så hade de att ta hänsyn till ett parti som i dag tillhör samma majoritet som de, som röstade gemensamt med dem här i kammaren och som sade att det var för någonting helt annat, att det var för decentralism. Centerpartisterna var emot den här processen, och de vann mycket förtroende ute bland människorna, också bland partiets egna, som säkerligen uppriktigt tror på den här decentralismen. Men detta har ju objektivt sett bara fungerat som ett uppdämmande av en berättigad kritik och ett berättigat missnöje. En decentralistisk filosofi har fungerat som en illusion, som en skyddsskärm, så att inte missnöjet skulle kunna utveckla sig i politiskt radikal riktning och mobiliseras i arbetarrörelsen.

Det är den objektiva roll ni har spelat. Jag tycker inte att Nils Åsling skall vara otacksam när jag harangerar honom för att han och andra centerledare har spelat denna roll med stor skicklighet. Men de som har fått betala priset för illusionen är de som drabbats av den verkliga utvecklingen, som ju har varit allt annat än decentralistisk utan har lett till fördjupad regional kris såväl i skogslänen som på andra håll.

Det är riktigt att det finns en frihet i att kunna flytta från en arbetsgivare, men det var inte den friheten som var på tal, utan det var friheten att kunna flytta från en region till en annan, och det är en mer dubbelbottnad frihet.

Sedan kan ju denna frihet som Anna-Greta Leijon talar om skapas på två sätt: endera genom insatser i de regioner som är ensidiga och har otillräcklig sysselsättning, eller genom att man frampressar en flyttning från en region till en annan. 1964 års politik byggde ju på denna filosofi. Det är därför jag har ställt den fråga som Anna-Greta Leijon bara till 20 % har besvarat genom att säga att man nu har en annorlunda syn på detta. O.K. – då vill jag gärna veta: Hur ser man på detta för en kommande regeringsperiod?

Anf. 17 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Jörn Svensson fortsätter sitt märkliga ideologiskt betingade resonemang. De regionala kriserna fördjupas, säger han, och han målar upp en katastrofteori.

I själva verket är det ju så, att vi fick en djup regional kris under 1960-talet med den koncentrationsfilosofi som då dominerade socialdemokratis politik. Nu går utvecklingen i den andra riktningen – inte så snabbt som jag skulle vilja naturligtvis, men den går onekligen i den andra riktningen. Såren från 1960-talet håller på att läkas. Det sker en positiv utveckling i skilda avseenden i skogslänen, också i glesbygden. Vi har fått en växande effekt av det radikalt förbättrade glesbygdsstödet t. ex. Här har regionalpolitiken gett en betydande effekt genom att inte bara bromsa utflyttningen utan också genom att successivt skapa ny industriell sysselsättning i regioner som tidigare har haft ett alltför ensidigt näringsliv.

Sluta med dessa katastrofteorier, som inte har någon förankring i verkligheten, Jörn Svensson!

Sedan är det ett märkligt fenomen när Jörn Svensson säger att vi i centerpartiet på något sätt skulle spela med och acceptera en koncentration i samhället, att vår strävan mot regional balans bara skulle vara läpparnas bekännelse. Titta på vad centerpartiet har gjort i det här avseendet! Titta på vår envetna kamp för en bättre regional balans i alla avseenden!

Men hur är det med vpk:s eget register? Vpk:s krav genom åren på stora spektakulära industrisatsningar innebär ju ingenting annat än en koncentration och en utarmning av glesbygden. Titta noga igenom vpk:s syndaregister under årens lopp! Det är faktiskt inte mycket bättre än vissa andra partiers – partier som hävdar att koncentration är det pris man får betala för välstånd.

Jag har ingen anledning att diskutera ett tredje parti med Jörn Svensson, men i rättvisans namn måste man ändå notera att moderaterna i allt väsentligt har anslutit sig till den proposition som mittenregeringen lagt fram. Om de sedan har vissa skrivningar i motioner etc. som fullföljer en mer doktrinär partilinje är inte det någonting som vi bör ta upp till diskussion här, eftersom det är utskottsmajoritetens betänkande och uttalande som är det väsentliga. Och det hedrar moderaterna att de har övergivit sin mer doktrinära inställning i regionalpolitiken och anslutit sig till mittenregeringens progressiva regionalpolitik.

Anf. 18 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Nu har jag verkligen svårt att tro mina örons vittnesbörd. Nu står Nils Åsling här och säger att regional balans är för honom och hans parti. En situation som tidigare karakteriserats av att vissa regioner varit expansiva, medan andra legat illa till, har ersatts med en situation, där dels de som först låg illa till ligger ännu sämre till, där dels de som varit i tillväxt också ligger illa till. Det skall tydligen vara balans i cländet för att centerpartiet skall kalla det för regional balans. Det var en intressant definition, för det är precis vad jag trott om er när jag varit som argast. Jag tänkte att jag kanske var orättvis, men nu finner jag att kritiken varit fullständigt berättigad. Det är precis det här egendomliga balansresonemanget som jag tycker att man har anledning att reagera mot.

Är det stora problem måste det vara stora insatser. Små insatser är för den skull naturligtvis behövliga på sina områden och sina speciella sektorer. Men detta har blivit ett allt större problem, och det är därför vi försöker föra in i resonemanget att själva dimensionerna på insatserna för bekämpande av de regionala kriserna måste både kvantitativt och kvalitativt vara helt annorlunda. Det är ju uppenbart att de hittillsvarande insatserna icke på något sätt vänt utvecklingen. Som jag tidigare sade har de heller inte haft den politiska avsikten att göra det. De har haft den politiska avsikten att vara smörjolja för att underlätta strukturomvandlingen och göra den politiskt smakligare för människorna.

Sedan tycker jag kanske att det är dags för Nils Åsling att inte upprepa de

ständiga hedersomnämningarna om moderaterna, utan i stället ställa den politiskt väsentliga frågan: Varför har moderaterna i den grad som de gjort anslutit sig till regeringens proposition? Är det kanske därför att de på det sättet väl når sina syften, men i en för deras syften mer taktisk och anständig förpackning.

Nr 169

Tisdagen den
8 juni 1982

Regionalpolitiken

Anf. 19 Industriministern NILS ÅSLING:

Herr talman! Vi har ju tidigare lärt känna Jörn Svensson som en dialektikens mästare. Han utövade den konstarten även här, när han talade om att jag vill ha balans i eländet.

Jörn Svensson! Om vi tittar oss omkring i det här landet, finner vi att det knappast präglas av något elände. Det är klart att sysselsättningen kunde vara bättre. Vår ambition är att förbättra den. Men vad vi gjort med den regionalpolitik som mittenregeringen har utövat är att vi successivt förbättrat förutsättningarna i de undersysselsatta regionerna. Vi har skapat en bas för den industriella tillväxt som vi nu räknar med skall komma. Jörn Svensson blandar ihop den industriella ekonomiska utvecklingen med arbetet på att få en balans i regionerna och en balans i förutsättningarna för människorna att få arbete. Det är måhända elegant debattekniskt att göra så, men det överensstämmer inte med de verkliga förhållandena.

Industrikrisen, lågkonjunkturen och de ekonomiska problemen är *en* sak, och vi får inte förtrötta i våra ansträngningar att ständigt sträva mot en bättre regional balans, så att vi är bättre rustade när konjunkturerna blir bättre. Jag tycker att Jörn Svensson ändå måste hålla regionalpolitiken räkning för att det här har skett stora positiva insatser, bl. a. genom glesbygdsinsatserna under senare år.

Talmannen anmälde att Jörn Svensson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 20 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Regeringsförslaget om program för regional utveckling och resurshushållning är ett stort ärende, kanske riksdagens största.

Förra gången vi tog ett riksdagsbeslut om de övergripande regionalpolitiska målen var år 1979. Till det yttre påminde betänkandet mycket om dagens. Det var nästan 200 beslutspunkter för riksdagen att ta ställning till och ett stort antal reservationer. Räknar man bort ett trettiotal följdreservationer, som årets betänkande innehåller, skiljer sig inte 1982 års aktstycke särskilt mycket från det förra.

Vi har från utskottets sida under de senare åren varit rationella så långt att de regionalpolitiska betänkandena alltid har nr 23.

Utskottets vice ordförande nämnde i sitt inlägg att det var ett reservationsrekord som hon hoppades att vi inte skulle slå vid kommande tillfällen. Låt mig för min del säga att jag tar det som ett löfte. För visst är det sextiotal socialdemokratiska reservationer som finns något gnetiga, för att inte säga att en och annan är direkt onödig – detta sagt särskilt mot bakgrund av den

betydande samsyn som också har intygats av den kommunistiske företrädaren här i kammaren. Enligt Jörn Svensson är vi förtappade allesammans, i samma förfall.

Jörn Svensson sade i sitt ordsvall att vi borde sluta med de vackra fraserna, upphöra med kolonialpolitiken, det industriella förfallet och låta bli stödområdeskineseriet. Ja, det kan bara en frasernas mästare slänga ur sig.

De drygt 300 textsidorna påminner också om likheter de båda betänkan-dena emellan. En annan iakttagbar likhet är att regeringsförslaget detta år i likhet med propositionen från 1979 i allt väsentligt har vunnit utskottets bifall. Skulle riksdagen följa utskottets förslag jämte de tre reservationerna från folkpartiets och centerns ledamöter i utskottet – och mycket talar för att så sker – har regeringens förslag fått riksdagens godkännande i allt väsentligt.

Men det är inte bara regeringsförslag och riksdagsmotioner vi har med i bagaget för detta beslut.

Regionernas och länsstyrelsernas roll i beredningsarbetet är framträdande. Därtill kommer de otaliga överläggningar, informationer, hearings och inte minst besök på ort och ställe som arbetsmarknadsutskottet gjort i län, kommuner och ute på arbetsplatser.

Man kan säga att det har varit en omfattande beredningsomgång, när vi haft att ta ställning till de ca 300 reella förslagen, som skulle sorteras, beredas och skrivas ner.

Och under beredningstidens gång har vårt utskottskansli fått göra en utmärkt, för att inte säga uppoffrande, insats för att detta skulle klaras. För det känner vi förtroendemän i utskottet uppskattande tacksamhet.

Regionalpolitikens mål och också den medelsarsenal som vi använder har vuxit fram under en tjugoårsperiod under betydande enighet. Dagens aktiva och låt mig säga solidariska regionalpolitik är något som successivt utvecklats under lång tid. 1965 inleddes den s. k. lokaliseringpolitiken. 1967 började länsplaneringen utnyttjas som ett regionernas instrument. 1972 års beslut innebar att portalparagrafen om de tre välfärdsfaktorerna – arbete, service och god miljö – skall vara inom räckhåll för alla människor i vårt land. Vi har 1976 års beslut på hösten, där en socialdemokratisk proposition från sommaren behandlades av en ny majoritet i riksdagen. Även om det skedde betydande justeringar i densamma, var det en utveckling på samma väg. Man kan där tala om att grundlinjerna i den moderna regionalpolitiken lades fast. Och för tre år sedan, i juni 1979, togs på förslag av folkpartiregeringen en reviderad regionalpolitisk plan. Skogslänen och de befolkningsglesa områdena behöver en stimulans för att klara sig på egen hand. De konstant svagare områdena måste gynnas. Människor måste kunna få känna en trygghet var i landet de än bor.

Man kan också säga att regionalpolitik är svårt, inte bara därför att nya problem kräver nya lösningar utan också därför att vi inte kan åka ut i världen och hämta en modell färdig att applicera på svenska förhållanden. Om det funnits en framgångsrik regionalpolitik är jag dessutom inte så säker på att

den kunde överföras till norrländska eller värmländska förhållanden. Länder som geografiskt sett har betydligt mindre regionalpolitiska bekymmer har inte kommit särskilt långt när det gäller regionalpolitiska metoder. Ändå kan man säga att regionalpolitiken har varit framgångsrik. Tänk bort 20 års regionalpolitik, och det skulle ha sett mycket annorlunda ut. Mycket skulle ha varit sämre och obalansen drastiskt mycket snedare. Från att ca 10 000 personer årligen under 1960-talet flyttade från de svaga till de starkare regionerna har vi fått en vändning. Nu finns det en balanserad utjämning. Låt mig nämna grundskolans utbyggnad under 1960-talet, som blev ett regionalpolitiskt "stöd" i många glesbygder. Högskolan till Luleå är ett annat uttryck för värdet av en aktiv regionalpolitik. Den statliga utlokaliseringen ägde till största delen rum i början av 1970-talet, och så sent som i år har riksdagen beslutat om en utlokalisering av statlig verksamhet, nu senast till Karlstad. Man räknar med att drygt 20 000 arbetstillfällen inom industri i skogslänen är det antal som kan skrivas på lokaliseringsstödet konto. Och räknar vi in de människor som omfattas av regionalpolitiska åtaganden från 1965 och framåt, ja, då rör det sig kanske om ca 100 000 människor.

Nu står vi omigen inför ett stort regionalpolitiskt beslut. Utskottet har yttrat sig över de många förslagen om konstruktion av nya regler. Vi tillstyrker sammanlagt omkring 1,7 miljarder kronor för nästa budgetår. För Norrbotten tillstyrks särskilda sysselsättningsinsatser. Nya industricentra byggs i Gällivare och Sveg. Stödområdet stramas åt för att verkligen ge hjälp åt de svagaste delarna av landet.

En av de stora nyheterna i de förslag utskottet haft att behandla var en ny regionalpolitisk stödmétod, nämligen förslaget att sänka arbetsgivaravgifterna i de nordligaste kommunerna för att på så sätt få i gång ekonomi och näringsliv. Denna metod har rönt uppmärksamhet och diskuterats, och vi tror att det är en väl lämpad metod. Den är genrell till sin karaktär, och den ger stöd just till den motor i ekonomin som vi måste satsa på för att säkra jobben.

En annan viktig nyhet i förslaget är den decentralisering till regional nivå som föreslås. Handläggningen av lokaliseringsstödet kommer i fortsättning-en att i ökad utsträckning kunna ske nära de människor som berörs. För beslut av länsstyrelse finns en gräns angiven på 7 milj. kr. och för beslut av AMS en gräns om 20 milj. kr. Regionalpolitiken anpassas och utvecklas, och den tioåriga målsättningen att ge landets alla delar rimlig tillgång på jobb, social trygghet och god miljö ligger fast.

1979 års beslut präglades av många framstötter från denna kammare om att det regionalpolitiska området skulle göras större. Som väl var avvisade kammaren alla sådana propåer. Och det vi nu har uppnått en betydande enighet omkring är att stödområdets ytterkant måste hållas tillbaka för att de svagaste områdena skall kunna få ett förstärkt stöd. Det är därför som vi tillbakavisar socialdemokraternas förslag om ett s. k. D-område. Skulle en sådan grå zon dras upp menar vi att det relativt sett försämrar för nordlänen, för det inre av Bergslagen, för Värmland och för delar av Dalsland. Man kan inte lägga ut en sådan zon utan att allvarligt försvåra för de kommuner och

landsdelar som bäst skulle behöva det aktiva stödet.

Som utskottets talesman har jag av tidsskäl endast att kommentera ett antal av de särmeningar som finns i betänkandet. Utskottskamrater kommer senare att ta upp olika avsnitt i betänkandet, så den samlade debatten kommer att sträcka sig över alla områden.

Jag skall, herr talman, ändock nämna några områden. Socialdemokraterna reserverar sig för att det i skogslänen skall utvecklas ett antal större "väl differentierade arbetsmarknader". Även utskottsmajoriteten ser behovet av sådana arbetsmarknader, men vi menar att det får ankomma på dem som har ansvaret för regionalpolitiken att i varje län göra de prioriteringar som behövs för att nå detta. Vi menar också att utvecklingsförutsättningarna i de här regionerna, t. ex. i Gävle, Borlänge, Falun och Karlstad, är så pass goda att de resurser vi har i ett svårt ekonomiskt läge måste sättas av för de regionalpolitiska insatserna i regioner som har ett klart sämre läge.

Oenighet råder vidare mellan utskottsmajoriteten och socialdemokraterna när det gäller förutsättningarna för regionalpolitiken, dels i fråga om beskrivningen av de problem som skall lösas, dels när det gäller den bas för en framgångsrik regionalpolitik som den nuvarande ekonomiska politiken ger. När det gäller problembeskrivningen menar socialdemokraterna att de delar av landet som omfattas av de regionalpolitiska insatserna fått en kraftigt försämrad utveckling efter regeringsskiftet 1976. Visst kan man peka på att det skett en försämring av arbetsmarknaden de senaste åren i stödområdeslänen, men viktigare är att försämringarna i dessa områden är mindre än i riket för övrigt. Befolkningsutveckling och befolkningsomflyttningar tyder fortfarande på att den förbättrade regionala balansen från början av 1970-talet har kunnat upprätthållas även i slutet av decenniet och i början av 1980-talet, trots att påfrestningarna på ekonomin nu är så mycket större än då.

När det gäller den ekonomiska politik som vi nu för råder också delade meningar, men den debatten återkommer vi till om ett par dagar då kompletteringspropositionen skall diskuteras. Jag vill bara konstatera att den politik som förs syftar till att bl. a. få i gång industrin igen. Expansion inom industrin är en grundförutsättning för att vi skall kunna föra en framgångsrik regionalpolitik. När det gäller medelsarsenalens utformning kan man inte uppleva socialdemokraternas alternativ som förmer än regeringsförslaget. Socialdemokraterna föreslår litet större bidrag här och där och markerar därmed oppositionspartiets möjlighet att se litet lättare på de ekonomiska följderna av vad man föreslår, men de socialdemokratiska förslagen på stödmedelssidan innebär inte en radikalt annorlunda regionalpolitik. De är snarare, liksom utskottsmajoritetens, steg i en gradvis utveckling av regionalpolitiken. Ändå kan man iakta en skillnad mellan socialdemokraternas och regeringspartiernas regionalpolitik som är betydelsefull. Vi förordar en gradvis ökning av de generella medlen – de som skall göra förutsättningarna mer lika mellan olika delar av landet. Socialdemokraterna vill i stället fullfölja sina traditioner att reglera och detaljstyra. De vill införa etableringskontroll, en åtgärd som i nuvarande svåra läge inom

industrin borde te sig tvivelaktig även för den som av tradition vill reglera så mycket som möjligt.

Jag nämnde som en av nyheterna bland de förslag som vi nu diskuterar sänkningen av arbetsgivaravgiften. Detta är det första steget i en gradvis utveckling av denna typ av medel. De mest utsatta delarna av landet, dvs. malmfälten i Norrbotten, prioriteras. Förslaget om nedsättning av arbetsgivaravgiften med 10 procentenheter kommer att vara ett viktigt inslag bland de åtgärder som måste vidtas för att hålla sysselsättningen uppe i de delarna av landet. Socialdemokraterna fullföljer sin vana att vilja reglera och vill i stället ha en återbäring av inbetalda arbetsgivaravgifter, något som blir administrativt betydligt besvärligare än vårt förslag och som visserligen premierar företag som ökar sysselsättningen, men bestraffar dem som minskar den. Detta är orimligt i ett område där nästan alla företag tillhör den senare kategorin. Moderaterna stöder regeringspartiernas förslag om sänkning av arbetsgivaravgifterna i Gällivare, Jokkmokk, Kiruna och Pajala men vill därutöver sänka, dock något lägre, i resten av stödområde A. De vill ha en ytterligare något lägre sänkning i stödområde B. I stället vill de dra in på resurserna för de selektiva åtgärderna, dvs. lokaliseringsbidrag och lokaliseringslån. Det är enligt folkpartiets och centerns mening inte möjligt f. n. Näringslivet är i de sämst ställda delarna så svagt att många företag inte tillräckligt snabbt kommer att kunna tillgodogöra sig nedsättningarna av arbetsgivaravgifterna, så att de kan expandera och öka sysselsättningen. Lokaliseringsbidrag och lån är fortfarande nödvändiga, och insatser bör göras på både regional och central nivå.

Till de viktigaste insatserna när det gäller att ge näringslivet så lika utvecklingsförutsättningar som möjligt i olika delar av landet hör transportstödet. De ökade insatser av generella medel som utskottsmajoriteten förordar fullföljs med att vi föreslår förbättringar av transportstödet. Vi föreslår dels en utökning i fråga om stödberättigade transporter, dels en höjning av transportstödet på längre transportavstånd i stödzonerna 3, 4 och 5. Utskottet bifaller i det här sammanhanget fler motionsyrkanden, bl. a. socialdemokratiska.

Den fråga i regionalpolitiken som varit av störst allmänintresse är stödområdesindelningen. Under årens lopp växte stödområdena gradvis till, så att en allt större del av landet blev stödområde. F. n. finns ca tre fjärdedelar av ytan inom stödområdet medan en dryg fjärdedel av befolkningen finns i samma område. Nu görs en kraftig prioritering av de delar av landet som har de svåraste regionalpolitiska problemen. Det innebär i stort sett att stödområdena 1, 2 och 3 tas bort. Vi får tre stödområden – A, B och C – med de förmånligaste stödmöjligheterna i stödområde A. I huvudsak motsvarar de stödmöjligheter som finns i områdena A, B och C de som finns i nuvarande 6, 5 och 4. Utskottet har godtagit regeringens förslag till stödområdesindelning med det tillägget att kommunerna Söderhamn, Arvika, Säffle och Åmål bör ingå i stödområde C. Om detta är alla partier i utskottet överens, vilket innebär att vi lika enigt avfärdar den socialdemokratiska partimotionen, som beträffande dessa kommuner hade föreslagit

Nr 169

Tisdagen den
8 juni 1982

Regionalpolitiken

betydligt sämre villkor än propositionen. Vidare avvisar utskottsmajoriteten det särskilda stödområdet D som socialdemokraterna velat lägga ut som något slags grå zon. Det innebär inte att vi förnekar att det finns enstaka kommuner i det området som har eller kan få problem. Därför har utskottsmajoriteten föreslagit – med modifiering av regeringens förslag – ett särskilt stöd utanför stödområdena. Regeringen bör kunna ange kommuner med betydande utvecklingsproblem, i vilka länsstyrelser och AMS kan få ge bidrag till investeringar. Propositionen hade föreslagit bidrag upp till 20 %. Utskottet föreslår att en högre bidragsandel i vissa fall skall få ges, nämligen upp till 30 %.

Vi avser då vissa kommuner med betydande utvecklingsproblem inom främst län som f. n. helt eller till viss del ingår i stödområde. Erinras kan att det socialdemokratiska förslaget i fråga om stödområde D endast skulle medge bidrag upp till 25 %. Vi föreslår alltså att länsstyrelser och AMS skall kunna gå upp till 30 % i de kommuner där det behövs. Självfallet kan regeringen i enskilda fall i egna beslut lämna ett högre stöd. Det förslaget från utskottets sida innebär att mittenmotionen 2350 av Johan Olsson och Karl Erik Eriksson m. fl. i denna del tillstyrks.

I fråga om anslaget till lokaliseringsbidrag under nästa budgetår har moderaterna gått sin egen väg, vilket lett till socialdemokratisk majoritets-skrivning i det avsnittet. Utskottsmajoriteten förordar 425 milj. kr. mot av regeringen begärda knappt 319 milj. kr. Moderata samlingspartiet har reserverat sig för 100 milj. kr. Det senare förslaget skulle enligt vår mening leda till att allt centralt arbete med lokaliseringsfrågorna skulle behöva avvecklas, vilket vi från regeringspartiernas sida tror skulle vara mycket olyckligt. Socialdemokraternas förslag ser vi som ett överbud, som vi inte heller kan stödja.

Osäkerheten om den framtida utvecklingen är självfallet av stor betydelse. Länsplaneringen antyder att nuvarande förbättrade regionala balans kommer att bestå, medan långtidsutredningen varnar för risk för ökad regional obalans. Företagens investeringar ändrar karaktär – de minskar i fråga om byggnader och maskiner, de ökar när det gäller produktutveckling och liknande. Frågan är mot den här bakgrunden om vår selektiva medelsarsenal är rätt utformad. Vi har under resans gång lärt oss en hel del. Vi har gjort anpassningar, regler har justerats, områdesgränser flyttats. Vidare hänger den regionalpolitiska bilden nära samman med den allmänna ekonomiska situationen.

Vi måste också fråga om avvägningen mellan generella och selektiva medel långsiktigt är den bästa, men också vilken roll transportstödet skall ha i den framtida regionalpolitiken. Slutligen måste vi fråga hur mycket pengar som under kommande ramperiod, den som börjar budgetåret 1984/85, skall sättas av för regionalpolitiken. Dessa frågor har bl. a. tillsammans motiverat att vi föreslår att riksdagen skall hemställa hos regeringen om en utredning om den framtida regionalpolitikens omfattning och inriktning. Till dess en sådan översyn ger svar på de frågorna utgör utskottsmajoritetens förslag en god grund för en fortsatt aktiv regionalpolitik med redan nu viktiga inslag av

förnyelse. Dagens förslag till beslut markerar vaktsläendet om de konstant svaga regionerna.

Samhället står inte stilla. Vi blir inte färdiga – blir det kanske aldrig. Vi måste ständigt utvärdera reformer och pröva för att få veta vad som gått bra och vad som gått snett. Därför är det riktigt och viktigt att en regionalpolitisk studie också kommer att föregå de beslut som en kommande riksdag så småningom skall ta sig an.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till mittenreservationerna 67, 70 och 80 beträffande punkterna 130, 137 och 177. På övriga sammanlagt 182 hemställanspunkter yrkar jag bifall till vad utskottet hemställt.

Nr 169

Tisdagen den
8 juni 1982

Regionalpolitiken

Anf. 21 ANNA-GRETA LEIJON (s) replik:

Herr talman! Elver Jonsson sade i sitt inlägg ungefär så här: Visst har det under senare tid skett en ökning av arbetslösheten i skogslänen, men det viktiga är att försämringen i skogslänen är mindre än i andra delar av landet.

Detta påminner mig om den attityd vi från arbetsmarknadsutskottet mötte när vi förra sommaren var på besök i Storbritannien. I Skottland mötte vi precis samma argument, Elver Jonsson. Vi träffade en arbetsgivare som sade: Här i Skottland är det inte så farligt – arbetslösheten växer mycket snabbare i England. Och visst växte den snabbare i England. Där var den 12 %. Men arbetslösheten i Skottland var mellan 14 och 15 %. Man startade projekt för s. k. långtidsarbetslösa. Tredje generationens arbetslösa ungdomar skulle man göra särskilda insatser för.

Elver Jonssons tal andas precis samma tillförsikt. Det är visserligen dåligt där uppe, men relativt sett har arbetslösheten ökat mer i andra delar av landet.

Många unga flickor i Norrbotten söker jobb inom sjukvården där. De får inget jobb. Och jag kan försäkra Elver Jonsson att de blir inte tröstade av att höra att på sjukhusen i Stockholmsområdet har de heller ingen chans – där krävs det numera flera års yrkeserfarenhet.

Regionalpolitiken är väsentlig, men den kan bara fungera om vi har en allmän sysselsättningspolitik, en ekonomisk politik som sätter sysselsättning- en främst. Det gör den tyvärr inte i dag. Vi är därför mycket oroliga för de stora svårigheter som väntar i de områden som man nu från centerpartiet och folkpartiet säger sig vilja värna så mycket om.

Repliktiden är knapp; jag kan inte ta upp allt som Elver Jonsson sade, och många andra socialdemokratiska talare står på talarlistan. Jag skall bara säga några ord om de robusta, väl differentierade arbetsmarknaderna. Elver Jonsson håller med om att sådana behövs också i skogslänen men säger att det måste vara de regionala myndigheternas sak att i de enskilda fallen göra de prioriteringar och satsningar som behövs. Men det räcker inte för att få fram de starka arbetsmarknader i skogslänen som vi behöver om de också i framtiden skall kunna stå emot strukturförändringarna. Därför säger vi i vår motion och reservation att här behövs speciella insatser. Det behövs t. ex. att

investeringsfondmedel används för att sätta i gång verksamhet, om vi skall få dessa starka arbetsmarknader.

Anf. 22 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag skall be att till Elver Jonsson få ställa två frågor liknande dem som Anna-Greta Leijon ställde.

Kring 1970 fanns det betydligt fler kvarstående arbetslösa än det fanns lediga platser i Norrbotten. Situationen var däremot den motsatta i Malmöhus län. Det påverkade naturligtvis riksgenomsnittet så att det visade relativt gynnsamma arbetslöshetssiffror. I dag är antalet sökande arbetslösa per ledig plats, räknat på befolkningen i åldrarna 16–64 år, i Norrbotten 11,6 och i Malmöhus län 9,4. Båda siffrorna är mycket höga – riksgenomsnittet ligger på 5,6. Det förhållandet att andra stora regioner än de tidigare krisregionerna har börjat få en krisartad situation gör naturligtvis att riksgenomsnittet statistiskt pressas upp, och man får den skenbara effekten att skillnaden mellan Norrbottens siffra och riksgenomsnittet blir måttligare än vad den har varit under många tidigare epoker. Då vill jag fråga Elver Jonsson: Tror Elver Jonsson på allvar att det är ett mått på regional balans? I så fall har han fullständigt missuppfattat den statistiska bildens innebörd.

En annan, litet enklare fråga. Om vi nu kan konstatera att de regionala kriserna under 1970-talet har spritt sig till fler och fler regioner och regeringen samtidigt i den föreliggande propositionen vill genomföra en åtstramning av det antal regioner i området som kan komma i åtnjutande av olika stödåtgärder, hur får Elver Jonsson det till att det skulle leda till större regional balans eller ens en mindre obalans? Är det rent av så att ert balansbegrepp bara består i statistiska fiktioner som saknar anknytning till verkligheten?

Anf. 23 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Det enklaste och sammanfattande måttet på läget långsiktigt på arbetsmarknaden är förvärvsfrekvensen. Här har det skett betydande förbättringar under det senaste decenniet. I Norrbotten har vi en ökning för kvinnorna från knappa 55 % förvärvsverksamma 1975 till nära 64 % år 1981. Det är ett exempel på vad en aktiv regionalpolitik kan betyda för arbete och sysselsättning, inte minst för kvinnorna som har haft en låg förvärvsverksamhet över hela landet.

Jag tycker att Anna-Greta Leijon gör en feltolkning, när hon försöker göra sak av mitt påstående att svårigheterna varit att få en uppbromsning av den kraftiga utflyttning som ägde rum under 1970-talet. Där har det nu skett en klar förbättring. Den har kunnat åstadkommas i enighet, så jag är litet överraskad över att Anna-Greta Leijon påtalar saken med denna polemiska udd. Symtomatiskt är att Anna-Greta Leijon raskt skuttar över till Skottland för att göra jämförelser, som skulle kunna måla det hela i en gräll färg.

Inom regionalpolitiken återstår ändå att nå fram till det som vi tror är höjden av vår förmåga när det gäller regionalpolitiskt arbete. Men vi har kommit en god bit på väg. Det har skett i betydande enighet. Vi är beredda att gå vidare.

Anna-Greta Leijon påstår att de många unga i Norrbotten som saknar arbete inte är tröstade av att det har blivit en litet måttligare försämring där än i de starkare regionerna. Det är naturligtvis riktigt. Men det finns anledning framhålla att vi även har gjort insatser för att stärka situationen där. Ta t. ex. satsningen på utbildning för de unga samt yrkesintroduktionen, som f. ö. socialdemokraterna har bekämpat och fortfarande går emot. Även andra typer av ungdomsgarantier har beslutats i denna kammare. Det är bitar i ett mycket bestämt mönster för att förbättra arbetsmarknadssituationen för de unga också i Norrbotten.

Att de robusta arbetsmarknaderna behövs är vi väl överens om. Vad vi vänder oss emot när det gäller det socialdemokratiska förslaget är att man inte särskilt skall lyfta upp stora starka områden på de svagare kommunernas bekostnad.

Anf. 24 ANNA-GRETA LEIJON (s) replik:

Herr talman! Vårt förslag innebär inte heller att vi lyfter upp starka orter på bekostnad av de svaga.

Jag gjorde nog inte en feltolkning, Elver Jonsson. Elver Jonsson uttryckte en viss belåtenhet och sade att arbetslösheten i skogslänen visserligen har ökat men inte lika mycket som i andra delar av landet. Men det är ingenting att söka tröst i. Det har inte blivit bättre i skogslänen. Det har blivit sämre där också. Sysselsättningen har minskat över hela landet.

Elver Jonsson talade om hur viktigt det är att förvärvsfrekvensen i skogslänen har ökat. Jag kan hålla med om att det är någonting att sträva efter. Det är ett tecken på obalansen i landet att förvärvsfrekvensen för kvinnor är låg i vissa områden.

Men vad borde Elver Jonssons kunskap på detta område leda till? Jo, herr talman, en mycket djup oro över den situation och den utveckling som vi har just nu. Vad som har hänt under de senaste sju månaderna är att vi åter börjar få en minskning av sysselsättningen och en dold arbetslöshet – kvinnor som inte längre tillhör arbetskraften men som i själva verket vill ha ett arbete.

Det är mycket möjligt att vi kan dölja de verkliga arbetslöshetstalen genom att man i skogslänen misströstar mer och mer om att den politik som nu förs kommer att ge människorna där en chans till arbete. I realiteten ger detta inte någon förbättring för människorna.

Det finns all anledning att observera förvärvsfrekvenstal och sysselsättningstal. Gör man det nu, Elver Jonsson, får man en mycket oroande bild om vad som håller på att hända.

Skogslänen och människorna där behöver vårt stöd. Vi har gjort den bedömningen från socialdemokratiskt håll att skogslänen måste ses som en helhet. Det är viktigt att det också där finns robusta arbetsmarknader, och det håller Elver Jonsson med om. Frågan är då: Varför vill Elver Jonsson inte skapa förutsättningar för att utveckla också de robusta arbetsmarknaderna?

Anf. 25 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Elver Jonsson svarade inte på min fråga. Det kanske berodde på att jag var opedagogisk. Jag skall försöka formulera mig litet enklare.

Vi tänker oss att Elver Jonsson och jag var för sig står på sitt plan och att Elver Jonssons plan i utgångsläget har en 10-procentig lutning, medan jag står på ett helt vågrätt plan. Sedan tänker vi oss att en stund senare har lutningen på Elver Jonssons plan blivit inte 10 utan 15 %, och jag har från det vågrätta läget fått en lutning på mitt plan till 10 % – samma som Elver Jonsson i det första läget hade. Får jag då fråga: Har vårt gemensamma balansproblem i det senare läget blivit mindre än det var tidigare eller har det blivit större? Det skulle vara roligt att få svar på den frågan.

Elver Jonsson svarade i stället på en helt annan fråga, som jag inte har ställt. Han redovisade hur stor den kvinnliga förvärvsfrekvensen är. Den har stigit i de län som var på tal från 55 till 64 %. Ja visst, det är en naturlig effekt av att det har skett en övergång från heltids- till deltidsarbeten på den totala arbetsmarknaden. Sammansättningen av typer av arbeten har ändrats. Eftersom kvinnorna väsentligt rekryterats till deltidsarbeten, har man fått denna höga förvärvsfrekvens. Men det säger ju liksom ingenting om den totala situationen. Man måste mäta den totala mängden arbeten och även den reella mängden arbeten.

Jag vill fråga Elver Jonsson: Har ni inom utskottet gjort en ordentlig analys av vad som i AKU-räkningarna menas med begreppet sysselsatta? Vad menar man med begreppet i arbete? Det är ju två olika begrepp och betyder inte alls samma sak. Har ni frågat vad denna urvalsstatistik betyder – det är ju urvalsundersökningar statistiken bygger på och inte på undersökningar av de faktiska förhållandena för varje enskild individ? Vad säger resp. inte säger dessa siffror, eller vad vill de egentligen säga? Har ni laborerat med det ena eller det andra, allteftersom det passar er? Har ni gjort någon analys av de här tingen så att ni ser hur den totala arbetsmängden har ökat eller minskat i det ena eller det andra länet, och framför allt hur den har ökat eller minskat i förhållande till antalet människor som behöver arbete eller skulle behöva arbete om de skulle ha en självständig försörjning?

Anf. 26 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! När det gäller statistiken och lutningsgraden kanske jag inte kan ge så goda svar att Jörn Svensson blir nöjd. Låg mig ändå säga beträffande frågan om heltid och deltid att jag avser att ge ett besked där i en kommande debatt kring kompletteringspropositionen. Klart är att den kraftiga ökning av deltid som har förmärkts under senare år håller på att vändas och få ett nytt mönster, nämligen att heltiden ånyo börjar öka. Det kan väl inte vara negativt ens för Jörn Svensson.

Jörn Svensson sade f. ö. att hela arbetsmarknadsutskottets betänkande 23 var ett meningslöst aktstycke och att det var meningslöst att opponera. Säg inte det. Jag tror att även Jörn Svensson skall finna att det finns en rad medel och åtgärder som är väldigt användbara.

I fråga om analysen är Jörn Svensson och andra kommunister ofta ganska

fantastiska. Men när det gäller medelssidan och åtgärdssidan kommer man ofta med orealistiska förslag om man nu inte är helt tomhänt. Jag vet inte vad för slags regionalpolitik som ni kommunister egentligen vill föra – om det skall vara något slags inhemsk nyupptäckt eller något importerat från ett kommunistiskt lyckorike. Vi skiljer oss väsentligt i synen på vilket slags samhälle vi vill ha. På något sätt når vi inte varandra i diskussionen. Vi vill från vår sida ha en socialt styrd marknadsekonomi i ett politiskt system där man har frihet att leva, bo och arbeta var man vill. På den punkten har inte kommunisterna gett något svar.

Till Anna-Greta Leijon vill jag säga att regionalpolitiken har haft en avgörande betydelse. Jag sade: Tänkt bort den regionalpolitik vi har haft, och vi kan föreställa oss hur det då hade sett ut.

Så säger Anna-Greta Leijon att det inte har blivit bättre i skogslänen. Jo, visst har det det – i förhållande till hur det hade varit om vi inte hade haft en aktiv regionalpolitik. De obalansproblem som nu finns är ju mycket marginella jämfört med de problem som hade funnits om vi inte hade satt in regionalpolitiska insatser av det slag som vi i stort sett har varit överens om.

Skogslänen behöver vårt stöd, säger utskottets vice ordförande, och det är riktigt. Men det är just därför som jag är så förvånad över den starka prioritering av Stockholmsområdet som framskymtar i det socialdemokratiska förslaget. Det är inget tvivel om att om det skulle följas upp, så skulle det bli på bekostnad av de svagare områdena.

Talmannen anmälde att Jörn Svensson anhöllit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 27 BERNT NILSSON (s):

Herr talman! Jag förstår att talmannen är irriterad när vi från utskottets sida tar upp de här frågorna om propositionsavlämnandet, medan vi i vår tur är irriterade över att propositionen har kommit så sent. Men jag kan försäkra att den irritation som vi har känt har varit betydligt större än den talmannen känner. Framför allt tycker jag att det är helt otillbörligt att kanslipersonalen skall arbeta natt efter natt för att få fram det betänkande som det här är fråga om. Nog om det.

Efter snart sex års borgerligt regeringsinnehav kan konstateras att även regionalpolitiken gått snett för den borgerliga regeringen – trots att den politiken och ”decentralisering så långt möjligt” var det stora paradnumret, i varje fall för mittenpartierna. En stor del av det som förut var rätt och riktigt lämpar man över bord numera. Jag skall återkomma till detta.

Först skulle jag vilja ta upp propositionens historieskrivning om utvecklingen under de senare åren. Man utför det konstnumret att redogöra för hela 1970-talet – och även t o m. år 1981 – i stället för att summera upp den situation som rått efter det att de borgerliga partierna tog över, dvs. från 1976 och fram till nu.

Industriministern stod här och slog sig för bröstet och talade om hur

utomordentlig utvecklingen hade varit. Jag skall då be att få ställa några frågor. Det är ju synd att industriministern, så fort han varit inne här en stund, avviker. Jag vet inte om det beror på att han tycker att den här debatten är ointressant eller om det beror på att han själv tycker att han misslyckats när det gäller detta ärende.

Den statistik som finns visar att under perioden 1977–1980 minskade industrisysselsättningen i skogslänen med 20 000 personer. Det motsvarar tre fjärdedelar av de industrisysselsatta i Norrbotten. Under perioden 1977–1979 minskade antalet kvinnor i industrin med 8 200. Ändå talar industriministern här om att man har fört en politik i jämlikhetens tecken. De kvinnor som under denna tid kom ut på arbetsmarknaden har i stor utsträckning fått deltidsarbete. Ökningen av ungdomsarbetslösheten har varit avsevärt högre i skogslänen än i landet i dess helhet. I Norrbotten svarade ungdomen för 37 % av länets arbetslösa.

Men inte nog med detta, industriministern tog också upp utvecklingen i Stockholmsområdet och förde en polemik med Anna-Greta Leijon kring dessa frågor. Hur har då utvecklingen varit i Stockholm? Jo, befolkningsökningen i Stockholm är betydligt snabbare än tidigare. Under åren 1970–1976, dvs. under den socialdemokratiska tiden, svarade Stockholm för 18 % av landets befolkningsökning. Under tiden 1977–1980 har motsvarande siffra varit inte mindre än 33 %. Och trots att industriministern sade att den gynnsamma utvecklingen har fortsatt, har befolkningsökningen i Stockholms län under 1981 varit större än i hela i landet. Detta står industriministern och prisar, som om det skulle vara en utomordentligt bra utveckling. Det är snarare ett bevis på att man har misslyckats, i varje fall i många delar.

Industriministern stod och utnämnde vissa personer till mästare i olika avseenden. För min del tycker jag att industriministern verkligen är en dimridåernas mästare och utomordentligt kunnig på att dribbla. Många av IFK Göteborgs representanter känner säkert avund och önskar att de kunde göra någonting liknande.

Vi vet alla som har sysslat med regionalpolitik att det är industrin som är möjlig att lokalisera till skilda orter – i varje fall är den lättast att lokalisera.

Service av olika slag är i allmänhet bunden till de orter där människorna bor. Det finns naturligtvis vissa undantag. Dit kan man väl räkna en stor del av landstingens verksamhet, även om man också inom denna verksamhet i hög grad är bunden av befolkningskoncentrationerna.

Eftersom de borgerliga regeringarna har tillåtit industriföretagen att tjäna pengar genom s. k. snabba klipp i stället för att investera i industrin, har det gått som det har gått. Industriinvesteringarnas utveckling har under senare tid varit katastrofal. När regeringen tillåter att detta sker utan att ställa några krav, är det inte märkligt att man får den situation som vi f. n. har.

Industrisysselsättningen under det borgerliga regeringsinnehavet har minskat med 157 000 personer. Det fanns en tid då industriministern hade akutmottagning. Industriföretagen sade att de vid dessa tillfällen t. o. m. "lurade skjortan av Nisse". Det är självklart att man efteråt, när man ser på

utvecklingen i just detta avseende, tycker att det är utomordentligt märkligt att det inte ställdes några som helst krav på industriinvesteringar. Jag vill påstå att det var annorlunda under den tid då socialdemokraterna satt i regeringsställning. Verkligheten skiljer sig också från vad de borgerliga har gått ut och lovat i valrörelserna. 1976 förespeglades exempelvis väljarna en ökning av antalet industriarbetare i landet med 270 000, om bara de borgerliga partierna fick regeringsmakten. Nu har vi facit och kan se hur det har gått. Det gick också snett.

Till följd av denna situation kommer självfallet utvecklingen på det regionalpolitiska området att försvåras betydligt, och det kommer inte att bli lätt att få fram nya sysselsättningstillfällen. Man går i dag ut och talar om nyetableringar och annat, men alla som har försökt att jobba med dessa frågor känner mycket väl till att det är en utomordentligt svår väg att beträda och att komma fram på.

Utvecklingen har slagit mycket hårt på orter som redan förut hade en ansträngd situation vad gäller sysselsättningen. Därtill kommer att basindustrierna i norra Sverige jämsides drabbats av en strukturförändring av stora mått. Det gäller, som alla känner till, stålindustri och gruvor. Också många av skogslänen befinner sig av denna anledning i en mycket svår kris i dag.

Ett annat och allvarigare inslag när det gäller de bristande industriinvesteringarna är att de problem som tidigare har drabbat norra Sverige i dag med full kraft drabbar också södra Sverige. Vi känner alla till vilka grenar som berörs – varv, trä, byggnads, glas och cement, för att bara nämna några.

Den allra största risken kanske ändå ligger i det förhållandet att industriföretagen förmodligen kommer att bli akterseglade av utländsk industri. Under den tid som industriföretagen har uraktlåtit att investera har man i utlandet satsat med full kraft på olika områden. Svenska företag kommer alltså troligen att bli akterseglade, och det kommer, som jag förut sade, att bli utomordentligt svårt att få till stånd det nyföretagande som man här hyser förhoppningar om.

Skall det vara möjligt för oss att föra en kraftfull regionalpolitik, måste detta snarast åtgärdas och industriinvesteringarna åter öka.

Vi socialdemokrater har lagt fram ett heltäckande program för hur detta skall gå till, Framtid för Sverige. Jag skulle här kunna vända mig till Jörn Svensson, eftersom han ställde frågan vad vi tänker göra. Jag kan rekommendera honom att läsa det, så kan vi sedan ta en diskussion om det.

Framför allt gäller det att skapa en vettig situation med arbete för landets ungdomar, oavsett var de bor. Det är, rätt utförd, en uppgift av stor regionalpolitisk betydelse. Det kommer naturligtvis att ta tid att klara detta, och vi måste först och främst se till att minska den rena arbetslösheten. Det gäller, som jag sade förut, speciellt ungdomarnas.

Eftersom våra ekonomiska resurser är begränsade genom den borgerliga politiken, vill vi socialdemokrater se till att de resurser som vi nu har används på bästa möjliga sätt. Av denna anledning menar vi att det är nödvändigt att

man gör selektiva insatser. Då får vi den största och bästa effekten – det vet vi av erfarenhet.

De generella stöd som förordas på den borgerliga sidan anser vi vara felaktiga och ineffektiva. Riktade åtgärder till företag och regioner ger betydligt större utbyte. Det är självklart att det måste bli på det sättet – jag kan inte se att det finns någon annan lösning.

I 1979 års proposition angående regionalpolitiken betonades vid flera tillfällen statens övergripande ansvar för regionalpolitiken och för planeringen. Detta har man nu lämpat över bord, och i årets proposition avviker man markant från sin tidigare uppfattning. Det centrala ansvaret tonas ner, och framtagande av underlag för planering och annat flyttas över på regionerna, som får försöka klara den uppgiften bäst de vill och kan. De inomregionala problemen dominerar helt, på bekostnad av de mellanregionala, och just beträffande de senare problemen är det av utomordentligt stor betydelse att staten verkligen tar ett ansvar.

Länsplaneringen skall avskaffas, och samma väg går också ortsklassificeringen. I varje fall har man klart markerat att det i fortsättningen är länsstyrelsens egen uppgift att hantera dessa frågor. Därmed avskaffas ortsplannen som styrinstrument. Regeringen avser att tilldela varje län ett okänt antal kronor som regionalpolitiskt stöd, men hur mycket de enskilda länen skall få är inte klart. Det som länen får skall de dock klara sig med i fortsättningen.

Jag vet att det finns många länshövdingar – framför allt sådana, men kanske också länsstyrelser – som tror att lösningen på deras problem är att de själva får möjlighet att agera och vidta åtgärder. Men jag är lika övertygad om att när man får reda på vad man får i form av pengar och vad som skall göras med dessa, kommer besvikelsen att vara utomordentligt stor. Därför kan vi socialdemokrater inte godkänna de föreslagna åtgärderna.

Det förhållandet att man nu överger länsplaneringen och många av de styrinstrument som man har haft tyder såvitt jag kan förstå på en viss uppgivenhet, på att man är medveten om att man har misslyckats. Man försöker dra sig ur leken och att till länsstyrelserna skjutsa över det fortsatta ansvaret för regionalpolitiken.

Jag kan inte se annat än att hela denna uppläggning av mittenpartiernas förslag innebär att man erkänner det misslyckande som man har rönt på det här området. I varje fall säger vi socialdemokrater nej till förslaget. Vi menar att staten även i fortsättningen måste ta sitt fulla ansvar för den regionala utvecklingen och planeringen. Vi vet att det endast är staten som har resurser och möjligheter att påverka denna i tillräcklig omfattning. Jag tycker att den regionala planeringen för de olika insatser som skall ske framstår som ett borgerligt misslyckande.

I synnerhet Norrlandslänet kommer att få det utomordentligt svårt, om de inte får det stöd som en statlig sanktionering av länsplaner, ortsplaner och mycket annat innebär. Men jag kan förstå den borgerliga regeringens reaktion när man får in länsplaner men tvingas konstatera att man inte förmår göra någonting med anledning av dem. Jag har själv suttit med i

länsplaneringen sedan den började, och jag upplever i varje fall de borgerliga regeringarnas agerande efter det att de har fått in länsplanerna som ett fullständigt fiasko.

När det gäller länsplaneringen anser vi att en utredning bör tillsättas för att närmare undersöka hur denna skall handläggas i fortsättningen. Vi anser att samma utredning också bör få i uppdrag att överse ortsplanens framtida funktion och utformning. Vi är helt övertygade om att det måste finnas styrinstrument för att klara dessa uppgifter.

I reservation 8 tar vi socialdemokrater upp möjligheterna att genom ett handlingsprogram skapa de sysselsättningstillfällen som behövs. Vi har i vår partimotion föreslagit att det för att en sådan systematisk planering skall kunna komma till stånd skall tillsättas en beredningsgrupp i länsstyrelserna, med uppgift att ta fram förslag till åtgärder för att få fart på de hjul som för länge sedan har stannat.

Viktigt är därvid att främja forskning, teknisk utveckling och industriell förnyelse. Vi menar att detta är nödvändigt för att vi skall kunna påverka den regionala utvecklingen och planeringen. Jag vill bestämt understryka att det härvid är alldeles utomordentligt viktigt att näringslivet och de fackliga organisationerna engageras. Har man inte näringslivet och de fackliga organisationerna med sig, tror jag icke att man kan nå goda resultat.

Vi socialdemokrater avser att fullfölja den målsättning som vi från början har pekat ut för att stödja de utsatta regionerna, och vi ämnar inte svika i det avseendet. Vår målsättning att arbete, service och god miljö skall vara tillgängliga för alla ligger fast.

Till sist, herr talman, vill jag gå över till att tala något om den socialdemokratiska reservationen nr 78. Den gäller statligt stöd till ett kommunalt industrihus i Kalmar. Riksdagen beslöt förra året att stöd till sådant skulle utgå, men regeringen dribblade sedan bort beslutet och struntade i att effektuera det. Man sade att det var omöjligt att ge det stöd som utskottet hade tillstyrkt och som riksdagen hade beslutat om. Inte minst utskottets värderade ordförande talade då för ett stöd till detta industrihus. Sedan nu regeringen har givit sin tolkning av reglerna finner utskottsmajoriteten för gott att ändra uppfattning. Det är alltså regeringen som styr i utskottet. Man överger sitt ställningstagande från i fjol och menar nu att andra vägar får beträdas.

Jag skall inte kommentera detta handlande närmare, herr talman, men jag tycker att utskottsmajoritetens ställningstagande i år är ett tecken på den dekadens som förekommer inom statsmakterna f. n. Jag vill påstå att utskottsmajoriteten har den regering som den förtjänar.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationerna 2, 3, 5, 6 och 8.

Anf. 28 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Bernt Nilsson hänvisade mig och vpk till de programtexter som socialdemokraterna har producerat. Jag har läst dessa, och jag är angelägen om att ställa frågor i anslutning till dem, eftersom de är ganska

oklara i en rad väsentliga stycken. Låt mig ta till utgångspunkt för mina frågor ett uttalande som Bernt Nilsson nyss gjorde om att man måste ha näringslivet med sig. Vi har från vpk:s sida försökt att sätta fingret på det här problemet: att en regering som vill bekämpa de regionala kriserna inte kan – såvitt jag kan förstå av de senaste tio årens erfarenheter – räkna med att ha näringslivet med sig på det sätt som är nödvändigt för att man effektivt skall kunna bekämpa de regionala kriserna.

Hela situationen i Norrbotten sedan inte bara 10 utan 20 år tillbaka visar ju en oerhörd ovilja hos det privata näringslivet, privatkapitalet – det som Bernt Nilsson i allmänhet kallar för näringslivet – att över huvud taget satsa på den landsändan.

Hur skall då Norrbottens problem lösas? De måste ju lösas genom investeringar i samhällelig regi. Hur stora måste investeringarna vara och vilken omfattning måste de ha? Vilken typ av program krävs för att lägga upp och realisera det hela? Det är den fråga som vi har velat ställa. Vi hävdar att det i en helt annan utsträckning och på ett helt annat sätt måste till ett samhälleligt engagemang för att fylla det tomrum som sedan länge har funnits i Norrbotten. Där kan man ju inte få med sig näringslivet.

Jag kan som exempel ta mitt eget hemlän, där det finns nästan tio kvarstående arbetssökande på varje ledig plats. Hur skall vi få näringslivet med oss där? Hur skall vi få med oss näringslivet i Landskrona och i Malmö, när varven slutgiltigt avvecklats eller fallit? Hur skall man få näringslivet med sig i Göteborg, där antalet arbetslösa ständigt har stigit och utslagningen ökat? Problemet är ju att vi inte har näringslivet med oss. Det har fått andra intressen än att satsa på ett sådant sätt att industrisysselsättningen ökar i landet.

Då blir frågan vad man skall göra i stället. Jag tycker att man skall försöka svara på den frågan, och det anser jag att ni socialdemokrater inte gör. Möjligen befinner ni er i någon sorts politisk omformeringsprocess under vilken ni håller på att upptäcka det här. Men ni har inte något svar på frågan. Enligt min mening är det helt klart att det måste till investeringar direkt i samhällelig och statlig regi för att problemen skall kunna lösas. I det avseendet är det en helt ny situation, eftersom de regionala kriserna och den allmänna depressionen har brett ut sig i landet.

Anf. 29 BERNT NILSSON (s) replik:

Herr talman! Det är naturligtvis så, att vi inte kan överge den blandekonomi som vi har i dag, men självfallet har vi anledning att se till att näringslivet arbetar på det sätt som vi anser är riktigt. Vi kan på olika sätt ge näringslivet möjligheter att förnya sig, bl. a. genom hjälp till teknisk forskning, så att det blir till gagn för landet i dess helhet. Det här finns också med i det program som jag nämnde, nämligen Framtid för Sverige.

Det är klart att den tekniska utvecklingen bl. a. måste avse de basindustrier som här kommer i fråga och som också Jörn Svensson var inne på, bl. a. malmfälten. Jag menar att vi t. ex. måste lösa problemet med direktreduktion av stål för att vi skall ha en chans med våra norrländska gruvor.

Socialdemokraterna kommer inte att vara så släpphänta som den borgerliga regeringen, vilket jag också framhöll i mitt tidigare anförande. Vi kommer inte att utan att ställa krav tillåta att industrin får drygt hundra miljarder kronor att sitta och ruva på. Att ställa krav var signifikativt för den socialdemokratiska regeringen. Gå, Jörn Svensson, till Gunnar Sträng och resonera med honom, så får ni se. Gunnar Sträng ställde alltid kravet, att skall industrin ha fördelar, skall industrin också göra si eller så.

Jag tillhör väl dem bland socialdemokraterna som anser att statens engagemang när det gäller industrisysselsättningen bör bli större. För min del har jag ingenting emot att vi skapar fler statsföretag. I så fall måste vi föra en mer systematisk politik och gå igenom det hela i förväg.

Anf. 30 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Vi kan inte överge den blandekonomi som vi nu en gång har – det var det ordval som, om jag minns alldeles rätt, Bernt Nilsson använde. Nåväl, jag ställde ju inte en så långtgående fråga. Innebörden av min fråga är följande: Hur mycket kan ni tänka er att förskjuta sammansättningen av denna påstått blandade ekonomi? Den är ju beträffande industrin blandad i proportionerna ungefär 95 % privat och 5 % offentlig, så det är inte mycket till blandning. Det är en liten offentlig tillsats till det stora flöde som domineras av privatkapitalet. Detta behagar ni kalla blandekonomi, något som jag tycker är orealistiskt. Men låt oss bortse från detta.

I Norrbotten har det uppenbarligen av ålder varit så, att det inte finns något intresse från det stora privatkapitalets sida att investera i sådan omfattning att det får någon egentlig påverkan på den regionala situationen. Alla stora, grundläggande investeringar som kan förändra detta områdes koloniala ekonomiska karaktär, åstadkomma en industriell utveckling i stor skala och skapa ett rimligt antal sysselsättningstillfällen, så att det blir riktig verkan, måste ske i någon form av offentlig regi.

Faktum är att man i Malmöhus län, i den andra ändan av landet, har en precis likadan situation. Det finns inget annat svar i dag på den svåra regionala krisen i Öresundsregionen än ett program som omfattar offentliga investeringar, varvid statliga industriinvesteringar måste göras parallellt med infrastrukturinvesteringar. Det måste alltså bli en vidgning av samhällsapparaten och investeringar i den offentliga sektorn som stöder varandra och så att säga bildar marknad för varandra. Detta i förening med en allmän efterfrågestimulerande politik kan leda till en sådan vidgning av hemmamarknaden att man kan få i gång någonting av verklig betydelse.

Inte heller i Malmöhus län har man näringslivet med sig. Problemet är ju vad man skall göra när man inte har näringslivet med sig. Här ger ni inga klara besked. De flesta socialdemokrater som tillfrågats fortsätter med att svara utifrån filosofin att det finns någon sorts gemensamt intresse mellan det privata kapitalet och arbetarklassen och den offentliga sektor som arbetarklassen kan, om dess parti har regeringsmakten, använda för sina syften. Men en sådan harmoni finns inte, och det är en av orsakerna till den regionala krisen.

Anf. 31 BERNT NILSSON (s) replik:

Herr talman! Det är naturligtvis så, som jag förut sade till Jörn Svensson, att näringslivet inte har ställt upp när det gäller investeringar. Detta beror ju på att regeringen inte har ställt de ifrågakrävande kraven, något som jag menar bör göras i fortsättningen. Vill industrin ha vissa förmåner, skall industrin också göra en motprestation. Man får inte föra en politik av det slag som förts under de senaste sex åren, varvid industriföretagen har kunnat kamma hem pengarna och strunta i att göra investeringar för att i stället göra andra affärer. Kommer vi till regeringsmakten avser vi att ställa kravet att industrin skall uträtta någonting.

Beträffande detta att näringslivet måste vara med vill jag säga att det är självklart att vi inte kan omvälvla det här samhället på en enda gång, inte heller under en relativt kort period. Frågan är om det över huvud taget är önskvärt.

Jag kan framhålla – det är ungefär vad vi har sagt inom LO-distriktet i sydöstra Sverige – att därest det privata näringslivet inte vill eller inte kan ställa upp och investera, måste staten gå in också på detta område. Insatserna skall inte bara vara i form av beredskapsarbeten, utan även i form av åtgärder på industriområdet. Man måste se till att de sysselsättningstillfällen som behövs också skapas. Men det är en stor och mycket svårhanterlig apparat. Ändå menar vi att det är nödvändigt att dessa åtgärder vidtas, om – jag vill understryka det – näringslivet skulle svika.

Anf. 32 STEN SVENSSON (m):

Herr talman! Målet för regionalpolitiken måste vara att skapa så likvärdiga förutsättningar som möjligt mellan landets olika delar.

Vissa regioner i vårt land har sämre förutsättningar än andra i sysselsättningsavseende, bl. a. beroende på de långa avstånden, klimatet och den bristande industriella traditionen.

Om dessa nackdelar kompenseras på olika sätt kan företag i Norrland och på Gotland få bättre förutsättningar att verka på mera jämbördiga villkor med det näringsliv som är lokaliserat till Syd- och Mellansverige.

Den viktigaste åtgärden, som på sikt kan förbättra situationen för näringslivet i dess helhet, är att förbättra dynamiken och tillväxten i svensk ekonomi. Ansträngningarna för att bereda "arbete åt alla" måste baseras på ett konkurrenskraftigt näringsliv.

Det förhållandet att Sverige har en liten befolkning spridd över en stor yta ställer särskilda krav på infrastrukturen. För den regionala balansen är jord- och skogsbruket och dess förädlingsföretag av stor betydelse. Goda kommunikationer är också särskilt betydelsefulla för en aktiv regionalpolitik.

Förutsättningarna för att investera i och driva företag måste förbättras generellt. En viktig faktor är att tillfredsställande lönsamhet kan uppnås.

Det allmännas insatser skall därför inriktas mot sådana generellt verkande åtgärder som kompenserar företagen för de nackdelar som investeringar och affärsverksamhet i glesbygden innebär.

En förutsättning för en positiv utveckling i hela landet är således en ekonomisk politik som kan skapa tillväxt. Insatserna måste inriktas på att stärka näringslivets konkurrenskraft så att vi kan återta förlorade marknadsandelar.

Det som skiljer stödområdena från övriga Sverige är att det där är särskilt svårt att skapa goda förutsättningar för en lönsam produktion. Men dessa förhållanden blir allmänt sett inte bättre för att det görs brandkårsutryckningar till krisdrabbade orter eller genom att vissa företag medelst statligt stöd kan kompensera sina förluster.

Det är på något sätt betecknande att större delen av Sverige i dag är ett stödområde. Problem på ett håll i landet har bevarats. Nya har tillkommit och oftast under 1970-talet mötts med samma politik som mildrat symtomen – men sällan gjort någonting åt själva sjukdomsorsaken.

Det återstår nu ett långt och mödosamt arbete innan svenskt näringsliv återfått en hygglig grundkondition.

Målet för svensk näringspolitik under 1980-talet måste vara att öka lönsamheten och vidmakthålla den på en hög nivå. Härför krävs en skattepolitik som håller nere företagens kostnader. Höjda arbetsgivaravgifter måste undvikas i största möjliga utsträckning!

I stället måste vi eftersträva sänkningar. Inkomstskatterna – såväl statliga som kommunala – skall utvecklas så, att löntagarnas reallöner kan tryggas utan höga lönekrav i avtalsrörelserna. De pengar som näringslivet får i bidrag skall i stället utnyttjas till att hålla nere skattetrycket. Då går det statliga stödet till de företag och de branscher som är bäst i stället för – som ofta är fallet i dag – till de företag som har den sämsta konkurrenskraften.

Arbetet på att förbättra det allmänna näringsklimatet skall drivas särskilt hårt i de regioner där näringslivet är svagt. Regionalpolitiken skall med generellt verkande medel försöka begränsa konkurrensolikheterna. Dessutom skall den stimulera till en utveckling som bygger på de enskilda regionernas speciella förutsättningar.

Betydande insatser har gjorts under snart två decennier inom ramen för regionalpolitiken i syfte att motverka trenden mot en allt snedare befolknings- och näringsstruktur. Dessa åtgärder har emellertid knappast förmått häva den regionala obalansen. Det finns dock skäl att anta att obalansen hade varit mycket större i dag utan en del av dessa satsningar.

Trots de många, stora och kostsamma åtgärderna kan resultatet knappast sägas vara tillfredsställande. En stor del av de regionalpolitiska stödåtgärderna har inriktats på Norrlandslänen. Ändå har befolkningsutvecklingen i Norrland inte förbättrats på något mer påtagligt sätt. Visserligen har vissa orter i Norrlandslänen under denna tid varit expansiva och ökat sin befolkning. Men befolkningsuttunnningen i andra kommuner inom landsdelen har i gengäld varit så mycket mera markerad.

Den relativt ringa effekten av hittills utnyttjade regionalpolitiska stimulansmedel motiverar en förändrad syn på hur regional balans bäst kan uppnås.

Moderata samlingspartiet har redovisat detta principiella synsätt i två

partimotioner – dels i den som väcktes under den allmänna motionstiden i januari, dels i den partimotion som väcktes med anledning av den nu aktuella propositionen. De synpunkter och förslag som vi i anslutning till våra principiella resonemang har redovisat kan kort sammanfattas i följande punkter.

Regionalpolitiken måste renodlas för att skapa lika förutsättningar över hela landet. Därför föredras generella stimulansåtgärder framför selektiv styrning.

Vi förordar således en tyngdpunktsförskjutning mot mer generellt verkande åtgärder. Ett första steg bör bestå av differentierade arbetsgivaravgifter i större omfattning än regeringen tänkt sig, borttagande av elenergiskatten i stödområde A, samt ett reformerat transportstödssystem, varvid de selektiva inslagen rensas bort.

Det är med andra ord, herr talman, angeläget att fullfölja den principiella inriktning av det regionalpolitiska stödet som borttagandet av löneskatten och sänkningen av arbetsgivaravgiften inneburit. Våra förslag till åtgärder vill vi finansiera genom motsvarande besparingar på anslagen till selektiva åtgärder.

På sikt byggs dessa generellt verkande åtgärder ut ytterligare, varvid de selektiva medlen begränsas i motsvarande mån.

Stödet skall koncentreras till de regioner som har de svåraste långsiktiga problemen.

1970-talets näringspolitik har lett till särskilt påtagliga problem i landsdelar som redan tidigare hade ett svagt utvecklat näringsliv. Det är naturligt att det blivit så. Ett riktat stöd kanaliseras i huvudsak till befintlig verksamhet. Framtidens näringar – i vart fall de som ännu inte finns – kan aldrig konkurrera med dagens om det statliga stödet, särskilt inte när befintlig sysselsättning är hotad.

De selektiva styrmedlen och subventionerna har med åren blivit så omfattande och svåröverskådliga att statens industriverk har ansett det nödvändigt att utge en särskild stödkatalog. I ett annat sammanhang har man beräknat att de totala statliga stödformernas antal kan uppgå till ca 300.

Herr talman! Låt mig därför ännu en gång slå fast: En förutsättning för en positiv utveckling i hela landet är en ekonomisk politik som kan skapa tillväxt. Insatserna måste inriktas på att stärka näringslivets konkurrenskraft så att vi kan återta förlorade marknadsandelar. Det övergripande målet är att skapa balans i den svenska ekonomin inte minst när det gäller utrikeshandeln. Vi måste få till stånd den export som krävs för att vi skall kunna betala den import som vi vill ha!

Mot den här bakgrunden är det välgörande att konstatera att utskottet slår fast i sitt betänkande att en förutsättning för en framgångsrik regionalpolitik är en övergripande ekonomisk politik som innebär att den svenska industrins konkurrenskraft vidmakthålles och förstärks.

I betänkandet kommer man in på svårigheten att bestämma en ram för den framtida regionalpolitiken, och de förhållanden som man pekar på gör att utskottet anser det önskvärt att regeringen nu bör tillkalla en parlamentariskt

sammansatt utredning som kan utarbeta ett underlag för ett mera långsiktigt beslut om de regionalpolitiska insatsernas inriktning och omfattning.

Vi moderater hälsar därför med tillfredsställelse att vi nu, genom utskottets uttalande om ett tillkännagivande för regeringen, får gehör för vår önskan om en förskjutning mot ett större inslag av generellt verkande medel. De generellt verkande medlen, som utskottet understryker på samma sätt som vi framhållit i vår partimotion, har den fördelen att de bättre än de selektiva insatserna stämmer överens med marknadsekonomins sätt att fungera. De ger en prispåverkan som lätt kan uppfattas av näringslivet, och därmed underlättas besluten om verksamhetens omfattning och inriktning. En fördel är dessutom att de generella medlen är lätta att administrera och att de leder till en mindre snedvridning av konkurrensen än selektiva åtgärder.

I det sammanhanget bör även transportstödet roll, som vi moderater i vår partimotion också har pekat på, prövas, liksom frågan om att använda beskattningen i regionalpolitiskt syfte. Och därtill, tillägger utskottet, ter det sig naturligt att utredningen som underlag för sina förslag gör den analys av de regionalpolitiska problemens omfattning och medlens effekter som moderata samlingspartiet efterlyser i sin partimotion nr 2289. Det är mycket glädjande att utskottet har tillmötesgått dessa viktiga krav som vi ställt i vår partimotion, och jag uttrycker då den förhoppningen att detta utredningsarbete leder fram till den avvecklingsplan för den selektiva medelsarsenalen som vi efterlyst i vår motion.

Jag vill till industriministern säga, trots att han nu har lämnat kammaren, att det inte bara är ett blått omslag på betänkandet – det finns också ett innehåll som i hög grad rimmar med det som vi har krävt i vår partimotion. Anna-Greta Leijon har rätt – vi har fått igenom väsentliga krav. Jag tycker herr Åsling skall göra jämförelser mellan betänkandet och sin egen proposition, och kanske rent av räkna antalet tillkännagivanden. Om vi därutöver har instämt i propositionen i långa stycken, beror det på att minoritetsregeringen har anpassat sina förslag till de krav som vi tidigare har ställt i debatterna. Det skall naturligtvis vara på det sättet om man skall ha en chans att få igenom en proposition i en sådan parlamentarisk situation som den vi nu befinner oss i.

Emellertid finns det, som framgår av de moderata reservationerna i betänkandet, en rad andra krav som vi inte har fått tillgodosedda. Jag skall i detta anförande ta upp två viktiga områden, nämligen omfattningen av de generellt verkande åtgärder som vi redan nu kan begagna oss av såsom ett första steg i den förändringsprocess som vi vill åstadkomma, liksom avgränsningen av stödområdet. De frågor som i övrigt tas upp i de moderata reservationerna kommer mina kolleger i utskottet, Anders Högmärk och Görel Bohlin, att närmare utveckla och kommentera i sina anföranden.

Det är naturligtvis värdefullt att industriministern har kommit med ett förslag som innebär att arbetsgivaravgifterna skall sänkas med 10 % i fyra kommuner, nämligen i Gällivare, Jokkmokks, Pajala och Kiruna kommuner. Men vi anser att förslaget är väl blygsamt. De partier som i sin

regeringsförklaring bekänner sig till marknadsekonomin bör ju rimligtvis underlätta marknadsekonomins funktionssätt genom att påskynda omläggningen mot mer generellt verkande åtgärder i regionalpolitiken. Vi moderater föreslår därför – utöver vad regeringen har förordat – att resterande kommuner i stödområde A får en sänkning med 5 procentenheter och kommuner i stödområde B med 3 procentenheter. Undantag för offentliga organ etc. bör ske på samma sätt som regeringen har föreslagit.

Syftet med sänkningen av arbetsgivaravgifterna är att den skall leda till en ökad sysselsättning på den öppna arbetsmarknaden genom att konkurrensförutsättningarna för näringslivet i sysselsättningsvaga områden förbättras. Därigenom ökar statens och kommunernas skatteinkomster. Statens kostnader för olika arbetsmarknadspolitiska insatser minskar genom att en övergång från beredskapsarbeten till den öppna arbetsmarknaden blir möjlig. Vår bedömning är att åtgärderna på sikt inte medför någon merkostnad i förhållande till nuvarande uppläggning.

De kostnader som våra förslag i nuläget medför bör dock täckas genom en omfördelning av de regionalpolitiska anslagen i stort. Av denna anledning föreslår vi, vilket framgår av våra följdresevationer i betänkandet, att anslagen till olika selektiva stödformer minskas.

En övergång till generellt verkande stödåtgärder, som de sänkta socialförsäkringsavgifterna liksom vårt förslag om borttagande av elenergiskatten i stödområde A och de förslag till reformerade transportstöd som vi förordat, dämpar behovet av selektiva insatser, varför huvuddelen av denna medelsarsenal kan avvecklas på sikt. Det är vår förhoppning inom moderata samlingspartiet att vi så snart som möjligt kan gå vidare på den inslagna vägen och återkomma med förslag till åtgärder som kan sänka kostnadsläget ytterligare för näringslivet – i synnerhet inom stödområdena.

I fråga om principerna för stödområdesindelningen biträder utskottet regeringens förslag att de områden skall prioriteras som har de svåraste sysselsättningsproblemen. Förslaget innebär att stödet koncentreras till ett område som i huvudsak motsvarar stödområdena 4–6. Regeringen har nu föreslagit tre stödområden – benämnda stödområde A, B resp. C – med det mest förmånliga stödet i stödområde A. Det är välgörande att detta förslag har kommit. Det överensstämmer i stort med vad vi länge efterlyst från moderat håll, nämligen att man begränsar stödsatserna till de områden som är bäst betjänta därav. Det är på detta sätt som solidariteten med befolkningen i Norrland och på Gotland bör komma till uttryck från oss som bor i Syd- och Mellansverige.

Om vi ser tillbaka, finner vi att stödområdesindelningen under senare tid har kommit att utvecklas så att den helt dominerande delen av landet är placerad i ett eller annat stödområde. Inplaceringen i stödområde har ofta blivit den kosmetika som tillgripits då inga andra åtgärder har kunnat vidtas. Den till stödområdesindelningen bundna åtgärdsarsenalen har dessutom tagit alltför liten hänsyn till variationer i näringslivet och lokala förhållanden i övrigt. Men det nu föreliggande förslaget står i klar kontrast till de

ambitioner som kom till uttryck i motioner som väcktes i samband med 1979 års beslut. Hade samtliga dessa krav då godtagits av riksdagen, hade det i dag funnits stödområden i samtliga län utom två, Malmöhus och Halland, om man bortser från det specialdestinerade stödet till varvsorterna.

Från denna utgångspunkt är det en välgörande nyorientering som nu satt sin prägel på regeringsförslaget. Emellertid har vi från moderat sida haft anledning att föreslå vissa smärre justeringar, som syftar till en ytterligare begränsning av stödområdet i vissa fall samt en förstärkning av stödets innehåll till mera utsatta regioner i andra fall. Vi föreslår därför att Bräcke kommun placeras i stödområde A och att hela Gotlands kommun placeras i stödområde B.

Regeringen har i några fall övergett den princip som riksdagen slog fast så sent som 1979, att kommun skall utgöra minsta enhet i regionalpolitiken. Från principiella utgångspunkter kan vi inte utan vidare godta att statsmakterna skall utfärda riktlinjer och därmed styra verksamheten inom mindre enheter än kommun. Därtill kommer praktiska problem av skilda slag. Till att börja med låser man fast indelningen för lång tid, varigenom ett flexibelt utnyttjande inom kommunen begränsas. Vidare blir det svårare att administrera de generellt verkande åtgärder som vi vill se förverkligade, om vissa kommuner delas upp efter församlingsgränser. Den önskvärda flexibiliteten kan åstadkommas, även om en uppdelning formellt inte har skett.

Det ankommer redan nu på resp. länsstyrelse att i samverkan med vederbörande kommun prioritera de delar av kommunen som skall få ett något högre stöd inom de maximivärden som gäller inom resp. stödområde. Regeringen har f. ö. i sin proposition avvisat krav på en sådan uppdelning med liknande argument, vilket ger intryck av en inkonsekvent behandling. Vårt principiella ställningstagande står alltså i överensstämmelse med riksdagens beslut från 1979. Därför motsätter vi oss en sådan uppdelning.

Som framgår av vår partimotion kommer vi på sikt att förorda en ytterligare begränsning av stödområdet. Det närmaste målet bör vara ett system med två stödområden. Detta kan åstadkommas genom att ytterligare kommuner – i takt med att den regionala balansen kan förbättras – tas ur stödområdet, eller alternativt genom en överflyttning från område C till B. På längre sikt bör övervägas om stödområdesindelningen kan avvecklas i sin nuvarande, detaljerade form och om stödet i stället kan fördelas till de län som har de största behoven. Resp. länsorgan kan då få en möjlighet att fördela stödet med hänsyn till lokala förhållanden i varje enskilt fall och med hänsyn till regionens intressen.

Att länsstyrelserna kan göra prioriteringar inom sina län har också framgått av de uppvaktningar som gjorts inför utskottet under utskottsbehandlingen. Vi har tillmötesgått krav på att inplacera kommunerna Söderhamn, Arvika, Säffle och Åmål i stödområde C med hänsyn till de mycket speciella skäl som resp. myndighet har kunnat redovisa inför utskottet. Detta förhållande bekräftar vår uppfattning att det är möjligt att långt mer än vad regeringen har föreslagit decentralisera beslutanderätten på

Nr 169

Tisdagen den
8 juni 1982

Regionalpolitiken

det regionalpolitiska området. Min kollega Anders Högmark kommer i sitt anförande att närmare utveckla dessa synpunkter.

Fru talman! Socialdemokraterna är den selektiva regionalpolitikens främsta tillskyndare. Stark statlig kontroll av den regionala utvecklingen förordas. Socialdemokraterna vill satsa mer på de statliga företagen för att öka sysselsättningen. Erfarenheterna avskräcker inte socialdemokraterna från att kasta goda pengar efter dåliga. Mot generella insatser på det regionalpolitiska området invänder socialdemokraterna att sådant stöd enbart höjer vinstnivån utan att skapa fler sysselsättningstillfällen. Argumentet är tillbakavisat av historien. Själva orsaken till den dåliga sysselsättningsutvecklingen såväl i Norrland som i övriga landet är en för låg lönsamhet inom industrin. Bättre lönsamhet har alltid garanterat flera arbetstillfällen.

I stället är det överbudens locktoner som gör sig gällande – särskilt i valtider. Ett tydligt exempel härpå är förslaget om det fjärde stödområdet. Ju mer man breder ut stödområdet, desto mer urholkas värdet av åtgärderna för de mest behövande regionerna. Skall vi visa något av den omtalade solidariteten med de mest utsatta regionerna, skall vi strama åt avgränsningen av stödområdet i stället för motsatsen. Socialdemokraterna vill införa regelrätt lokaliseringsprövning för nya investeringar. Tillstånd av regeringen skall krävas i framtiden. Företag skall dirigeras till de områden som centralt placerade politiker önskar. En fullmaktslag om etableringskontroll skulle innebära ett allvarligt ingrepp i vår ekonomi och medföra risker för minskad sysselsättning och minskad investeringslust. I den socialdemokratiska partimotionen kan vi se exempel på vad ett framtida Fondsverige skulle kunna komma att innebära.

Socialdemokraterna har ingenting lärt av tidigare misstag. Enligt socialdemokraterna skall högskattepolitiken fortsätta. Den offentliga sektorn skall fortsätta att byggas ut. Skattetrycket skall ökas, och den statliga styrningen skall skärpas. I januari föreslog man höjningar av skatter och avgifter i storleksordningen 7–8 miljarder kronor. För 1983 beräknas skatteuppgörelsen medföra en ytterligare skatteskärpning på 5–6 miljarder kronor. Så vill man höja skatten för att bekämpa arbetslösheten. Ovanpå ett redan för högt kostnadsläge läggs ytterligare bördor på näringslivet.

Förutom allt detta vill socialdemokraterna införa nya avgiftsuttag till ett fondsocialistiskt system. Tillsammans innebär allt detta skattehöjningar på i storleksordningen 12–13 miljarder kronor, vilket i genomsnitt motsvarar drygt 3 000 kr. per hushåll. Den offentliga sektorn kommer att expandera kraftigt och den privata att krympas. Effekterna blir en utslagning av sysselsättningen i det privata näringslivet och en nedgång i den privata konsumtionen. Budgetunderskottet försämras ytterligare. Såväl utgifter som inkomster förs upp på en högre nivå.

Införandet av löntagarfonder får också en förödande effekt för kommuner och landsting, vilket främst drabbar kommuner i stödområdet, vilkas ekonomiska situation i utgångsläget med hänsyn till sysselsättningssituationen är svagare än kommuners utanför stödområdet. I stödområdet kommer

fondsocialismen att slå hårt mot kommunerna liksom alla övriga arbetsgivare. De fundsocialistiska ambitionerna innebär således ett allvarligt hot mot de regionalpolitiska målsättningarna.

Enligt beräkningar i 1980 års prisläge kommer införandet av löntagarfonder att innebära minskade skatteintäkter på nära en miljard kronor per år för landets kommuner och landsting. Om kommunerna valde att kompensera skattebortfallet genom en skattehöjning skulle detta innebära en genomsnittlig kommunal skattehöjning på 32 öre för hela riket – uträknat vid en genomsnittlig kommunal skattesats på 30 %. Därutöver skall kommuner och landsting själva betala in en avgift, beräknad på den totala lönesumman. Denna avgift har framräknats på samma underlag, dvs. löneläget 1980, till drygt 350 milj. kr. per år.

Det är uppenbart att fundsocialismen med all den byråkrati som man vill snärja in företagsamheten i är ett viktigt led mot vad man kallar "den demokratiska socialismen". För att det skall bli någon socialism så måste marknadsekonomin knäckas. Jag kan förstå att man vill att åtgärder på närings- och regionalpolitikens område skall hjälpa till. Därför måste de partier som har "ett stärkande av marknadsekonomin" inskrivet i sina partiprogram förhindra en sådan utveckling. Där går den första försvarslinjen för en politik som kan skapa förutsättningar för att bedriva en politik som i verklig mening kan föra oss närmare de mål vi har satt upp för regionalpolitiken i vårt land.

Till sist, fru talman, skulle jag vilja vända mig till industriminister Åsling. Han är tyvärr inte återkommen till kammaren, och jag beklagar att jag har fått den placering i turordningen som framgår av talarlistan. Jag förstår inte att man har gjort så, trots att vi har så många reservationer fogade till betänkandet. Vi skall emellertid ta upp den frågan i särskild ordning. Det är möjligt att utskottsordföranden kan ge en förklaring till talarlistans utformning.

Herr Åsling raljerade i sitt anförande över vår partimotion. Han sade att den var doktrinär. Jag tror snarare att det är så, att han tagit illa vid sig av kritiken mot vissa inslag i näringspolitiken. Det är ju ändå så, vilket alla som läser betänkandet kan konstatera, att på en rad punkter gör utskottet tillkännagivanden med anledning av vår partimotion.

Det finns anledning att framföra kritik mot näringspolitiken. Vi kanske kan ta exempel från andra länder, som visar att man kan se på dessa problem på ett helt annat sätt. Jag har framför mig en artikel från Japan Times. Den var införd onsdagen den 18 maj under rubriken Finansiell omorganisation för att tillmötesgå sociala krav. Jag citerar ur en översättning:

"Regeringen borde överlämna de tre största statsägda företagen till privat drift 'så snart som möjligt' för att de skall kunna motsvara kraven från 'det snabbt förändrade samhället' och samtidigt påskynda sitt eget finansiella tillfrisknande. Detta rekommenderas av en rådgivande grupp i en på måndagen publicerad rapport.

De tre stora företagen är Japan National Railways, Nippon Telegraph and Telephone Corp. och Japan Tobacco and Salt Public Corp."

Nr 169

Tisdagen den
8 juni 1982

Regionalpolitiken

I rapporten dras slutsatsen att dessa statsägda företag redan nu är oförmögna att arbeta lika effektivt som privata företag och samtidigt bibehålla sin principiella status som samhällsägda enheter. Så länge företagen bibehåller sin status som samhällsägda företag, som inte kan göra konkurs, kommer de att utgöra en alltför betungande belastning för regeringen, framhålls det i rapporten.

Fru talman! Herr Åsling skall inom kort skriva direktiv till olika utredningar. Jag tror att det skulle vara värdefullt att herr Åsling rekviderade den här rapporten, så att han kan få idéer och impulser utifrån till en förändring av näringspolitiken och en förändring av regionalpolitiken åt det håll som vi efterlyst i vår partimotion.

Fru talman! Jag ber med det anförda att få yrka bifall till samtliga moderata reservationer som fogats till utskottets betänkande samt i övrigt till utskottets hemställan.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

I anförandet instämde Sonja Rembo (m).

Anf. 33 BERNT NILSSON (s) replik:

Fru talman! Det anförande som Sten Svensson nu har hållit har varit en lovsång till de generella metoderna; dessa skall genomföras i större omfattning. Jag kan förstå det. Med den bakgrund som utvecklingen haft här i landet är det på det sättet, som jag förut sade, att näringslivet i dag har en likviditet på ungefär 100 miljarder kronor.

Min fråga till Sten Svensson måste då bli: Hur tänker näringslivet använda dessa pengar? Varför ställer man inte upp när vi har behov av att få industriinvesteringar och annat för att kunna föra en regionalpolitik? Hur tänker ni styra den här utvecklingen?

Anf. 34 STEN SVENSSON (m) replik:

Fru talman! Jag har i mitt anförande noga understrukt hur viktigt det är att påverka kostnadsläget. Men det är inte enbart åtgärder internt inom vårt land som näringslivet är beroende av, utan det är också den internationella utvecklingen och konjunkturen. Oljeprishöjningarna har ju betytt ofantligt mycket för det svenska kostnadsläget.

Detta är problem som drabbat inte bara vårt land, utan också en lång rad andra västländer, och det borde Bernt Nilsson inte vara omedveten om. Bernt Nilsson kan ju gå till Danmark och begrunda Anker Jørgensens politik och titta på arbetslöshetssituationen där.

Genom att påpeka detta menar vi att det blir desto mer angeläget att ta ytterligare tag för att sänka det svenska kostnadsläget mot den här bakgrunden. Det är därför som vi har försökt bedriva en skattepolitik som syftar dithän. Vi har tyvärr inte fått gehör för detta, men jag skall inte gå in på skattedebatten, eftersom denna kommer senare här i kammaren. Men jag

vill understryka vikten av att vi gör så stora ansträngningar som möjligt för att med hjälp av skattepolitiken lägga grunden till ett väsentligt förbättrat konkurrensläge, så att det blir möjligt för vår exportindustri att återta sina marknadsandelar. Där går en viktig försvarslinje gentemot arbetslösheten.

Nr 169

Tisdagen den
8 juni 1982

Regionalpolitiken

Anf. 35 BERNT NILSSON (s) replik:

Fru talman! Det är emellertid så, Sten Svensson, att kostnadsläget i Sverige internationellt sett inte är högt – i varje fall inte högst. Vi ligger relativt väl till. Jag skall inte gå in och ge några siffror på det, men så är det i varje fall.

Kvar står fortfarande att näringslivet i dag har 100 miljarder – utan att satsa dessa pengar i industrin för att hjälpa till att skapa regionalpolitiska förutsättningar. Jag ställer då frågan – eftersom man håller på och lovprisar dessa generella metoder: Vad är det som skall göras? Vad är det ni vill komma med? Beträffande oljan drabbas alla länder – där är vi inte ensamma.

Jag måste få svar på frågan om vilka generella åtgärder ni tänker vidta för att få fart på sysselsättning, regionalpolitik och industriinvesteringar.

Anf. 36 STEN SVENSSON (m) replik:

Fru talman! Bernt Nilsson borde ha förstått. Ett undanröjande av den underbara nattens skattehöjningar är en mycket väsentlig och viktig åtgärd. Nu kan näringslivet konstatera att den åtgärden kommer, eftersom det finns tre partier som står bakom. Det är det ena.

Det andra är det framtida hotet om löntagarfonder. Inte kan det bli någon större entusiasm för egna företagare och andra att göra satsningar för framtiden när sådana orosmoln tecknar sig mot horisonten.

Mitt svar på frågan från Bernt Nilsson är att vi på de här två punkterna vill undanröja dessa hot.

Vad är då socialdemokraternas alternativ? Jo, det är skatte- och avgiftshöjningar. Och vad de innebär för 1983 skall jag erinra Bernt Nilsson om.

Mervärdeskatten höjs från 17,7 till 19 %. Det kostar skattebetalarna 3 miljarder. En s. k. allmän löneavgift införs som tas ut med 2 % på lönesumman. Det kostar 5,6 miljarder. Delpensionsavgiften höjs med 0,15 %. Det kostar 450 miljoner. Arbetsgivaravgiften för arbetslöshetsförsäkring höjs med 0,5 %. Det kostar 1,4 miljarder. Skogsvårdsavgiften höjs med för helåret 0,5 %. Det kostar 275 miljoner. Beskattning av övervinster i vattenkraftverk kostar 500 miljoner. Vuxenutbildningsavgift för småföretagare kostar 20 miljoner. Skärpt förmögenhetsskatt uppskattas kosta 100 miljoner. Skatt på videoutrustning kostar 150 miljoner. Skatt på ljud- och videokassetter kostar 130 miljoner. Urholkat inflationsskydd i skatteskalen kostar 1,5 miljarder. Speciell skatt på större vinstökningar vet vi inte riktigt vad det kommer att kosta. Hyreshusavgift kostar 650 miljoner. Begränsning av rätten till underskottsavdrag kostar 450 miljoner.

Detta gör en summa av 14,2 miljarder.

I det kostnadsläge som vi har i dag vill alltså Bernt Nilsson och socialdemokraterna lägga denna tunga skattebörda på bl. a. näringslivet för 1983. Det blir inte många investeringar av en sådan politik.

Anf. 37 FRIDA BERGLUND (s):

Fru talman! Det är alldeles riktigt att socialdemokraterna och moderaterna har helt olika syn på hur de resurser vi har skall användas.

När jag lyssnade på Sten Svenssons huvudanförande tänkte jag: Så talar en man som är medveten om sitt partis och sin egen betydelse. Moderaterna har aldrig varit anhängare av selektiva regionalpolitiska insatser. Historiskt har de varit motståndare till regionalpolitiken. Skillnaden jämfört med tidigare är den att moderaterna nu leder avvecklingen av de selektiva insatserna. Tidigare har de inte haft den politiska makt som behövs för att kunna göra detta. De dikterar villkoren för mittenregeringen, medan industriministern tycks leva i tron att en stor del av lösningen på de regionala balansproblemen är att finna i om Stockholms planeringstal är några tusen högre eller lägre. Det är dagens situation i det borgerliga lägret.

Fru talman! Anna-Greta Leijon och Bernt Nilsson har tidigare preciserat socialdemokraternas principiella syn på regionalpolitikens förutsättningar, inriktning och uppbyggnad. De har understrukt behovet av ekonomisk stabilitet och av att de regionalpolitiska stödåtgärderna är komplement till annan övrig politik. Dessutom har de framhållit – och det är viktigt – att vi måste vara mycket restriktiva när det gäller användningen av våra medel och se till att de utnyttjas effektivt.

Jag kommer i mitt inlägg att uppehålla mig vid de differentierade arbetsgivaravgifterna, länsstyrelsernas beslut om regionalpolitiskt stöd, olika glesbygdsinsatser och dessutom vid åtgärderna för ökad sysselsättning i Norrbotten.

Det socialdemokratiska förslaget om återbäring av arbetsgivaravgifter i Norrbotten är exempel på extra insatser, och det är också ett sätt att utnyttja medlen effektivt.

Jag skall inte i det här sammanhanget gå närmare in på utvecklingen i Norrbotten, endast konstatera att de senaste årens borgerliga politik innebär att de egentliga regionalpolitiska medlen inte längre räcker för att vända på utvecklingen mot ökad sysselsättning och minskad arbetslöshet. Det är mot den bakgrunden som vi socialdemokrater föreslår ett system med återbäring av inbetalda arbetsgivaravgifter.

Vårt förslag innebär att för de avgifter som inbetalas under 1982 sker återbäringen 1983. Den utgår med ett belopp som motsvarar den del av de inbetalda avgifterna för 1982 som överstiger 60 % av de genomsnittliga årliga avgiftsinbetalningarna under de tre senaste åren, 1979, 1980 och 1981.

För företag som under denna tid har hållit personalstyrkan oförändrad sänks lönekostnaden med 10 %. Företag som under 1982 har ökat sin personalvolym får återbäring på alla avgifter som betalas in för den nyanställda personalen. Det motsvarar en sänkning av personalkostnaderna

för nyanställda med 25 %. Vi föreslår också att stödet endast går till gruvor och tillverkningsindustri, eftersom dessa tillmäts mycket stor betydelse för näringslivets utveckling i Norrbotten. Vårt förslag betyder också att stödet bör utgå i hela länet. Det beräknas kosta ungefär 250 milj. kr.

Regeringens förslag om att arbetsgivaravgifterna sänks med 10 % har Elver Jonsson redogjort för. Det är en avgiftssänkning som vi går emot.

Låt mig konstatera att de borgerliga partierna är eniga om differentierade arbetsgivaravgifter, men längre än så räcker inte enigheten. De är oeniga om hur stor sänkningen skall vara och i vilka områden den skall företas.

Den 10-procentiga sänkningen av arbetsgivaravgiften gör en lönesänkning på 7,5 %. Kostnadssänkningen blir lika stor för alla arbetsgivare, oberoende av om de ökar sysselsättningen eller minskar den. Stödet utgår också till arbetsgivare utan hänsynstagande till om stödet kommer att påverka sysselsättningen i företaget, exempelvis till banker, försäkringsbolag och statliga affärsverk. Banker och försäkringsbolag anställer inte fler människor även om vinsten ökar. Det finns inte någonting som säger hur stödbeloppen disponeras av arbetsgivaren. De nya marginaler som ersättningen ger kan bli ökad aktieutdelning i stället för ökad sysselsättning. Regeringen har också begränsat avgiftsnedsättningen till fyra kommuner. Inlandskommunerna Arjeplog, Arvidsjaur, Övertorneå och Övertorneå är helt lämnade utanför.

Fru talman! Utvecklingen i länets alla kommuner är sådan att extraordinära insatser är motiverade. Inte minst gäller det för de inlandskommuner som ställts utanför regeringens förslag. Dessutom har regeringen sagt att statens kostnader för det nya stödet skall finansieras genom minskade arbetsmarknadspolitiska insatser.

Det är en helt felaktig politik att utplåna effekterna av lönekostnadssänkningen genom en konstruktion som innebär ökade finansiella problem i de statliga företagen och minskade arbetsmarknadspolitiska insatser. Att tillåta en hög öppen arbetslöshet, som blir följden, är samhällsekonomiskt förkastligt och omänskligt. Skillnaderna mellan våra förslag är tydliga.

Regeringens förslag innebär att 80 miljoner sprids till alla företag i fyra kommuner, även banker och försäkringsbolag som går med vinst, utan stimulans för sysselsättningsökning.

Det socialdemokratiska förslaget innebär att 250 milj. kr. går till gruvor och tillverkningsindustri, och man prioriterar sysselsättningen i företagen i hela länet.

Jag yrkar bifall till de socialdemokratiska reservationerna nr 16 och 17.

Fru talman! Beträffande handläggningsordningen för det regionalpolitiska stödet anser vi socialdemokrater att regeringens ställningstagande, att man skall bibehålla nuvarande handläggningsordning, är välbetänkt. Vi anser vidare att någon förändring i handläggningsordningen på regional nivå inte bör företas utan att det har föregåtts av en allsidig offentlig utredning.

Ända sedan 1976 har det funnits ett system med decentraliserad handläggning av lokaliseringssärenden, som inneburit att länsstyrelsen fattat beslut i vissa frågor. Det började ursprungligen som en försöksverksamhet där investeringsgränsen gick vid 3 milj. kr. 1979 höjdes beloppsgränsen till 5

milj. kr., och verksamheten blev permanentad då. Vi anser att det finns anledning att nu gå vidare på den inslagna vägen och godkänna regeringens förslag om att höja gränsen för regionalpolitiska insatser till 7 milj. kr.

Vi motsätter oss emellertid att regeringen nu slopar de gällande reglerna om undantag avseende vissa branscher. De branscher det är fråga om i dag är textil-, beklädnads- och läderindustrin, trävaruindustrin med vissa undantag, tillverkning av isoleringsrutor av glas, hushålls- och prydnadsglasindustrin samt gjuteri- och metallmöbelindustrin. Inom vissa av dessa branscher föreligger utan tvekan risk för överetablering. I sådana fall är det olämpligt att beslut om subventionsinriktat lokaliseringstöd fattas på regional nivå – utan den avvägning mot nationella branschintressen som kan göras på riksnivå.

Vi socialdemokrater förutsätter att AMS och statens industriverk varje år prövar undantagsbestämmelserna.

Regeringen föreslår också att lokaliseringstödsverksamheten, vad avser de ärenden som länsstyrelsen fattar beslut om, bör styras av tillgång på medel. Det innebär att någon besvärsmätt över länsstyrelsens beslut inte bör finnas. I konsekvens med vårt förslag om att riksdagen skall avslå förslaget om sammanhållet anslag, som Marianne Ståhlberg kommer att redogöra för, anser vi att besvärsmätten bör bestå. Med det yrkar jag bifall till reservation nr 40.

Fru talman! Jag övergår till att tala om glesbygdstödet. Behovet av särskilda insatser för glesbygden uppmärksammades av den socialdemokratiska regeringen redan under senare hälften av 1960-talet. Detta säger jag till Elver Jonsson, eftersom han inte tycks ha upptäckt det. Olika typer av sysselsättnings- och servicestöd har därefter stegvis utvecklats.

Glesbygdsdelegationen har gjort en översyn av det regionalpolitiska stödet, och det har visat sig att det har gett betydande resultat med förhållandevis små insatser. Glesbygdstödet har genom sin kompletterande karaktär utgjort en viktig del i den samlade regionalpolitiken. I propositionen betonar statsrådet Åsling att glesbygdspolitiken är ett område med hög prioritet. Det gjorde han också här i dag i sitt inlägg. Det har dock inte så hög prioritet att centerpartiet ställer sig bakom de krav på insatser som en enig glesbygdsdelegation ansåg nödvändiga. Vi socialdemokrater ställer oss bakom de kraven, därför att vi tycker att de är befogade och motiverade.

I dag kan man få 20 000 kr. till upprustning av stugor för uthyrning. Glesbygdsdelegationens förslag var 40 000 kr., och statsrådet Åsling stannade vid 30 000. Högsta belopp för avskrivningsslån är i dag 125 000 kr. Delegationen föreslog en fördubbling, och regeringens förslag blev 200 000. Delegationens motiv för höjningarna av beloppen var bl. a. de stora prisstegringarna.

Jag konstaterar att regeringen inte riktigt nådde fram när det gäller glesbygdsinsatserna. Mot bakgrund av att centern alltid har framhållit glesbygden som ett varmt omhuldat område, blir man förvånad över att regeringen underlåter att anvisa några nya pengar till de föreslagna höjningarna. Regeringen hänvisar till det statsfinansiella läget och menar att

insatserna skall finansieras inom befintliga ramar – sedan får varje län klara sig bäst det kan. Den borgerliga majoritetens förslag innebär att regeringen i praktiken inte ger glesbygden ett enda öre och att regeringen har överlämnat sitt självklara ansvar att skapa regional balans till de enskilda länen.

Riksdagen bör därför uttala att det särskilda glesbygdanslaget även i fortsättningen skall åtskiljas från andra regionalpolitiska anslag och att särskilda medel skall anvisas till den föreslagna höjningen av stödet till glesbygden. Om man menar någonting med sitt tal om att skapa sysselsättning och upprätthålla servicen i glesbygden måste man också ge en hög prioritet när det gäller omfördelning av resurser.

IKS, intensifierade kommunala sysselsättningsinsatser, har bedrivits i ungefär tio år. Under de åren har arbetet utvecklats, och erfarenheterna visar att detta stöd har fått en alltmer offensiv karaktär. IKS bör prioriteras. Det är en billig insats, men mycket värdefull ur sysselsättningssynpunkt. Genom IKS har många kvinnor i glesbygden fått sin försörjning ordnad. Det skulle finnas mycket att berätta om vad insatserna har betytt för bättre familjereationer, ökad omsättning för handeln och därmed möjlighet att bibehålla servicen i glesbygder. Dagsverkskostnadernas utveckling gör att vi föreslår att IKS-bidraget till projekt i egen regi skall höjas till 40 000 kr.

Med hänsyn till den förstärkning av glesbygdinsatserna som vi socialdemokrater föreslår, bör också ramen för kreditgarantin höjas till 75 milj. kr. Handläggningen av glesbygdssstödet har diskuterats här i riksdagen i olika sammanhang, och från socialdemokratins sida har vi redan tidigare hävdatt att det bl. a. ur samordningssynpunkt är viktigt att länsstyrelsen har beslutanderätten i glesbygdssärenden. Självfallet är det viktigt att det sker i samråd med andra länsmyndigheter och att man tar till vara deras kunskande.

Vi socialdemokrater anser att stödet till glesbygdinsatser bör höjas till 175 milj. kr. Jag yrkar därför bifall till reservationerna 42, 43, 44, 45, 79, 83 och 85.

Sedan, fru talman, några ord om åtgärder för ökad sysselsättning i Norrbotten. Genom produktion av malm, stål, skogsprodukter och vattenkraft tillförs det gemensamma folkhushållet sedan decennier miljardvärden från Norrbotten. Trots rika naturtillgångar är det få av länets invånare som f. n. kan känna trygghet i arbetet och känna att allas rätt till arbete också gäller dem. Vi har en låg sysselsättningsgrad och hög arbetslöshet. Arbetslösheten och undersysselsättningen kan mycket väl jämföras med den som finns i övriga Europa, även om det ännu inte har gått upp för regeringspartierna och riksdagsmajoriteten. Min bedömning är grundad på bl. a. dagens inlägg från industriministern och Elver Jonsson.

Regeringspartierna hade slagit på stora reklamtrumman för åtgärdspaketet för Norrbotten. Därför fanns det stora förväntningar på det. Besvikelsen blev stor när åtgärdspaketet visade sig vara ytterst magert.

Socialdemokraterna har tillsammans med LO utarbetat en särskild utvecklingsplan för Norrbotten. Den har som mål att stärka den industriella basen och därmed varaktigt häva sysselsättningskrisen i Norrbotten. Jag har

Tisdagen den
8 juni 1982

Regionalpolitiken

tidigare berört återbäringen av arbetsgivaravgifterna för vissa företag.

Vi föreslår att Region-Invest erhåller ett medelstillskott på 100 milj. kr. Vidare föreslår vi att generösare stöd ges till beställningar hos länets industrier. Statliga upphandlingar måste styras hårdare till företag i Norrbotten. Ett apatitverk bör byggas i Malmberget. En särskild forskningsnämnd bör inrättas i Norrbotten. Förhandlingar måste inledas med företag hos vilka staten är storkund om förläggning av produktion till existerande anläggningar i Norrbotten. Det finns också mycket annat som vi har tagit upp i utvecklingsplanen.

Vi finner det uppseendeväckande att regeringen trots det synnerligen svåra sysselsättningsläget inte för riksdagen lägger fram t. ex. de projektförslag som AMS och länsstyrelsen i Norrbotten och även LKAB har lämnat. Upprepade gånger har regeringen deklarerat: Kom med projekt, pengar finns! Därför anser vi att det är riktigt att regeringen återkommer till riksdagen med en kostnadsberäkning för de projekt som är presenterade och också med förslag till ytterligare projekt.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 69.

I detta sammanhang behandlas regeringens förslag i kompletteringspropositionen. Där föreslås 150 milj. kr. till särskilda insatser i Norrbotten.

Vi socialdemokrater hänvisar till de projekt som har tagits fram av AMS för 239 milj. kr., av länsstyrelsen för 340 milj. kr. och av Statsanställdas förbund som har redovisat tidigareläggningar av investeringar inom SJ för ca 170 milj. kr. Vi hävdar att dessa projekt bör realiseras.

Utskottsmajoriteten tillstyrker vårt förslag att avslå regeringsförslagets 150 milj. kr. och i stället anvisa 250 milj. kr. för beredskapsarbeten i Norrbotten. De borgerliga partierna är oeniga även på denna punkt. Jag konstaterar att de borgerliga partierna inte har någon gemensam syn på hur sysselsättningsfrågorna i Norrbotten skall lösas. Det drabbar länets arbetslösa och undersysselsatta mycket hårt, och det beklagar vi djupt.

Fru talman! Jag yrkar avslag på reservationerna 70 och 71 och yrkar bifall till utskottets hemställan på denna punkt. F. ö. instämmer jag i yrkandet av Anna-Greta Leijon.

Anf. 38 ARNE FRANSSON (c):

Fru talman! För att skapa ett samhälle i regional balans räcker det inte med isolerade stödåtgärder, det krävs en helhetssyn på naturens möjligheter och tolerans, människans situation, näringslivets organisation och samhällets uppbyggnad. En ekologisk grundsyn kräver en marknadsekonomi med socialt och ekologiskt ansvar, ramplanering och styrmedel som medverkar till att skapa regional balans.

Målet för regionalpolitiken är att skapa förutsättningar för en balanserad befolkningsutveckling i landets olika delar och att ge människor tillgång till arbete, service och en god miljö oavsett var de bor i landet. Regionalpolitiken är också en viktig del av en samlad politik med inriktning på jämlikhet, jämställdhet och social trygghet. Målsättningen måste vara att uppnå allsidigt sammansatta decentraliserade samhällen med närhet mellan arbetsplatser.

bostäder, service och fritidsmöjligheter i hela landet.

Socialdemokraterna föreslår i sin partimotion att ett antal större, väl differentierade och robusta arbetsmarknader skall utvecklas i länen. Enligt utskottets uppfattning är det felaktigt att på central nivå göra dessa prioriteringar. Det måste i stället ankomma på länsmyndigheterna att göra de bedömningar som är nödvändiga för att man i resp. län skall kunna åstadkomma en livskraftig och balanserad arbetsmarknad. Tydligt är socialdemokraterna beredda att ställa specialdestinerade resurser till förfogande för dessa robusta arbetsmarknader.

Detta skulle med största säkerhet leda till en koncentration till de större orterna i resp. län och en uttunning av landsbygden. Det står enligt vår uppfattning helt i strid med den regionalpolitiska målsättningen att skapa förutsättningar för arbete, service och en god miljö åt alla människor oavsett var de bor i landet.

Även om den förda regionalpolitiken under 1970-talet har lett till en förbättrad regional balans, återstår naturligtvis en rad regionalpolitiska problem att lösa under 1980-talet. Sysselsättningsläget för kvinnorna har förbättrats under 1970-talet, men fortfarande är det stora skillnader när det gäller deras arbetsmöjligheter. I storstadslänen var 1980 ca 70 % av kvinnorna i åldrarna 16–64 år förvärvsarbetande, medan motsvarande siffra för skogslänen var 69 %. När det gäller männen så är skillnaderna mellan olika delar av landet betydligt mindre. Andra problem för den framtida regionalpolitiken är den minskande sysselsättningen inom industrin och de fortsatta strukturförändringar som kommer att bli nödvändiga.

Utformningen av den ekonomiska politiken spelar naturligtvis en betydande roll för hur utvecklingen kan bli i olika regioner. Den ekonomiska politik som förts under senare år har bl. a. syftat till att förbättra den svenska industrins konkurrenskraft. Regionalpolitiken och arbetsmarknadspolitiken är viktiga komplement till den ekonomiska politiken. Det är viktigt att det förs en aktiv regional- och arbetsmarknadspolitik.

Socialdemokraterna framhåller i sin reservation bl. a. att den förda politiken har lett till att strukturproblemen också drabbat södra och mellersta Sverige. Det är naturligtvis i och för sig riktigt att det har funnits strukturproblem också i södra och mellersta Sverige, men de torde i stor utsträckning vara sviter efter den förda socialdemokratiska politiken under 1960-talet och första hälften av 1970-talet. Jag tänker då särskilt på församlingen när det gäller småföretagspolitiken och senfärdigheten att i tid ta tag i strukturproblemen.

I sammanhanget nämner socialdemokraterna bl. a. varvsindustrin. Tydligt har socialdemokraterna fortfarande den uppfattningen att man borde fortsätta att satsa miljardbelopp på en olönsam varvsindustri. På något annat sätt kan man inte uppfatta reservationen. Detta skulle ha inneburit att mindre medel stått till förfogande för offensiva framtidssatsningar, mindre utrymme för glesbygdssöd, mindre stöd till Norrbotten etc. Det är förvånansvärt att socialdemokraterna fortsätter att uttala sig i den riktningen.

Industriministern föreslår att de regionalpolitiska insatserna i ökad utsträckning skall stimulera utvecklingen av de företag som finns i resp. region. Det är då viktigt att det regionala inflytandet och ansvaret för det regionalpolitiska stödet förstärks. Den uppläggning som industriministern föreslår, med bl. a. ett samlat anslag på länsnivå, ställer sig utskottet bakom.

Socialdemokraterna har motsatt sig denna uppläggning och är alltså inte beredda att vara med om att ge de regionala myndigheterna möjlighet att själva prioritera olika slag av insatser inom givna anslag. Denna inställning framgick klart och tydligt av Frida Berglunds inlägg här i debatten tidigare. Den socialdemokratiska modellen är fortfarande den, att bedömningarna bäst görs på central nivå.

Enligt vår uppfattning innebär förslaget ytterligare steg i ambitionerna att decentralisera beslutanderätten. Förslaget till differentiering av arbetsgivaravgifter för fyra kommuner i Norrbotten ställer sig också utskottet bakom. Detta förslag innebär en åtgärd av mera generell karaktär. Generella och selektiva åtgärder får inte sättas i motsatsförhållande till varandra, utan båda behövs för att förbättra den regionala balansen. Detta har också utskottet understrukt.

När det gäller det framtida regionalpolitiska stödets utformning är det nödvändigt att en ny parlamentarisk statlig utredning tillsätts. Nuvarande ramar för satsningar på regionalpolitiken fastställdes av riksdagen 1979 och gäller följaktligen till budgetåret 1983/84.

I allmänhet har beslut fattats för femårsperioder. Därför finner utskottsmajoriteten det naturligt att man nu gör detta tillkännagivande till regeringen om tillsättande av en statlig parlamentarisk utredning. I den kommande utredningen bör också frågan om avvägningen mellan selektiva och generella stödinsatser aktualiseras. De s. k. fullständiga länsplaneringsomgångar som hittills genomförts vart femte år skall enligt regeringsförslaget tas bort. Avsikten är i stället att länsorganen i ökad utsträckning själva får bedöma vilka uppgifter som bör prioriteras och tagas fram. Socialdemokraterna säger i sin reservation nr 5 att förslaget från regeringen skulle innebära en utbyggnad av länsplaneringen. Så är emellertid inte fallet, utan syftet är att det skall bli en bättre samordning mellan samhällssektorerna och följaktligen mera åtgärdsinriktade förslag som på det sättet skall kunna aktualiseras.

Det är med tillfredsställelse vi i centern kan konstatera att Ortsplanen som centralt styrmedel avskaffas. Det är helt följdriktigt då den Ortsplan med storstadsområden, primära centra, regionala centra och kommuncentra som finns har blivit en plan för centralisering. Det bör i stället ankomma på de regionala myndigheterna att göra bedömningar av på vilka orter som det är nödvändigt med satsningar för att orterna skall kunna bibehålla sin service och utveckla den till att omfatta så många områden som möjligt. I stället för den tidigare anpassnings- och avvecklingsplaneringen är det nödvändigt med en åtgärdsinriktad lokal samhällsplanering. Från socialdemokratiskt håll var det väntat att man skulle motsätta sig avvecklingen av Ortsplanen som

centralt styrmedel, och så har också blivit fallet enligt reservation nr 6. Den socialdemokratiska filosofin om centralplanering leder naturligtvis till att man vill ha kvar ortsplanen som ett viktigt centralt styrinstrument.

Enligt industriministern är det realistiskt att räkna med en total befolkningsmängd i vårt land 1990 på 8 430 000 personer. Detta innebär en beräknad framtida nettoinvandring på ca 10 000 personer per år.

På en punkt har socialdemokraterna reserverat sig. Det gäller – som har nämnts här tidigare i debatten – utvecklingen i Stockholms län. Man förordar där ett befolkningstal som är 20 000 högre än vad regeringen och utskottsmajoriteten har stannat för. Socialdemokraternas förslag innebär att man fram till 1990 skulle ta i anspråk ca 41 % av den begränsade totala befolkningsökningen i riket. I den socialdemokratiska partimotionen har kritik riktats mot framför allt centern för utvecklingen i Stockholms län under de senaste åren, då befolkningsökningen uppgick till 33 % av den totala ökningen i landet. Denna kritik har också understrukits i den här debatten av Bernt Nilsson. Jag skulle därför vilja ställa en fråga till Bernt Nilsson: Hur kan Bernt Nilsson ställa sig bakom ett förslag som innebär att 41 % av landets befolkningsökning skall komma till Stockholms län under perioden fram till 1990, då han tidigare har kritiserat centern för en utveckling som inneburit att 33 % av den totala ökningen i landet har kommit till Stockholms län?

Industriministern har föreslagit att vissa större statliga myndigheter skall åläggas att arbeta fram förslag till hur verksamheten skall decentraliseras. Myndigheten bör därvid redovisa olika alternativ, t. ex. innebärande en minskning med mellan 10 och 20 % av nuvarande antal sysselsatta. Detta är ett bra förslag. Jag hoppas att det snabbt kommer att ge positivt resultat och att berörda myndigheter på fullt allvar tar sig an den här uppgiften.

Decentraliseringsdelegationen fortsätter sitt arbete, och det är min förhoppning att den så snart som möjligt kan komma med konkreta förslag till utlokalisering av statlig verksamhet från Stockholmsregionen. Utskottet har ställt sig bakom industriministerns förslag att sådan lokalisering i första hand skall styras till skogslänen. I andra hand bör sydöstra Sverige och Sjuhäradsbygden prioriteras. Som vanligt intar moderata samlingspartiet en mera tveksam inställning till utlokalisering av statlig verksamhet, och det framgår också av reservation 15. Ett talande bevis för detta var moderaternas inställning att statens energiverk inte skulle lokaliseras till Nyköping. Centerns ledamöter i arbetsmarknadsutskottet har i ett särskilt yttrande framfört partiets tidigare ställningstagande och poängterat att man genom denna lokalisering tillgodosett ett tidigare uttalande från riksdagen om att Nyköping borde kompenseras i samband med nedläggningen av flygflottillen.

När det gäller stödområdesindelningen har utskottet ställt sig bakom regeringens förslag att de regionalpolitiska insatserna nu skall koncentreras till de sämst ställda delarna av landet. Detta synsätt präglar också de små förändringar som har förordats av utskottet i förhållande till regeringens förslag. Vi har inte kunnat ställa oss bakom det socialdemokratiska förslaget om att införa ytterligare ett stödområde D. Vi anser att centralorter som

Nr 169

Tisdagen den
8 juni 1982

Regionalpolitiken

Umeå, Sundsvall, Gävle, Falun, Borlänge och Karlstad inte befinner sig i en så besvärlig situation att de bör inplaceras i ett fast stödområde. Det skulle bara leda till att intresset för lokalisering till kommunernas glesbygdsdelar och till närliggande kommuner med större sysselsättningsproblem skulle bli betydligt mindre.

Vi i centern hälsar med tillfredsställelse att utskottet ställt sig bakom regeringens förslag om delning av kommuner vid inplacering i stödområde. Traditionenligt har moderaterna reserverat sig på denna punkt.

Frågan om etableringstillstånd för industrisektorn aktualiseras både i propositionen och i den socialdemokratiska partimotionen. Utskottsmajoriteten har tagit samma ställning nu som tidigare. Det innebär att man vill avvakta och se resultatet av det lokaliseringssamråd som nu förekommer innan man förordar en lagstiftning. Utskottet poängterar att det är angeläget att samrådsverksamheten under den väntade konjunkturuppgången ger mer påtagliga resultat än vad som hittills har åstadkommits. Det bör naturligtvis ligga i industrins intresse att aktivt medverka till konstruktiva lösningar för att skapa arbetstillfällen i bl. a. Norrlands inlandskommuner.

I detta sammanhang finns det anledning att omnämna det samarbete som förekommit mellan regeringen och en del industriföretag när det gäller JAS-projektet.

Socialdemokraternas förslag till en lag om etableringstillstånd har vi inte kunnat ställa oss bakom – motiven har jag redan redovisat här. Att samrådet inom tjänste- och servicesektorn skall kunna ske utan avtal har utskottet inget att erinra emot. Man utgår från att regeringen på lämpligt sätt redovisar resultatet av verksamheten.

Centerns syn på övriga frågor som behandlas i betänkandet kommer i den fortsatta debatten att utvecklas av andra företrädare för partiet.

Låt mig så något beröra situationen i Jönköpings län. Befolknings- och sysselsättningsutvecklingen för kommunerna i den östra länsdelen har under en följd av år varit negativ. Det är mot bakgrund av denna utveckling som man skall se de initiativ som centern tagit bl. a. i Jönköpings läns landsting. Jag avser då tillsättandet av en särskild samrådsgrupp för regionen.

I motion 323 föreslår jag och Gösta Andersson att regeringen ger glesbygdsdelegationen i uppdrag att utforma ett regionalpolitiskt försöksprojekt, som inbegriper åtgärder på ett flertal samhällsområden. En helhjärtad satsning bör enligt vår uppfattning kunna leda till en positiv befolknings- och sysselsättningsutveckling under återstoden av 1980-talet. Utskottet ser positivt på de initiativ som tagits på regional nivå för att främja utvecklingen i dessa kommuner. Det bör enligt utskottets mening i första hand ankomma på länsstyrelserna att initiera en samverkan av det slag som anges i motionen. Med tanke på det samlade anslag som länsstyrelserna kommer att förfoga över utgår jag från att dessa medel kan utnyttjas bl. a. på det sätt som anges i motionen.

Bernt Nilsson berörde reservation 78 om statligt stöd till kommunalt industrihus i Kalmar kommun. Jag medger att skrivningen i den ifrågasättande propositionen från riksmötet 1979/80 om att bidrag skulle kunna utgå

till sysselsättningsåtgärder inom varvsregionerna är något missvisande. Kalmar kommun har ju inte utnyttjat den möjlighet att få lån som man haft. Från utskottets sida anser vi att det skulle ha varit väldigt egendomligt om man hade gjort ett ställningstagande speciellt för Kalmar kommun, med tanke på att Sölvesborgs och Uddevalla kommuner har accepterat de bestämmelser som gäller. Således har vi inte kunnat ställa oss bakom den socialdemokratiska motionen. Enligt vår mening måste som sagt samma villkor gälla för samtliga varvsregioner.

Jag noterar med tillfredsställelse att Bernt Nilsson uttalar att han inte vill överge den blandekonomi som vi har i dag. Jag hoppas att hans uttalande är representativt för socialdemokratin.

Sten Svensson nämnde att moderaterna har haft stora framgångar när det gällt att utforma utskottets skrivning. Han hänvisade till antalet tillkännagivanden. Ja, det beror naturligtvis på vilka ambitioner man har. När man studerar de 185 beslutsavsnitten kan man konstatera att det endast på en punkt finns ett tillkännagivande med utgångspunkt i en moderatmotion. Det gäller frågan om tillsättandet av en parlamentarisk utredning.

Frida Berglund kritiserade de icke-socialistiska regeringarnas politik när det gäller utvecklingen i Norrbotten. Situationen i Norrbotten är besvärlig. Därför har regeringen föreslagit och vidtagit ett flertal åtgärder för att förbättra situationen.

Frida Berglund var också kritisk över att majoriteten i utskottet inte kunnat ställa upp när det gäller frågan om glesbygdsstödet storlek. Låt mig bara konstatera att glesbygdsstödet 1975/76 uppgick till 25 milj. kr. Frida Berglund hade 1979 ett utomordentligt tillfälle att stödja centerns partimotion om ökat anslag till glesbygden. Men då ställde sig Frida Berglund bakom en skrivning i vilken sades att man av budgetmässiga skäl inte kunde stödja centerkravet på högre glesbygdsstöd och högre kreditgarantier.

I detta sammanhang finns det också anledning att för Frida Berglund nämna något om glesbygdsutvecklingen i Norrbottens län. Antalet boende där minskade 1965–1970 med 17 460 människor. 1970–1974 skedde en minskning med 6 431 och 1975–1980 en minskning med 2 550.

Självklart kan man inte vara belåten med denna siffra, men man kan ändå konstatera att det under de icke-socialistiska regeringarnas tid skett en avsevärd förbättring i Norrbotten i förhållande till den tid då Frida Berglunds partikamrater satt i regeringsställning.

De beslut som riksdagen kommer att fatta innebär åtgärder som är förenade med en aktiv regionalpolitik. Den behövs som ett värdefullt komplement till den ekonomiska politiken.

En absolut nödvändighet för att åstadkomma balans i våra utrikesbetalningar är att vi ökar exportproduktionen eller den importkonkurrerande produktionen. För att detta skall vara möjligt måste befintliga lediga kapaciteter i fråga om sysselsättning, kapital i näringsliv och samhälle samt naturresurser utnyttjas. Många av dessa resurser finns på landsbygden och i mindre orter. Ett stöd från samhället även till en sådan industrialisering är därför en synnerligen lönsam åtgärd. Det är härvid inte tillräckligt att

förstärka stödet för igångsättning, utan man måste även förbättra företagens möjlighet att leva under en längre tid. Många av de åtgärder som föreslås i arbetsmarknadsutskottets betänkande 23 innebär sådana förbättringar.

Slutligen vill jag passa på att framföra ett varmt tack till arbetsmarknadsutskottets kansli för ett förnämligt arbete, med tanke på ärendets omfattning och den tid som stått till förfogande.

Fru talman! Låt mig allra sist få yrka bifall till reservationerna nr 67, 70 och 80, och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 39 BERNT NILSSON (s) replik:

Fru talman! Även Arne Fransson slår sig för bröstet och talar om hur underbar utvecklingen under 1970-talet varit när det gäller regionalpolitiken.

Jag ställer igen frågan varför man inte i riksdagen redovisar vad som inträffat under den borgerliga eran och regeringsmaktstiden.

Jag skall upprepa de siffror som verkligen gäller i detta sammanhang. Under perioden 1977–1980 minskade industrisysselsättningen i skogslänen med 20 000. Det motsvarar tre fjärdedelar av de industrisysselsatta i Norrbotten.

Under den tid som den socialdemokratiska regeringen fanns till ökade sysselsättningen i stället i detta område.

Under perioden 1977–1979 sjönk antalet kvinnor i industrin med 8 200. Ändå går man ut och försöker göra detta till ett jämställdhetsnummer.

Till detta skall läggas att de kvinnor som under denna tid kommit ut på arbetsmarknaden till stor del fått deltidsarbete.

Ökningen av ungdomsarbetslösheten är betydligt större i skogslänen än i övrigt. I Norrbotten har ökningen varit inte mindre än 37 %.

Därtill kommer att man fortfarande håller på att hacka på Stockholms län. Vad har inträffat under det borgerliga regeringsinnehavet? Om vi först tar upp det som inträffade under den socialdemokratiska tiden, dvs. under perioden 1970–1976, svarade Stockholms län för en ökning av landets befolkning med 18 %. Under perioden 1977–1980 var motsvarande siffra inte mindre än 33 %. Det som har inträffat är tydligen att en mängd människor har flyttat till Stockholm trots att decentralisering så långt möjligt har varit det stora paradnumret för de borgerliga regeringarna.

Till sist skulle jag vilja ställa en fråga även till Arne Fransson. Företagen har en likviditet på ungefär 100 miljarder kronor i dag. Vad tänker ni och moderaterna göra för att få dem att investera de pengarna i sysselsättning för att skapa den regionalpolitik som är nödvändig?

Anf. 40 FRIDA BERGLUND (s) replik:

Fru talman! Arne Fransson säger att vår modell är att bedömningarna sker bäst på central nivå, men det är helt felaktigt. Vi säger ju att vi tycker det är riktigt att gränsen för de regionalpolitiska insatser som länsstyrelsen bestämmer skall höjas till 7 milj. kr. Vad vi går emot är att man tar bort den undantagsregel som gäller för vissa branscher. Detta gör vi därför att vi är

rädda för att det skall bli överetablering. Vi är också rädda för att starka kommuner kan utnyttja denna möjlighet till att slå ut svagare kommuner i andra delar av landet. Därför anser vi att det är viktigt att regeringen, som skall ha ansvaret för den regionala balansen, har sin hand med här. Det är inte att misstro länsmyndigheterna.

Sedan några ord om utvecklingen i Norrbotten. Arne Fransson återkom till det som borgerligheten så gärna gör, nämligen att tala om vad som hände på 1960-talet. Det är att beklaga att vi fick en utflyttning. Men det berodde på rationaliseringen i skogen – som inte beslutades i några politiska församlingar, utan de besluten fattades i slutna styrelserum för bolag och enskilda företag. Många människor blev då arbetslösa och sökte arbete på annat håll.

Men vi satte oss emot detta och skaffade instrument för att hejda utvecklingen. Vi fick också resultat, genom att sysselsättningen ökade i början på 1970-talet och inflyttningen till Norrbotten började. Medan socialdemokraterna kom med olika förslag, såsom investeringar i statliga företag, förbättringar av det regionalpolitiska stödet, stöd till jordbruk och många andra insatser, ville centern att vi skulle göra någonting annat i stället. Den sysslade då också väldigt mycket med planeringstal, planeringsramar och planeringsmålsättningar, men man hade inga konkreta förslag att komma med utan sade bara att vi skulle öka befolkningstalen med några tiotal tusen.

Resultatet har vi sett. Så fort ni kom i regeringsställning och satte er i kanslihuset blev det ju så att utflyttningen kom i gång och arbetslösheten ökade. Ni har återigen börjat tala om planeringsramar, men nu koncentrerar ni er på Stockholms planeringsramar och planeringstal.

Jag tycker det är viktigt att man gör klart för sig vilka problemen är och inte talar om 1960-talet, som vi ju aldrig kan få tillbaka. Nu gäller det 1980-talet och de insatser som bör göras. Där har ni inga gemensamma konkreta förslag.

Anf. 41 STEN SVENSSON (m) replik:

Fru talman! Arne Fransson försökte tona ner betydelsen av de förändringar vi ändå åstadkommit gemensamt i utskottet. Får jag bara göra det påpekandet att det faktiskt på flera ställen står att utskottet med anledning av vår partimotion hemställer att riksdagen skall godkänna vad utskottet har anfört. Vidare har jag i mitt anförande pekat på att propositionsförfattarna har anpassat sig till de synpunkter vi i tidigare debatter har uttryckt. Naturligtvis har detta att göra med att vi har en minoritetsregering som måste söka stöd i riksdagen för att få igenom sina förslag. Alternativet för mittenpartierna hade ju varit att gå till socialdemokraterna och söka motsvarande stöd hos dem.

Jag tycker nog att Arne Fransson efter debatten i lugn och ro skall läsa betänkandet ännu en gång. Framför allt bör han läsa propositionen och lägga märke till vilka förändringar som faktiskt ändå har gjorts. Arne Fransson kan heller inte ha undgått att notera att också andra som har läst betänkandet har

gett uttryck för att det har skett förändringar. Det har sagts tidigare i debatten både av Anna-Greta Leijon och av Jörn Svensson.

Låt mig också få instämma i det erkännande åt vårt kansli som Arne Fransson gav uttryck för. Jag tycker i likhet med Arne Fransson att kansliet har gjort en värdefull insats med tanke på den stora arbetsbörda som här har förelegat, och det är värdefullt att detta tas till protokollet.

Anf. 42 ARNE FRANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tog fasta på Sten Svenssons inlägg i debatten, där han sade att det var fråga om tillkännagivanden till regeringen, och jag tyckte då att det var viktigt att göra den markeringen att de moderata synpunkterna låg till grund för endast en av de 185 punkter som riksdagen så småningom skall ta ställning till.

Sedan vill jag säga till Bernt Nilsson att det är riktigt att industrisysselsättningen har minskat i vårt land, och naturligtvis är det viktigt att olika åtgärder vidtas för att vända den kurvan uppåt. Men om man ser på förändringen av antalet arbetstillfällen i skogslänen, kan man konstatera att ökningen per år under perioden 1971–1975 var 0,8 %, medan den under perioden 1976–1980 var 0,9 %. Detta vittnar ändå om, Bernt Nilsson, att utvecklingen i skogslänen sedan de icke-socialistiska regeringarna kom till har varit betydligt mer gynnsam än vad den var under den första hälften av 1970-talet. Det här är en officiell statistik, som jag med varm hand skall överlämna till Bernt Nilsson efter debatten.

Bernt Nilsson frågade också vad vi vill göra för att få storföretagen att investera. Vad som är viktigt är att vi talar om för storföretagen och för alla andra att de skall ha en tro på framtiden, att de skall satsa på de verksamheter som det kan finnas förutsättningar för. Alla politiker har en gemensam uppgift att tala i den riktningen, och därför vill jag säga till Bernt Nilsson att jag tror att det är förståndigt om man från socialdemokraternas sida släpper sina tankar på att införa löntagarfonder. Jag tror inte att de skapar någon tro på framtiden.

Till Frida Berglund vill jag säga att det väl ändå är så att ni inte har samma förtroende som utskottet för de regionala myndigheternas förmåga att fatta beslut. Låt mig ge några exempel.

Ni vill inte ha det samlade länsanslaget. Ni vill inte ge länsorganen det förtroendet. De får ändå med majoritetens förslag möjlighet att prioritera mellan glesbygdssöd och andra insatser. Det blir med andra ord en ökad flexibilitet, som enligt vår mening är värdefull och viktig.

Ett annat exempel är att ni vill bibehålla ortsklassificeringen, och ett tredje är att ni inte tycker att man skall införa rätten att överklaga länsstyrelsernas beslut, utan ni sätter tilltro till länsstyrelserna. Dessutom vill ni inte ens ge länsstyrelserna rätten att om de så önskar delegera beslut vid hanteringen av glesbygdssstödet, utan ni säger att länsstyrelserna ensamma skall svara för detta.

Jag tycker det är en förmyndarmentalitet mot länsorganen som är häpnadsväckande.

Anf. 43 BERNT NILSSON (s) replik:

Fru talman! När Arne Fransson påstår att utvecklingen i fråga om regionalpolitiken skulle ha varit bättre under senare delen av 1970-talet än under början av 1970-talet är det om inte lögn så i varje fall osanning. Varför redovisar man inte förhållandena under den period då vi har haft borgerliga regeringar? Jo, därför att utvecklingen har varit sämre under den tiden. Genom att sammanföra hela 1970-talets statistik får man fram de uppgifter som man nu redovisat. Det är smart gjort men naturligtvis lätt genomskådat. Om ni hade redovisat utvecklingen under de borgerliga regeringarnas tid hade det varit bra mycket renhårigare än att försöka smussla undan de uppgifterna på olika sätt såsom ni nu har gjort.

När det gäller företagens likviditet kan jag för min del inte begripa vad den har med löntagarfonderna att göra. De borgerliga partierna har varit med om att se till att företagen fått en likviditet på ungefär 100 miljarder kronor. Hur tänker ni se till att företagen investerar dessa pengar i industrin för att skapa möjligheter för den regionalpolitik som vi önskar? Jag har inte fått något svar på den frågan. Nu börjar man tala om löntagarfonder osv. Om industrin inte är beredd att använda sina pengar på det sätt som vi anser att den skall göra, är det möjligt att det passar bra att ta upp ett löntagarfondsresonemang, men det skulle föra för långt att göra det här i dag.

Vad sedan gäller stödet till Kalmar kommun och Kalmar Varv så fattade vi ett beslut om det i fjol. Inte minst utskottets ordförande sade att beslutet avsågs vara ett stöd av något slag. Vad är det man kommer med nu? Jo, man har inom regeringen gjort en tolkning av beslutet som säger att Kalmar kommun skulle kunna få ett lån mot bankränta som är sämre än vad kommunen kan skaffa på annat håll. Vad är det för stöd? Ni har ju helt enkelt vänt på klacken och sagt att nu får det vara nog. Jag tycker att det är svagt av den borgerliga majoriteten i utskottet att inte kunna ha samma uppfattning från ett år till ett annat. Har man en uppfattning det ena året, bör man väl kunna ha den åtminstone ett år till.

Anf. 44 FRIDA BERGLUND (s) replik:

Fru talman! Frågan om det samlade anslaget kommer Marianne Stålberg att ta upp litet senare i debatten. Jag vill ändå kommentera Arne Franssons inlägg om handläggningen av glesbygdssstödet. Hård kritik har ju riktats mot det sätt på vilket handläggningen av glesbygdssstödet har varit ordnad. Redan när beslutet om glesbygdssstödet fattades sade vi socialdemokrater att det var viktigt att handläggningen lades på länsstyrelserna just för samordningens skull. Det har också varit ett krav från de länsstyrelser som delegationen besökt. Där har man klagat över den handlägningsordning som tillämpats. Nu går regeringen ungefär halvvägs och ändrar litet grand. Vi tycker att det är riktigt att länsstyrelserna har hand om glesbygdssstödet, men detta är inte någon stor sak. Vad som är viktigt är pengarna och hur mycket pengar man lämnar till de insatser man beslutar om. I och med att man från regeringens sida gör den här förändringen kan det vara möjligt att det kommer att fungera något så när, även om vårt förslag är bättre.

Sedan vill jag också kommentera Arne Franssons rosenskimrande beskrivning av sysselsättningsläget i skogslänen. Det är faktiskt så att antalet arbetade timmar har sjunkit väldigt mycket.

Riksdagens upplysningstjänst har tagit fram siffror. Om man ser t. ex. på Norrbotten har antalet arbetade timmar varje år sjunkit med 1 560 000 mellan 1976 och 1980. Det betyder väldigt mycket sysselsättningsmässigt. Vi vet att många människor har deltid och väldigt korta deltider. De har deltider på några timmar i veckan. Det finns alltså inget försörjningsunderlag i den sysselsättning de har.

Ett viktigt moment i detta är att man från regeringspartierna erkänner de problem som finns. Det gör man inte i dag när man försöker gömma sig bakom utländska siffror och räknar huvuden som arbetar en eller två timmar i veckan.

Det andra är att har man inga egna förslag så skall man lyssna på andra som har förslag. Nu har t. ex. socialdemokraterna ett utvecklingsprogram för Norrbotten, och det tycker jag att ni skulle lyssna på och försöka förverkliga det i stället för att säga att allting är så bra. Det är bara att ni kommer upp och ser hur människorna upplever sin vardagssituation. Det är mycket enkelt.

Anf. 45 STEN SVENSSON (m) replik:

Fru talman! Arne Fransson vill väl ändå inte göra gällande att vi suttit och dikterat skrivningarna för varandra. Vi har väl ändå förhandlat oss fram. Det är naturligt att vi understryker de framgångar vi haft, liksom ni. Jag tycker att man skall se till vad det är. Har vi en minoritetsregering är det naturligt att man söker stöd för sina förslag. Det har ni gjort och lyckats på vissa punkter – hos oss – och på andra punkter på annat sätt. Det är bara att konstatera att så här går det till så länge vi har en minoritetsregering. Jag vill slå fast detta.

Det har också skett tillkännagivanden på andra punkter med anledning av andra motioner. Det vill jag erinra om. Men vi har alltså godkänt detta och medverkat till att så sker. Däri ligger också att vi sett att vi genom dessa skrivningar blivit tillgodosedda och att synpunkterna i vår partimotion indirekt kommer att kunna följas upp.

Om Arne Fransson sätter sig ned och räknar igenom antalet hemställanpunkter och ser efter på hur många man med *bifall* till propositionen har godkänt vad utskottet anfört, tror jag inte att Arne Fransson blir särskilt imponerad av mängden sådana beslutspunkter.

Anf. 46 ARNE FRANSSON (c) replik:

Fru talman! Bernt Nilsson beskyllde mig för osanning och närmast för lögn, när jag redovisade dessa officiella siffror från statistiska centralbyrån. Jag tycker att Bernt Nilsson skall ta kontakt med statistiska centralbyrån och göra detta påstående till dem som gjort denna utredning och inte till mig. Jag använde mig av officiell statistik, där jag bara konstaterade att det varit en mer positiv förändring av antalet arbetstillfällen i procent per år i skogslänen under perioden 1976–1980 än det var under perioden 1971–1975.

Att jag nämnde detta med löntagarfonder beror på att det är viktigt för oss alla politiker att skapa en atmosfär där det finns framtidstro i företagen. Då är de också beredda att investera. Jag tror att debatten om löntagarfonder har verkat i negativ riktning. Den har gjort att man inte har denna framtidstro, och då gör man heller inga investeringar.

Frida Berglund anklagade mig i sin förra replik för att jag gick tillbaka till 1960-talet. Då återkom Frida Berglund och sade att det var rationaliseringar inom skogsbruket, där besluten fattades inom slutna rum, osv. Jag kan stanna vid de fem första åren på 1970-talet, som jag redogjorde för. Det framgår där klart att befolkningsminskningen på landsbygden i Norrbotten är avsevärt mycket större än den var under senare hälften av 1970-talet. Det är siffror som man ändå inte kommer ifrån, Frida Berglund, när ni så hårt från socialdemokraternas sida kritiserar den förda politiken 1976. Enligt er uppfattning började ju allt elände i det här landet och inte minst i Norrbotten 1976. Men det finns ändå positiva saker som är på gång. De åtgärder och insatser som gjorts av regering, riksdag och andra när det gäller Norrbotten och dess utveckling skall man väl ändå ta vara på.

Vid de besök jag har gjort i Norrbotten – jag har varit där bl. a. på grund av att jag är ledamot i malmfältsutredningen, och jag hoppas att få göra ytterligare besök där – har jag upplevt att det finns en optimism och framtidstro bland både regionala och kommunala företrädare och att man jobbar intensivt med att finna konkreta projekt.

Jag lovar Frida Berglund att de konkreta projekt som kan komma fram och som har förutsättningar för en positiv utveckling är jag också beredd att ställa mig bakom i malmfältsutredningen, där vi så småningom skall komma fram med förslag för att lösa den långsiktiga, besvärliga situationen inte minst i malmfältskommunerna.

Förste vice talmannen anmälde att Frida Berglund anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 47 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag om kvällsplenum nu uppsatts.

Anf. 48 MARIANNE STÅLBERG (s):

Fru talman! Varav hjärtat är fullt, därav talar munnen. Så lockar också den regionalpolitiska debatten de flesta talare i kammaren. Vi ledamöter får tillfälle att lyfta fram det egna länets förutsättningar och problem, glädjas åt framgångar för våra motionskrav till gagn för hembygden eller beklaga att vi inte mött tillräcklig förståelse för dem.

Dagens debatt behandlar dessutom ett förslag till ny regionalpolitik, en proposition över en av centerns hjärtefrågor, signerad av ett centerstatsråd, Nils G. Åsling. Den borde vara rik på förslag över hur den regionala obalansen skall lösas. Den borde innehålla lösningar för skogslänens och glesbygdens specifika problem och visa vägen till hur arbete, service och god miljö kan göras tillgängliga för människor i olika delar av landet. Nu gör den

Tisdagen den
8 juni 1982

Regionalpolitiken

inte det. Man får leta efter de konkreta förslagen.

Kostnader och finansiering av de enskilda stöden dribblas bort genom sammanslagna anslagsposter. Politiken stannar vid enkla trollerikonster. För inte blir det mera pengar av att de töms i en enda penningpåse i stället för en för varje användningsområde.

Man kallar det ett sammanhållet länsanslag för regionala utvecklingsinsatser, och motivet är att ge länsstyrelserna ett ökat ansvar och ökade möjligheter att prioritera mellan olika typer av insatser. Det låter till en början väldigt bra, men det är bra mycket som skall bekostas från det här anslaget. Det är lokaliseringsbidrag och regionalt nyföretagande inom stödområdena, det är investeringsbidrag utanför stödområdena, det är glesbygdsstöd i hela landet och regionalt utvecklings- och utredningsarbete av skilda slag.

Vi socialdemokrater har invändningar mot det samlade anslaget av flera skäl. Den första är principiell. Vi tycker att lokaliseringsstödspolitiken och glesbygdspolitiken var för sig är så viktiga politikområden att riksdagen skall pröva omfattningen av var och en av dem. Det blir inte möjligt med det samlade anslaget. Riksdagens inflytande minskas därför på dessa delar av regionalpolitiken. Vi är i det sammanhanget särskilt oroliga för att glesbygdspolitiken kan bli bortprioriterad i länen, i konkurrens med mera spektakulära insatser. Vi yrkar därför avslag på regeringens förslag om ett samlat anslag och föreslår i stället kraftigt ökade resurser för glesbygdspolitiken.

Bortsett från det principiella problem som jag nu har berört tillkommer sedan att utskottsmajoriteten för alla de ändamål som jag beskrev inte har tillstyrkt mer än 275 milj. kr. för hela landet. Det vore intressant för oss alla att få veta hur många nya arbetstillfällen som majoriteten räknar med att länsstyrelsen i t. ex. Blekinge eller Kalmar län skall kunna stödja varje år. Jag är övertygad om att det är fråga om så små tal att hela den delen av regeringens förslag blir meningslöst. Man decentraliserar handläggningen av problemen utan att anvisa tillräckliga resurser.

Fru talman! Vi socialdemokrater vill gärna decentralisera besluten i regionalpolitiken, men det skall göras därför att vi vill föra besluten närmare dem som berörs, och då måste decentraliseringen åtföljas av tillräckliga resurser. Vi misstänker, mot den här bakgrunden, att regeringens förslag till decentralisering – som stöds av utskottsmajoriteten – främst syftar till att befria regeringen från ansvaret för sysselsättningsproblemen på skilda håll i landet, med hänvisning till att länsstyrelserna har fått resurser – och helt säkert otillräckliga sådana – inom ramen för det samlade anslaget. En sådan politik vill vi inte stödja.

Mot bakgrund av det jag har sagt vill vi ha kvar skilda anslag för de olika ändamålen, och vi vill ha mer pengar anvisade. Då blir decentraliseringen av besluten meningsfull, och vi kan börja föra en mera aktiv regionalpolitik.

Jag går över till en fråga som gäller Jämtland. Vi har från flera partier i motioner krävt särskilda pengar för att driva ett särskilt regionalpolitiskt projekt i Jämtland, som bl. a. syftar till en bättre samordning mellan

sektorerna i länet. Även länsstyrelsen har gjort en framställning till regeringen om detta. Nu har vi inte fått stöd för vårt krav. Regeringen och utskottsmajoriteten hänvisar till det samlade anslaget. Det skall tydligen räcka till allt! Men jag har redan tidigare påpekat att det anslaget är för litet och säkert inte ger utrymme för några särskilda försök i Jämtland. Egentligen kan man säga att större delen av de samordningsproblem som vi ville lösa med vår Jämtlandsmodell är kopplade till glesbygderna. Det socialdemokratiska förslaget om en kraftigt utökad ram för glesbygdsstöd ger oss därför betydligt bättre resurser för att angripa problemen än regeringens förslag. Vi föreslår också ökade åtgärdsmedel som ställs till länsstyrelsens förfogande, vilket också bör förbättra förutsättningarna i Jämtlands län.

I ett län där befolknings- och sysselsättningsläget blir alltmer akut, där all tillgänglig statistik pekar mot en fortsatt tillbakagång, hjälper det inte med att slå samman glesbygdsanslaget med två andra anslag och kalla det för något annat, utan att tillskjuta extra pengar till det. Namnbytet löser inte de problem som är förenade med att hela 19 % av länets befolkning är 65 år eller äldre, att andelen i de utpräglade glesbygdsområdena uppgår till uppemot en tredjedel. Inte heller löser man problemen med den låga förvärvsfrekvensen – f. ö. den näst lägsta i landet. Det förbättrar inte situationen i glesbygden i ett län som är det mest utpräglade glesbygdslandet i riket, det län som ligger näst högst vad gäller andel av befolkningen som är föremål för någon form av arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

För att lösa de svåra regionala obalansproblemen, för att hitta verk samma instrument för detta arbete, måste man söka sig fram på olika sätt, med olika metoder.

Från länet kräver vi att regeringen aktiverar näringspolitiken och i sina kontakter med näringsliv och storföretag verkar för en kraftfull förstärkning av industriella arbetstillfällen i landets minst industrialiserade län. Då kanske den ogynnsamma utvecklingen med en allt ofördelaktigare ålderssammansättning kan motverkas och den stora utslagningen av människor från arbetsmarknaden, som kommer till uttryck bl. a. i den stora förtidspensioneringen och det stora antalet människor i samhällsföretagsverksamheten, kan hejdas. Regeringen måste kraftfullt medverka till att det skapas en industriell miljö i länet. Särskilda åtgärder bör vidtas för nystartande av företag och industriell tradition bör byggas upp, bl. a. genom ordentliga utbildningsinsatser.

Fru talman! Tankarna kring bättre samordning av resurserna på det regionala planet är inte nya i Jämtlands län. Olika projekt och försök till att samla alla goda krafter för gemensamma aktioner har pågått i många år. Det av socialdemokraterna initierade och i stor politisk enighet genomförda projektet Aktion Z är ett tidigt exempel på hur man, utan att urholka sektorsansvaret, kan åstadkomma samling kring för ett län viktiga frågor.

I 1980 års länsprogram presenterades en vidare utveckling av dessa idéer i ett förslag till något som senare kom att kallas Jämtlandsmodellen.

Så här beskrevs förslaget i Länsprogram 80:

”Om länet ges möjlighet att friare använda nu tillgängliga resurser och

dessutom tillförs extra ekonomiska medel, skulle man på ett systematiskt och med tanke på resursanvändningen effektivt sätt, kunna vidta åtgärder som krävs för att vända länets utveckling. Länsstyrelsen föreslår därför att länet under en femårig försöksperiod tilldelas medel på 50 miljoner kronor per år för sådana åtgärder. Ett sådant anslag får dock inte användas som argument för att andra statliga medel, som i dag utgår dras in.”

Nu föreslås precis det som vi i länet befarade, dvs. en sammanslagning av anslag utan någon ytterligare förstärkning. Det är bara namnet som behålls och sättet att motivera sammanslagningen.

En del av de problem som skulle lösas när det gäller den offentliga sektorn hänger samman med regeringens sätt att spara inom den här sektorn. Ett gott råd: Ge t. ex. vägverket de pengar som behövs för vägunderhållet, så behöver vägverket inte dra in vägstationer och jobb i våra glesbygder. Det har vi krävt i annat sammanhang. Och då behövs heller inte några extra resurser för att ute i länen rätta till de problem som uppstår därför att regeringen centralt driver en politik vars regionala konsekvenser man inte kan överblicka.

Jag yrkar bifall till reservationerna 4 och 72.

Ett område som under senare år blivit av allt större regionalpolitisk betydelse är turismen. Näringen har på flera håll, inte minst inom sysselsättningssvaga områden, blivit en viktig del i regionens utveckling.

Visst regionalpolitiskt stöd har också utgått till turistnäringen ända sedan stödverksamhetens början. 1979 års regionalpolitiska beslut i riksdagen innebar en förstärkning av detta stöd genom att det jämställde turism med andra stödberättigade verksamheter.

Vi socialdemokrater delar i stort uppfattningen som presenteras i propositionen, dvs. att det regionalpolitiska stödet till turistverksamhet bör koncentreras till de delar av landet där det inte finns så goda möjligheter för utvecklingen av andra näringsgrenar. Insatserna bör därmed främst ske i redan befintliga turistanläggningar och turistorter inom stödområdena A och B. En begränsad vidgning av insatserna till att omfatta även primära rekreatiomsområden i stödområde C anser vi emellertid knappast negativt skulle påverka förutsättningarna att bygga ut verksamheten i A och B. Att ge stöd till turistanläggningar i primära rekreatiomsområden i stödområde C endast när det finns särskilda skäl – som propositionen föreslår – är därför en onödig begränsning.

Jag yrkar därför bifall till reservation 37.

Några ord om stödformen utbildningsstöd. I propositionen föreslås att utbildningsstödet skall avskaffas som särskild stödform och att utbildningskostnaderna fortsättningsvis skall täckas inom offertstödet ram. Som vi också framför i vår motion och reservation, anser vi det vara väsentligt att utbildningsbehovet blir föremål för noggrann prövning. Därför förordar vi att nuvarande ordning skall bestå.

Vi anser nämligen att möjligheten till utbildningsstöd har fyllt en mycket viktig funktion, bl. a. i samband med strukturförändringar inom industrin när det uppstår situationer som kräver snabba utbildningsinsatser för

arbetskraften. Utbildningsstödet har då kommit till användning i de fall som arbetsmarknadsutbildning inte har kunnat utnyttjas.

Att handlägningsordningen har präglats av onödig byråkrati får inte innebära att stödformen avvecklas. Därför föreslår vi också att regeringen ger AMS i uppdrag att undersöka förutsättningarna för en snabbare handläggning av sådana här ärenden.

Jag yrkar bifall till reservation nr 30.

Slutligen: Stödgivningen beträffande de regionalpolitiska medlen föregås av samråd mellan olika centrala, regionala och lokala organ. Insynen i företagen, efter att de erhållit bidrag, är emellertid inte tillfredsställande i dag. Vi anser att det i många fall kan ha stor betydelse att kommunala representanter får direkt insyn i skötseln av företag som har fått statligt regionalpolitiskt stöd. En sådan insyn är av betydelse för uppföljningen av hur företagen utvecklas. Det har också stor betydelse för planeringen inom kommunen men är även till gagn för företagen, som snabbt kan få del av kommunens syn på problem som kan uppstå. Vi förordar därför i vår motion och reservation att kommunen skall beredas möjlighet att utse representant i styrelsen för företag som har fått lokaliseringsstöd.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 41.

Anf. 49 ARNE FRANSSON (c) replik:

Fru talman! Nej, Marianne Ståhlberg, det är inte så att regeringen befrias från sysselsättningsansvaret genom åtgärden att införa ett samlat anslag. Det är ett led i regeringens strävan att decentralisera beslutanderätten till regional nivå och därmed också skapa ökade förutsättningar för de regionala myndigheterna att mera flexibelt använda de medel som ställs till förfogande. Det är inte bara fråga om ett namnbyte – det har också tillskjutits betydligt mera medel för detta ändamål än vad som har utgått under de senaste åren.

Jag förstår att Marianne Ståhlberg befinner sig i en besvärlig situation, med tanke på hennes motion och de synpunkter, förslag och idéer som man har i Jämtland om ett totalt samlat anslag. Men jag hoppas ändå att Marianne Ståhlberg kan hålla med mig om att det förslag som regeringen nu har lagt fram och som utskottsmajoriteten har ställt sig bakom är ett steg i rätt riktning. Därför är jag mycket förvånad över innehållet i reservation 72, där det sägs att "man inom länet prövar en bättre samordning av de statliga insatserna för ett mer effektivt utnyttjande av de samlade resurserna". Det är ju precis det som regeringen har föreslagit och som utskottsmajoriteten har ställt sig bakom! Vi vill ha dessa samlade åtgärder. Marianne Ståhlberg ställer sig nu inte bakom detta förslag, trots att de synpunkter som hon har framfört i motionen inte kan få fullt gehör, och då har jag väldigt svårt att hänga med i svängarna.

När det gäller utbildningsstödet har det haft stor betydelse men har fått allt mindre betydelse under de senaste åren. Det har gjort att man från arbetsmarknadsstyrelsens sida har ansett att det är bättre att tillämpa offertstödet i dessa sammanhang. Industriministern har fastnat för detta och

Nr 169

Tisdagen den
8 juni 1982

Regionalpolitiken

Tisdagen den
8 juni 1982

Regionalpolitiken

därmed föreslagit att utbildningsstödet skall avvecklas.

Allra sist: I fråga om kommunal styrelserepresentation är det så att regeringen i och för sig har möjlighet att i varje ärende besluta och säga att det skall vara kommunal insyn. Vad vi säger är att vi tycker det är felaktigt att generellt utverka ett sådant tillstånd.

Anf. 50 MARIANNE STÅLBERG (s) replik:

Fru talman! Arne Fransson trodde att jag befann mig i en besvärlig situation, eftersom vi från länet under flera år har motionerat om den s. k. Jämtlandsmodellen. Det gör jag inte alls. Vi har nämligen i vår motion föreslagit ett anslag på 50 milj. kr. årligen under en femårsperiod för att våra tankegångar skall kunna förverkligas. Vi har särskilt sagt ifrån att detta belopp inte skall tas från de medel som redan går till de olika sektorsorganen. Men det är precis detta som regeringen och utskottsmajoriteten nu föreslår. Vi får inga extra pengar. Vi tycker att det hade varit bättre om utskottsmajoriteten hade tillstyrkt vårt förslag om t. ex. mer glesbygdsmedel och mer pengar till länsstyrelsens planering.

Utbildningsstödet har varit väldigt bra, och det säger också Arne Fransson. Vi tycker att vi skall fortsätta att satsa på det. Men handläggningen av det är onödigt byråkratisk, och därför föreslår vi att AMS skall undersöka om det går att få fram en bättre handläggningsordning.

Jag vet att kommunerna i dag kan få in representanter i styrelserna för företag som får lokaliseringstöd, men den möjligheten används nästan aldrig. Därför vill vi att man skall ha det som princip i fortsättningen.

Anf. 51 ARNE FRANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag håller med om att utbildningsstödet har haft betydelse. Eftersom jag har haft förmånen att få vara med vid handläggningen av sådana här ärenden kan jag intyga att den verkligen är byråkratisk. Jag är övertygad om att det är betydligt fördelaktigare att använda sig av offertstödet än av utbildningsstödet.

Socialdemokraterna har inte varit beredda att ställa upp med speciella medel till Jämtlands län. I det avseendet har Marianne Ståhlberg alltså inte fått någon framgång med sin motion. Vad jag reagerade mot var just motiveringen i reservation nr 72, där reservanterna kritiserar de förslag som regeringen och utskottsmajoriteten har ställt sig bakom om ett samlat anslag. Låt vara att det är begränsat, men det är ändå ett steg i rätt riktning i enlighet med de tankegångar som i olika sammanhang framförts från Jämtland. Jag tror inte att Marianne Ståhlberg kan bestrida att det är på det sättet. Det var i det avseendet som jag tyckte att reservation nr 72 är något egendomligt utformad.

Anf. 52 MARIANNE STÅLBERG (s) replik:

Fru talman! Jag beklagar att jag inte har lyckats få med mig majoriteten på förslaget att ge extra medel till Jämtlands län, för jag tycker att det förslaget verkligen är befogat. Men om utskottsmajoriteten hade följt våra förslag om

ett utbyggt glesbygdstöd hade vi åtminstone fått det litet bättre än vad vi får nu med utskottsmajoritetens förslag.

Nr 169

Tisdagen den
8 juni 1982

Anf. 53 ANDERS HÖGMARK (m):

Fru talman! Det är vanligt att i tider som dessa få höra att vi måste arbeta Sverige ur krisen. Optimism och framtidstro skall ersätta den investerings-ovilja och den dysterhet som har präglat de senare årens politik. Efter att ha lyssnat på Bernt Nilssons anförande har jag svårt att se hans parti som entusiasmens och framtidstrons talesman.

Bernt Nilsson säger: "Om inte industrin använder sina likvida medel till investeringar, får vi ta fram löntagarfonderna. Då måste vi utöka den statliga företagsamheten." Bernt Nilsson och hans parti förnekar sig inte. Det är hela tiden tal om ökad reglering och ökad planering – en politik långt bortom den marknadsekonomi som vi moderater och, som jag hoppas, de övriga borgerliga partierna företräder.

Fru talman! Arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 23 avseende regionalpolitiken är så omfattande att det utan tvivel kan vara svårt att överblicka helheten. Man kan över huvud taget diskutera det meningsfulla i att behandla ett betänkande på detta sätt. Måhända hade det varit riktigare och mer överskådligt att diskutera principerna för regionalpolitiken vid ett tillfälle och behandla budgetfrågorna vid ett annat tillfälle.

Det är därför enligt min uppfattning nödvändigt att i en debatt som denna ta fasta på vissa principer och övergripande frågor och inte förlora sig alltför mycket i en mängd detaljer. Det är också önskvärt att i debatten ha siktet inställt på att forma en regionalpolitik för 1980-talet med utgångspunkt i framtidens nya krav och förutsättningar och inte hemfalla åt nostalgisk tillbakablick på sin egen förträfflighet före 1976, vilket tycks vara den socialdemokratiska modellen.

Moderata samlingspartiet har i sin partimotion om regionalpolitiken markerat att målet för denna är att skapa så likvärdiga förutsättningar som möjligt i landets olika delar. Kring denna målsättning sluter utskottet upp.

Vi har vidare, som framgick av Sten Svenssons anförande, i vår partimotion uttryckt ett antal principer för regionalpolitikens praktiska tillämpning, som till vissa delar glädjande nog vunnit utskottets gehör.

Vi noterar inledningsvis att en förutsättning för att realisera regionalpolitiska mål är att den svenska industrins konkurrenskraft vidmakthålls och förstärks och att samhällets resurser riktas mot branscher och verksamheter, som kan bedömas ha goda framtidsutsikter. Utan denna internationella konkurrenskraft kommer all regionalpolitik att förbli tämligen verkningslös trots alla goda intentioner.

Ett alternativ till detta kan i och för sig vara att försöka åstadkomma en maximal regional balans i en krympande ekonomi. Men jag tillåter mig, fru talman, att uttrycka den uppfattningen att det kan vara mer intressant att ha en expanderande ekonomi med viss regional obalans än en krympande ekonomi, där man diskuterar den exakta regionala balansen. Jag tror att det

Regionalpolitiken

är en uppfattning som delas av flertalet, även om Wigforss en gång sade att fattigdomen fördras bäst om den delas lika. Detta är den rumsliga bemärkelsen, som socialdemokratin ibland talar om.

Den socialdemokratiska reservationen i detta avsnitt om svårigheterna att klara den regionala balansen efter 1975/76 är i själva verket en bekräftelse på de ödesdigra effekterna av den ohämmade kostnadsutvecklingen inom industrin under åren 1974–1976. Eftersom det nu uppenbarligen råder allmän insikt om detta samband, bör vi inför uppgiften att forma 1980-talets regionalpolitik ha dessa erfarenheter med oss "i bagaget".

De moderata kraven på ökade inslag av generella medel, där bl. a. olika kostnader för socialförsäkringsavgifter införs såsom ett medel, har också vunnit utskottets gillande. Denna förskjutning mot ett större inslag av generellt verkande medel, som utskottet har uttalat sig för, kommer – utgår vi från – också att prägla det utredningsarbete om den framtida regionalpolitiken som utskottet föreslår komma till stånd genom att riksdagen hemställer hos regeringen om tillsättande av en parlamentarisk utredning.

I vår partimotion markerar vi också en strävan att göra det regionalpolitiska stödet mera överskådligt, samtidigt som vi mycket klart markerar en vilja att handlägga stödet på ett mer decentraliserat sätt. Vår grunduppfattning är att det just är de generella stödformerna som är de mest lättbegripliga och överskådliga och därför kan hanteras på det mest decentraliserade sättet ute i de enskilda företagen, vilket vi också framhåller i vår reservation nr 18.

Det resterande selektiva stödet bör så långt det är möjligt handläggas på länsnivå. Denna ståndpunkt ligger helt i linje med vad propositionen anför om vikten av att ta till vara utvecklingsförutsättningar, kunnande och initiativ som finns ute i länen. Som framgår av reservation nr 39 menar vi att det i fortsättningen bör ankomma på länsstyrelsen att fatta beslut om det selektiva stödet inom de ramar och nivåer som regering och riksdag fastlägger.

Jag skulle vilja fråga herr Åsling. Men han har nu lämnat kammaren. Endast ett halvfullt vattenglas påminner om hans närvaro här tidigare i dag. Jag får därför vända mig till någon annan företrädare för centerpartiet: Tror man ej på de landstingsvalda politikernas förmåga att i länsstyrelserna göra dessa prioriteringar och ta sitt ansvar? Vi från moderat håll är övertygade om denna vilja och förmåga att inom givna ramar prioritera. Dessutom kan det vara nyttigt för politiker på länsnivå att tvingas fatta beslut och göra prioriteringar och inte bara lita på att statsmakterna skall göra korrigeringar. Ansvaret ökar. Jag tror att politikerna på länsnivå är beredda att ta detta ansvar. Det är något förvånande att det parti som mest talar om decentraliseringens välsignelser hyser tveksamhet mot att verkligen ge länsstyrelserna denna möjlighet att fatta ytterligare beslut.

Vi har vid uppvaktningar inför utskottet lyssnat till företrädare för länsstyrelserna, politiker och tjänstemän som uttalat detta intresse och denna vilja. Vi har också, inom parentes sagt, noterat den måttliga entusiasmen för uppdelningen av enskilda kommuner som utskottet uttalat sig för när det gäller stödinsatser. Vi moderater som reserverat oss mot denna uppdelning

av kommuner har tydligen ganska väl på fötterna och ett ganska gott gensvar ute bland politiker och tjänstemän i länsstyrelserna när vi intar denna ståndpunkt.

Vi har den uppfattningen att den här avvägningen klarar vi själva. Det behöver man inte diskutera på central nivå. Det kan ju ligga en paradox i det. Man vill inte ha en central ortsplan från centerns sida – det vill inte utskottsmajoriteten heller – men man vill gärna att statsmakterna centralt petar i planeringen i olika delar av kommunerna. Man skall på länsnivå diskutera fördelningen på olika orter, men när det gäller vart de olika församlingarna skall höra, då skall det avgöras på central nivå. Det finns en viss dualism i detta. Jag tycker att det borde vara angeläget för centerns företrädare att klargöra om man verkligen tror på förmågan hos landstingspolitikerna i länsstyrelser när det gäller att göra bedömningar och avvägningar och ta ett ansvar.

Fru talman! Under åren har det regionalpolitiska stödet till näringslivet vuxit ut i omfattning, och antalet former blivit allt större. Givetvis är det nu svårt för näringslivet att ur denna mångfald av stödformer överblicka vad som finns, och det kan vara lämpligt att i olika lägen renodla och förenkla denna flora. Det bör vara en angelägen uppgift för den tidigare nämnda utredningen att komma med sådana förslag.

Genom förslagen i partimotion 2289 vill vi inom moderata samlingspartiet emellertid redan nu genomföra vissa förenklingar i stödssystemet. Vi föreslår bl. a. kraftigt sänkta arbetsgivaravgifter utöver de av regeringen föreslagna sänkningarna i stödområde A och B med 5 resp. 3 procentenheter. På så sätt kan de selektiva stödformerna minska i omfattning. Anslaget till bidragsverksamhet minskas med 218 milj. kr. samt lokaliseringslåneramen med 100 milj. kr., vilket framgår av reservationerna 81 resp. 82.

Anslaget till Regioninvest AB i norr minskas med 30,2 miljoner. Denna fråga behandlas i näringsutskottet. Det är vår uppfattning att denna övergång från selektiva stödåtgärder till mera generella insatser har stor betydelse när det gäller att främja utvecklingen av sysselsättningen i just Norrlandslännen.

Mot bakgrund av våra förslag om ytterligare sänkning av arbetsgivaravgifterna i bl. a. Norrbotten samt förslaget om borttagande av elenergiavgiften i stödområde A säger vi nej till att nu biträda propositionens förslag om ytterligare 150 milj. kr. för särskilda sysselsättningsskapande åtgärder i Norrbotten.

Skall vi ha någon möjlighet att lösa en del av Norrbottens sysselsättningsproblem, måste en verklig satsning på de generella medlen på bekostnad av de selektiva insatserna komma till stånd. De selektiva insatserna har visat sig föga framgångsrika, vilket ett antal års erfarenheter bör ha klarlagt. Det framgår av den moderata reservationen nr 71.

Så, fru talman, i all korthet några kommentarer till utskottets förslag och de motioner som väckts i anslutning till frågan om det regionalpolitiska stödet till näringslivet.

Moderata samlingspartiet sluter upp bakom regeringens förslag om

Nr 169

Tisdagen den
8 juni 1982

Regionalpolitiken

nivåerna av stödet i de skilda stödområdena. Likaså biträder moderaterna utskottets förslag om att ta bort utbildningsstödet. Sysselsättningsstödet bör utgå i stödområde A, B och C, vilket utskottet tillstyrker.

När det gäller offertstödet skall detta koncentreras på aktiva åtgärder och utnyttjas till ökad sysselsättning i de sämst ställda stödområdena, exempelvis malmfältskommunerna och kommunerna i Tornedalen. Vad gäller förslaget om industricentra instämmer moderaterna i huvudsak i vad som sagts i propositionen och biträder därmed utskottets förslag om en översyn av verksamhetens inriktning, bl. a. vidgat kommunalt delägarskap. Från moderat sida säger vi vidare ja till industricentra i Gällivare och Sveg – allt dock under en bestämd förutsättning: att den tidigare nämnda översynen genomförs vad gäller industricentrafrågorna.

Beträffande stödet till de kommunala industrilokalerna delar vi den i propositionen framförda uppfattningen om ökad restriktivitet. Vi instämmer i grundprincipen att 10 % lägre bidrag utgår för kommunala industrilokaler jämfört med om man bygger i egen regi.

Utskottet delar propositionens positiva inställning till betydelsen av privata investmentbolag, och självfallet delar moderata samlingspartiet denna uppfattning.

Som tidigare framgått vill moderata samlingspartiet i princip se att allt selektivt stöd prövas på länsnivå inom de nivåer och ramar regering och riksdag fastlägger.

De farhågor som utskottet pekar på vad gäller det moderata förslaget kan i och för sig vara relevanta om det selektiva stödet skulle växa i omfattning. Moderata samlingspartiet vill ju dock gå rakt motsatt väg och påtagligt minska det selektiva stödet.

Moderaterna säger vidare ja till det sammanhållna anslaget på länsnivå om 275 milj. kr. Det innebär att såväl åtgärder för glesbygdssöd som åtgärder i samband med länsplanering bör täckas av dessa pengar, liksom det föreslagna investeringsbidraget om 20 % för projekt under 7 milj. kr. De nya pengar som tillförs länen via detta anslag skall enligt vår uppfattning komma de län till del som i dag har stödkommuner inom stödområde 1–3. Övergången från att tidigare ha tillhört stödområde 1–3 till att nu stå utanför blir på det sättet mjukare och smidigare.

De län som i dag har flera kommuner inom stödområde 1, 2 och 3 bör därför vid tilldelningen av ramar för det sammanhållna anslaget kunna påräkna en betydande ökning av sina anslag jämfört med i dag.

Detta innebär – och det vill jag understryka – att glesbygdssstödet, den del av det sammanhållna anslaget som går till glesbygdsinsatser, liksom i dag skall kunna utgå till kommuner som står utanför stödområdet. Det har av utskottsföreträdare från Småland spritts vissa irrläror i detta avseende. Man har talat om att moderaternas förslag skulle innebära att län, som i dag har möjligheter att få glesbygdssöd, inte i framtiden skulle kunna få det. Jag har lärt mig att bor man nära Jönköping, så bör man predika den rätta och sanna läran.

Marianne Ståhlberg säger att det är en olycka att glesbygdssstödet slås

samman med andra stödformer till ett sammanhållet anslag. Hon menar att man på det sättet riskerar att detta stöd kommer i bakvatten, att det inte kan hävda sig, att stödet till glesbygd kommer bort till förmån för andra lokaliseringsstöd. Jag tror att det är en ganska felaktig uppfattning. Erfarenheterna av glesbygdssstödet är så goda att jag tror att man på länsnivå har möjlighet att göra en meningsfull prioritering. På det sättet kommer glesbygdssstödet volymmässigt att hävda sig väl.

Men Marianne Stålbergs uppfattning speglar också något annat, nämligen att man inte riktigt har förtroende för politiker på länsnivå när det gäller att göra den här avvägningen. Man måste från central nivå peta och plocka och prioritera. Jag tycker att det är beklagligt, för just när det gäller frågan om stöd till glesbygden förutsätts en mycket god kännedom om vilka möjligheter, begränsningar och förutsättningar som finns för att dessa insatser skall kunna göra nytta.

Vi menar att glesbygdssstödet har spelat och kan förväntas komma att spela en betydelsefull roll i ansträngningarna att skapa sysselsättning i områden utanför tätorterna.

Eftersom moderata samlingspartiet i allt väsentligt instämmer i utskottets bedömning skall jag inskränka mig till att i övrigt anföra några tankar om detta stöd. I propositionen talar industriministern om behovet av att något avgränsa de områden som kan bli föremål för glesbygdssstöd. Utskottet har delvis reagerat mot det synsättet. Dels bör detta ställningstagande från utskottets sida beaktas vid bestämmande av länsramar för det sammanhållna stödet ur vilket glesbygdssstödet skall finansieras, dels bör det ankomma på länsstyrelsen att göra den mera detaljerade geografiska avgränsningen.

Med industriministerns och propositionens tankar som grund skulle man ju – om nu inte utskottet hade reagerat mot dessa skrivningar – kunna göra gällande att kommuner i södra Sverige, som i dag får glesbygdssstöd, inte skulle kunna få detta i framtiden, att det hade skett en påtaglig förskjutning norröver. Jag menar att det finns många goda exempel på att glesbygdssstödet i södra Sverige har gjort fina insatser.

Det är vidare viktigt att finna smidiga former för att kombinera glesbygdssstödet med exempelvis sysselsättningsstöd. Som utskottet kraftigt understrukt utgör kombinationssysselsättningen ofta en förutsättning för att familjerna skall kunna klara sin utkomst i glesbygder. Det måste då vara rimligt att stödformerna utformas på ett sådant sätt att inte byråkratisk handläggning försvårar möjligheterna för denna kombinationssysselsättning.

Vidare instämmer moderata samlingspartiet i vad utskottet har uttalat om handläggningsordningen när det gäller glesbygdssstödet, vilket innebär att alla ärenden förs till länsstyrelsen, som sedan efter bedömning delegerar dem till andra organ.

Inom ramen för det sammanhållna anslaget på 275 milj. kr. skall även utvecklingsarbetet på regional nivå finansieras.

Erfarenheterna av utvecklingsarbetet på den regionala nivån har i övervägande grad varit positiva. Länsstyrelsernas arbete har mer kommit att

präglas av åtgärdsinriktade insatser och mindre av planering, som kännetecknade det arbetet under ett antal år. Vi moderater delar uppfattningen att det är angeläget att man inom givna ramar förstärker de regionala utvecklingsinsatserna när det gäller nyföretagande och industriell förnyelse inom de mest utsatta regionerna.

Vidare är det, om man nu flyttar ner ortsklassificeringssystemet på länsnivå, angeläget att man verkligen funderar över möjligheterna att i framtiden tillskapa differentierade arbetsmarknader. Det är en fråga som har diskuterats vid flera tillfällen här i dag. Det låter mycket vackert och tilltalande, när man säger att vi skall ha många små, differentierade arbetsmarknader ute i länen. Men verkligheten talar ett delvis annat språk. Jag tror att det är nödvändigt att man i många län inser att det på sikt bara kommer att vara möjligt att ha ett fåtal, väl differentierade arbetsmarknader, som kan erbjuda sysselsättning för båda makarna i en familj.

Fru talman! Avslutningsvis: En seriös och verklighetsförankrad debatt förutsätter kunskap om problemen. Det är därför angeläget att den regionalpolitiska forskningen stimuleras att ta fram detta material som underlag för framtida beslut.

Tillskapandet av ett centrum för regionalpolitisk forskning i Umeå kan vara ett viktigt steg i denna riktning. Men då är det angeläget att denna forskning inte isoleras till att syssla enbart med regionala Norrlandsproblem, även om glesbygdsfrågorna i sig utgör ett av flera viktiga problemområden.

Andra frågor som bör vara av intresse att diskutera och forska kring kan vara:

Skall vi välja generella eller selektiva stödåtgärder?

Går den solidariska lönepolitiken att förena med regional balans under 1980-talet?

Hur påverkas den regionala balansen av alternativa vägar för att återställa balansen i den svenska ekonomin?

Hur skall regionalpolitiken utformas för att jämställdhetssträvandena skall gå att realisera i framtiden?

Vilken roll spelar utbildningssystemet för att förändra och påverka den regionala balansen?

Vilka svårigheter möter oss i skapandet av såväl kvantitativt som kvalitativt robusta arbetsmarknader?

Vilka risker alternativt möjligheter indikerar den nya tekniken att erbjuda för den regionala utvecklingen i landet?

Vilka effekter får ett mer decentraliserat beslutsfattande på regionalpolitiken?

Fru talman! Förvisso kommer det inte att saknas intressanta och viktiga frågor att behandla med siktet inställt på att forma en regionalpolitik för framtiden.

Från moderat sida har vi blivit alltmer övertygade om att en förutsättning för att den nuvarande målsättningen för regionalpolitiken skall förbli realistisk är att vi i detta land för en ekonomisk politik som kan skapa tillväxt.

Insatserna måste inriktas på att stärka näringslivets konkurrenskraft och på att nya jobb skapas inom den tillverkande sektorn i detta land.

Fru talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till samtliga moderata reservationer som har fogats till arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 23.

Nr 169

Tisdagen den
8 juni 1982

Regionalpolitiken

Anf. 54 MARIANNE STÅLBERG (s) replik:

Fru talman! Anders Högmark säger att vi socialdemokrater inte litar på länsstyrelserna, som enligt honom borde kunna besluta själva. Det är inte alls så. Men vi anser att lokaliseringsstödspolitiken och glesbygdspolitiken var för sig är så viktiga politiska områden att riksdagen skall pröva omfattningen av var och en av dem, precis som jag sade i mitt inledningsanförande. Det blir inte möjligt med det här föreslagna samlade anslaget. Riksdagens inflytande minskar därför på dessa viktiga delar av regionalpolitiken. Man decentraliserar handläggningen av problemen, men anvisar inte tillräckliga resurser för det arbetet.

Det vore bättre att man i detta land förde en industripolitik och sysselsättningspolitik som gjorde att det tillkom fler sysselsättningstillfällen, inte minst inom industrin. Det kanske skulle betyda att också vi i glesbygdslänen kunde få fler arbetstillfällen.

Anf. 55 ANDERS HÖGMARK (m) replik:

Fru talman! När det gäller den sistnämnda frågan, om behovet av att föra en politik som skulle skapa nya jobb, kan vi vara helt överens. Det beklagliga är bara att vi har litet olika recept och anvisningar för hur denna politik skall föras. Bernt Nilsson, som har varit en av utskottets ledande socialdemokratiska företrädare, har ju talat för ökat statligt företagande och för införande av ett tvång för företagen att för investeringar plocka fram sina likvida medel. Vi accepterar att man kan tro på en sådan politik, men verkligheten talar för att den typen av tvångsreglerad ekonomi inte ger de resultat som både Marianne Stålberg och jag önskar, nämligen mer investeringar och nya jobb, framför allt inom den tillverkande sektorn – där den nya tekniken kan användas – och inom skogslänen.

Vi moderater har samma målsättning: nya jobb, gärna spridda i skogslänen. Men vi tror att det resultatet erhålls bäst genom en friare marknadsekonomi, med lägre kostnader för företagen, inte minst i glesbygden. Vi menar att våra förslag om sänkningar av arbetsgivaravgifterna, utöver vad regeringen har föreslagit beträffande fyra kommuner, nämligen 5 resp. 3 % i stödområdena A och B, leder till att man kan gå vidare på den vägen och verkligen ge företag i skogslänen i de inre delarna av Norrland lägre produktionskostnader. Då blir det också intressant för företag att starta nytt och för andra företag att lägga ut tillverkande filialer.

Skillnaden mellan Marianne Stålbergs och Bernt Nilssons uppfattning och vår är att vi tror på marknadsekonomi medan Marianne Stålberg och Bernt Nilsson har sjungit den planerade ekonomins höga visa. Resultatet hittills i

Sverige talar för sig självt. Det går inte att skapa ekonomisk tillväxt med plan- och regelekonomi.

Anf. 56 MARIANNE STÅLBERG (s) replik:

Fru talman! Vi har här i riksdagen lagt fram många goda förslag som skulle ha kunnat ge industrin större fart än vad den nu har. De allra flesta av dessa förslag har avstyrkts av majoriteten inom de olika utskotten.

De förslag till generella sänkningar av arbetsgivaravgifterna som moderaterna lägger fram ger inte några nya jobb. Sänkningar av arbetsgivaravgifterna har prövats tidigare, men de gav inte ett enda nytt jobb, varken i mitt hemlän eller i landet i övrigt. Därför är det bättre att pröva det förslag som vi stödjer i utskottet och som avser selektiva åtgärder.

Anf. 57 ANDERS HÖGMARK (m) replik:

Fru talman! Jag vill inte förneka att socialdemokraterna har lagt fram ett och annat förslag, som kanske har varit bra. Det kan hända att några av dem har avvisats – något har säkerligen bifallits. Men problemet är att det har lagts fram så många dåliga förslag, som måhända har skymt ett eller annat gott förslag. Det finns socialdemokratiska förslag som tillsammans driver upp kostnaderna för näringslivet med flera miljarder kronor. Sten Svensson gav en lång redovisning av vilka förslag som har framlagts. Det är uppenbart att näringslivet, som redan i dag har stora problem med att hålla sitt kostnadsläge nere, inte skulle få det lättare, om socialdemokraterna till äventyrs får igenom sina tankar om ytterligare miljardbelastningar på företagen.

Jag vill bara konstatera att även socialdemokraterna genom sin diskussion i reservationen om arbetsgivaravgifterna erkänner att det måste till sänkningar av kostnadsläget. Ni har valt en konstruktion, som vi tycker är byråkratisk och missgynnar vissa grupper av företag i en del situationer. Men faktum kvarstår, fru talman, att även socialdemokraterna genom sin konstruktion börjar ifrågasätta kostnadsläget i svensk industri och att en sänkning av kostnadsläget i Norrlandslänen skulle vara utomordentligt gynnsam för att skapa de nya jobb som vi kan vara överens om är nödvändiga.

Förste vice talmannen anmälde att Marianne Stålberg anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 58 NILS-OLOF GRÖNHAGEN (s):

Fru talman! Regionalpolitiken fortsätter att vara en av de populäraste frågor som behandlas av den svenska riksdagen. Känslan för den egna regionen och den egna bygden kommer här till uttryck på ett alldeles särskilt sätt. Min uppgift i den här debatten är emellertid att redovisa några synpunkter på vissa av de reservationer som den socialdemokratiska gruppen i arbetsmarknadsutskottet avlämnat och som grundas på partimotion 1981/82:2352.

Jag är medveten om att kammarens tid är knapp, och jag skall därför

försöka att begränsa mig i mitt inlägg.

Får jag då först, fru talman, när det gäller reservation 31, som handlar om användningen av offertstödet, säga att vi från socialdemokratisk sida vidhåller den uppfattning som vi gett uttryck för alltsedan stödet infördes 1977, nämligen att stödet skulle användas i offensivt syfte i en politik som syftar till att tillföra de mest utsatta delarna av skogslänen nya arbetstillfällen. Finansieringen av industricentra föreslås i propositionen förändras så, att statens andel i denna finansiering skall minska. Vi motsätter oss en sådan åtgärd. Vi menar att den nuvarande finansiella fördelningen av byggandet skall bibehållas, vilket innebär att 30 % av investeringarna även fortsättningsvis skall finansieras genom stiftelsekapital som anvisas via statsbudgeten. Vi avvisar också tanken på en kommunalisering av industricentra. Nuvarande ägareförhållande och organisation i övrigt är enligt vår mening ändamålsenlig och väl avvägd.

Fru talman! Får jag sedan övergå till frågan om uppförande av industricentra i Sollefteå och Torsby. Vid riksdagens behandling den 8 april 1981 föreslog socialdemokraterna inrättande av nya industricentra i Gällivare, Sollefteå, Sveg samt Torsby. Detta förslag avsåg den borgerliga majoriteten. Motiveringen till detta var bl. a. att regeringen avsåg att göra en utvärdering av hela verksamheten. I kammardebatten den 8 april 1981 sade industriministern följande: "Hela systemet med industricentra är ju föremål för en utvärdering i departementet, och vi har sagt att vi återkommer till frågan i samband med den regionalpolitiska propositionen."

En månad senare, den 9 maj 1981, talade industriministern vid invigningen av Skandinavisk Verretextil AB:s anläggning i Strömsund. Då sade Nils Åsling följande:

"En utvärdering av industricentras verksamhet pågår för närvarande inom industridepartementet. Det är för tidigt att säga vad resultatet av översynen kan bli och hur den kommer att påverka stiftelsens framtid. Så mycket kan jag i alla fall säga att jag avser att i den kommande regionalpolitiska propositionen föreslå riksdagen att ett industricentrum bör byggas även i den södra länsdelen, dvs. i Sveg. Frågan om i vilken utsträckning vi behöver ytterligare industricentra återkommer jag alltså till i den regionalpolitiska propositionen."

I den regionalpolitiska proposition som ligger till grund för arbetsmarknadsutskottets betänkande 1981/82:23, som vi nu har att behandla, föreslår industriministern att nya industricentra byggs upp i Gällivare och Sveg. Vi tillstyrker givetvis detta vårt förslag sedan i fjol. Beträffande Sollefteå och Torsby finns inget förslag från industriministern. Vi socialdemokrater vidhåller vårt förslag att industricentra även byggs i Sollefteå och Torsby. Jag yrkar därför bifall till reservation 34.

Det är synd att industriminister Åsling inte orkar vara med i kammaren, när den största och kanske viktigaste propositionen från honom debatteras, men jag skall be att få komma med några funderingar om industricentra.

För det första: Hur kunde industriministern i klartext den 9 maj 1981 i sitt tal i Strömsund säga att ett industricentrum skulle föreslås bli byggt i Sveg,

Nr 169

Tisdagen den
8 juni 1982

Regionalpolitiken

Tisdagen den
8 juni 1982

Regionalpolitiken

utan att den utvärdering som industriministern talat om förelåg?

För det andra: Jag kan inte frigöra mig från misstanken att det beträffande industricentret i Sollefteå möjligen kan vara fråga om någon form av hämnd från industriministerns sida. Den hämnden skulle i så fall vara riktad mot kommunen och kommunalmännen i Sollefteå för deras ställningstagande till "Eiserflickornas" s. k. ockupation av Eiserfabriken. Det är, herr industriminister, en misstanke som jag personligen hyser. Det är synd att industriministern inte kan vara här och svara på frågorna.

Innebörden i vår reservation 35 angående stödet till kommunala industrilokaler är att detta stöd fortfarande bör förbehållas de mest utsatta kommunerna, dvs. kommuner i stödområde. Detta innebär emellertid inte att stödet enbart bör förbehållas de områden som har de allra sämsta utvecklingsmöjligheterna. Vi föreslår således att kommunala industrilokaler inte skall begränsas till de mindre orterna i stödområdet, utan att även kommunernas centralorter skall kunna komma i fråga. Behovet av sådana här insatser är särskilt stort i Norrbotten. För att främja en snabb utbyggnad av industrilokalerna i Norrbotten har vi föreslagit att en sådan utbyggnad skall ske i form av beredskapsarbeten.

Beträffande finansieringen av kommunala industrilokaler motsätter vi oss den försämring av bidragen som föreslås.

I reservation 36 motsätter vi oss också att regionalpolitiskt stöd skall utgå till privata industrilokaler för uthyrning. I detta sammandrag vill jag, herr talman, yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna 31, 32, 33, 34, 35 och 36.

Beträffande lokaliseringssamrådet vill jag säga följande. All erfarenhet har visat att samhället nu måste skaffa sig starkare styrmedel för att kunna påverka lokaliseringen framför allt när det gäller utbyggnaden av de stora industriföretagen. Det nuvarande, frivilliga lokaliseringssamrådet har hittills inte resulterat i en enda nyetablering. Socialdemokraterna kräver därför att en enkel och obyråkratisk form av etableringskontroll införs. Systemet innebär att alla investeringar över en viss storlek skall förhandsanmälans. Regeringen får sedan en månad på sig för att begära överläggningar med företaget. Begär inte regeringen sådana överläggningar, beviljas etableringstillstånd automatiskt. I annat fall får investeringen inte genomföras förrän regeringen gett tillstånd. Regeringen kan på detta sätt handplocka de mest intressanta fallen och kräva att företagen får tillgång till ordentliga analyser beträffande valet av lokaliseringsort. Företagen måste också skaffa sig grundliga kunskaper om lokaliseringsförutsättningarna i skogslänen innan etableringstillstånd beviljas.

Med tanke på den administrativa enkelhet som vårt förslag innebär, får man en reell möjlighet att påverka företagens i många fall förutfattade meningar när det gäller industrietableringar i norra Sverige.

Arne Fransson har tidigare i ett inlägg sagt att man motsätter sig denna form av lokaliseringssamråd. Han säger att samarbete förekommer med befintliga företag. Han har vidare pekat på ett fall som gäller JAS-flygplanet. Jag måste säga att det var ett illa valt exempel. Det skulle ju närmast ha varit

en skandal om inte regeringen i diskussionerna om JAS-flygplanet hade utnyttjat möjligheten att förlägga en viss del av tillverkningen till olika orter i landet. Men lokaliseringssamråd och direkt dirigeringsfråga om etableringar har förekommit i andra former. När Saab för ett antal år sedan hos finansdepartementet under Gunnar Strängs ledning begärde att få göra stora investeringar i Trollhättan och Linköping, sade Gunnar Sträng ja till detta under förutsättning att företaget lokaliserade vissa enheter till Luleå och Kramfors. Det gjorde företaget. Gunnar Sträng bestämde också att minimiantalet anställda i Kramfors skulle vara 225. I dag sysselsätter Saab i Kramfors mellan 325 och 350 personer. Det är ett exempel på hur man, om man har medel till sitt förfogande, kan styra lokalisering till orter som är väl i behov av ökad sysselsättning.

Jag är inte alldeles överens med Arne Fransson om att det skulle vara omöjligt att klara en form av utlokaliseringar genom lokaliseringssamråd på det sätt som vi har föreslagit.

Herr talman! Med ovan angivna skäl yrkar jag också bifall till den socialdemokratiska reservationen nr 48.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 59 ARNE FRANSSON (c) replik:

Herr talman! När jag nämnde JAS-projektet menade jag de arbetstillfällen som kommer att skapas vid sidan om själva tillverkningen av flygplanet. Vi vet att det kommer att bli viss industrisysselsättning i Norrbotten på datasidan, som inte har direkt samband med själva JAS-projektet. Man har från regeringens sida förhandlat sig fram till att just det projektet skulle förläggas till Norrbotten.

Som en följd av dessa överläggningar har vi också andra exempel på projekt som skall förläggas till Dalarna.

Annars håller jag med Nils-Olof Grönhagen om att det är klart att tillverkningen av ett svenskt JAS-plan naturligt också bör ske i regioner i detta land som har det besvärligt med sysselsättningen.

Jag vill understryka vad utskottsmajoriteten sagt, att vi får vänta och se hur utvecklingen blir. I en högkonjunktur och en uppgång finns det större utrymme för industriinvesteringar. För egen del är jag inte främmande för att man vid ett sådant tillfälle, och då ett samråd inte ger erforderligt resultat, genomför någon form av etableringskontroll eller tillståndsgivning. Jag tror att det kan bli nödvändigt i ett sådant läge. Men vi får avvakta och se.

Anf. 60 NILS-OLOF GRÖNHAGEN (s) replik:

Herr talman! Det sista Arne Fransson sade var glädjande. Det innebär att Arne Fransson i princip är överens med oss socialdemokrater om att det kan behövas ett lokaliseringssamråd för att åstadkomma vad vi syftar till här. Det hade ju varit snyggt av Arne Fransson och de borgerliga att vara med på saken redan nu. Vi kan inte tro att detta utnyttjas på ett otillbörligt sätt, utan

det hade varit bra att ha allt klart för att kunna utnyttja det på det sätt vi anfört i vår reservation.

Anf. 61 MARGIT ODELSPARR (c):

Herr talman! Regionalpolitikens mål är att skapa förutsättningar för en balanserad befolkningsutveckling i landets olika delar och att ge människor tillgång till arbete, service och en god miljö oavsett var de bor i landet. Genom en aktiv regionalpolitik skapas ett differentierat och decentraliserat näringsliv.

Möjligheterna till sysselsättning i olika delar av landet är ytterst beroende av tillgången till arbete totalt sett. Förutsättningarna härför skapas främst genom den ekonomiska politiken och den närings- och branschpolitik som förs. Sysselsättningsfrågorna är emellertid beroende av eller ingår i de flesta samhällspolitiska sammanhang. Det krävs därför en helhetssyn på samhällets insatser på olika områden för att vi skall kunna uppnå målsättningarna med sysselsättnings- och regionalpolitiken.

Under 1970-talet har starka strukturella förändringar drabbat både branscher och orter mycket hårt i de flesta industriländer. Eftersom vårt land är starkt utlandsberoende – vi måste vara konkurrenskraftiga för att upprätthålla vår höga sysselsättning och vår höga standard – har verkningarna för oss ibland varit kännbara. För att lösa dessa problem krävs främst åtgärder inom andra områden, men regionalpolitiken kan ändå vara ett bra komplement.

Regionalpolitiken utgör även en viktig del i en samlad politik med inriktning på jämlikhet, jämställdhet och social trygghet. En aktiv regionalpolitik är av grundläggande betydelse för att alla människor – kvinnor såväl som män – skall ha möjlighet till en egen försörjning och därmed ekonomisk självständighet var man än bor i vårt land. När centerpartiet under 1950- och 1960-talen krävde att maskinerna skulle flyttas till människorna och inte människorna till maskinerna beskylldes vi för bygderomantik. Verkligheten har sedan visat hur rätt vi hade. Genom de stora befolkningsomflyttningar som skedde på 1950- och 1960-talen har tyvärr svåra sociala problem skapats, som det tar lång tid att komma till rätta med.

När riksdagen i dag har att ta ställning till den framtida regionalpolitiken finns det anledning att notera den befolkningsutveckling vi haft i vårt land under de senaste åren.

Under 1960-talet flyttade 100 000 personer netto från skogslänen till övriga delar av landet. Under tiden därefter har mönstret ändrats så att flyttningsnettot nu är positivt för skogslänen. Frånsett Norrbottens län – som fått en ökning av utflyttningen efter 1975 – har samtliga skogslän haft en ökad nettointflyttning efter år 1975. Vid en jämförelse med perioden 1950–1970 framgår att en påtaglig stabilisering har inträffat i befolkningsutvecklingen på länsnivå sedan mitten av 1970-talet. En bedömning framöver ger vid handen att vi kan vänta en fortsatt svag befolkningstillväxt och att 1970-talets tendenser i fråga om stabilisering kan antas bestå.

För att den regionala balansen ytterligare skall förbättras krävs betydande

både generella och selektiva insatser från samhällets sida. Det förslag som industriministern har lagt fram är av avgörande betydelse för att förbättra förutsättningarna för att klara sysselsättning och service i de regioner som har de största problemen. Det är viktigt, i ett läge där de ekonomiska resurserna är begränsade, att de medel som ställs till förfogande destinerar till de områden av landet som har de största problemen.

Som jag tidigare har framhållit måste regionalpolitiken omfatta alla viktiga samhällssektorer. Det statliga stöd som ges till såväl person- som godstransporter har därför stor betydelse för den regionala utvecklingen. Transportstödet till Norrland är ett viktigt medel för att mildra de ofrånkomliga nackdelar som stora transportavstånd kan innebära för företagen. Stödet kompletterar även de regionalpolitiska investeringsstöden och har stor betydelse för att man skall kunna upprätthålla en mer differentierad arbetsmarknad i Norrlandslänen.

Med utgångspunkt i bl. a. en motion av Filip Johansson och Arne Lindberg föreslår utskottet en förbättring av transportstödet till en kostnad av ca 25 milj. kr. Utskottet har mot bakgrund av de utvecklingsproblem som finns i vissa landsdelar ansett det naturligt att transportstödet som generellt verkande medel tilldelas en större roll som regionalpolitiskt medel.

Vi hade hoppats att ett enhälligt utskottsbetänkande skulle kunna uppnås i denna del mot bakgrund av det initiativ som utskottet tagit. Men socialdemokraterna har trots detta funnit anledning till reservation.

Som ett led i satsningarna på de sämst ställda regionerna i landet föreslås i propositionen att differentierade arbetsgivaravgifter används som regionalpolitiskt medel. Med hänsyn till det exceptionellt svåra sysselsättningsläget i målområdeskommunerna i Norrbotten föreslås en sänkning med 10 % av arbetsgivar- och egenavgifterna i Gällivare, Jokkmokks, Kiruna och Pajala kommuner. Genom att företagen på detta sätt får sänkta produktionskostnader stärks konkurrenskraften. Företagen stimuleras också till expansion, och företag med låg lönsamhet ges en möjlighet att fortleva och därmed upprätthålla sysselsättningen.

Socialdemokraterna har föreslagit ett system med återbäring av arbetsgivaravgifter. Utskottet tillstyrker propositionens förslag om differentierade arbetsgivaravgifter. Denna metod ligger väl i linje med utskottets uttalande för en önskvärd förskjutning mot större inslag av generellt verkande medel inom regionalpolitiken. Ett system med differentierade arbetsgivaravgifter är helt klart även väsentligt enklare att administrera än socialdemokraternas system med återbäring.

En annan åtgärd som riktar sig till de ur sysselsättningssynpunkt sämst ställda regionerna är införandet av regionalpolitiskt stöd till företag för fastbränsleframställning. Stödet skall utgå i stödområde A och B till fasta anläggningar där torv eller flis förädlas.

Socialdemokraterna har i reservation anfört att den ökade fliseldningen skulle innebära stora risker för skogsindustrins råvaruförsörjning, och de avstyrker förslaget. Utskottet anser däremot att tillvaratagande av hyggesavfall och klenvirke för flisning ger ett totalt sett bättre utnyttjande av

skogsråvaran och därmed bättre ekonomiska förutsättningar för skogsbruket. Dessutom tillskapas värdefulla sysselsättningstillfällen i skogsbygderna.

Beslutet år 1979 om ett samordnat glesbygdssöd har haft stor betydelse för den positiva inomregionala utvecklingen, främst i skogslänen. I den proposition som vi i dag behandlar föreslås vissa ändringar mot bakgrund av de erfarenheter som vunnits och de förslag som glesbygdsdelegationen har lagt fram.

Industriministern framhåller att glesbygdsinsatserna skall ses som en mycket viktig del av regionalpolitiken. Målet skall vara att skapa en livskraftig glesbygd med arbetsställen, service och en god miljö. I en motion av Bertil Jonasson tas medelstilldelningen upp. Utskottet har därvid framhållit de ökade möjligheter att prioritera glesbygdsinsatserna som länsstyrelserna får genom det samlade anslaget till regionalpolitiska åtgärder. Jag vill i det sammanhanget framhålla att det är glädjande att socialdemokraterna i dag visar ett större intresse för glesbygdsfrågorna än vad de gjorde 1979.

Mitt eget län, Västernorrlands län, brottas liksom övriga skogslän med svåra problem. Länets näringsliv är i stor utsträckning baserat på skogsindustrin. Strukturproblemen inom denna bransch har fått mycket kännbara verkningar i länet.

De största problemen med att upprätthålla sysselsättningen finns i inlandskommunerna Sollefteå och Ånge, vilka också har placerats i stödområde B. Ett flertal motioner som tar upp länets problem har väckts.

I en motion av Martin Segerstedt och Roland Brännström föreslås inrättande av en kartkonserveringscentral i Ånge. En motion väckt av mig med samma yrkande har tidigare behandlats i civilutskottet. Civilutskottet ställde sig bakom motionens krav på inrättande av en kartkonserveringscentral samt uttalade att regionalpolitiska skäl skall beaktas vid val av lokaliseringsort. Arbetsmarknadsutskottet uttalar i detta sammanhang att en lokalisering till Ånge är väl motiverad. Ånge har f. ö. föreslagits som lämplig lokaliseringsort av den arbetsgrupp inom lantmäteriverket som haft att utreda frågan om inrättande av en kartkonserveringscentral. Jag utgår ifrån att regeringen kommer att uttala sig för en lokalisering till Ånge.

Herr talman! Jag vill slutligen yrka bifall till reservationerna 67, 70 och 80 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 62 FRIDA BERGLUND (s) replik:

Herr talman! Margit Odelsparr gläder sig över att socialdemokraterna är mera glesbygdsvänliga nu än vad de var tidigare. Jag vill i det sammanhanget bara erinra om att vi när glesbygdsinsatserna gjordes i slutet av 1960-talet hade en socialdemokratisk regering. Det är den regeringen som har tagit initiativ till väldigt många av de insatser som gör att de borgerliga partierna nu slår sig för bröstet och säger att de är så bra. Jag tycker att det är viktigt att man har detta i minnet. Det är hela tiden angeläget att man har en helhetssyn

när det gäller att åstadkomma en regional balans. Vi har tidigare här talat om att både regionalpolitiken och glesbygdspolitiken är komplement till andra insatser.

I fråga om centerns inställning till glesbygdsfrågorna vill jag säga att det alltid har varit lättare för centern att lösa glesbygdsproblemen när partiet varit utanför regeringskansliet och således icke haft regeringsansvar. Det var så 1979. Då visste centern hur de flesta problemen skulle lösas, men när centern sedan åter kom in i kanslihuset var det litet svårare. Då fortsatte utförlöpan i glesbygderna med arbetslöshet. Serviceproblemen har också ökat. Vi har i dag i många glesbygder svårt för att t. ex. ta hand om de gamla – det finns inga hemsamariter.

När det gäller den differentierade arbetsgivaravgiften kontra återbäring på arbetsgivaravgifterna har vi skilda synpunkter på den satsningen. Vi tycker att det är viktigt att man effektivt använder de medel som står till förfogande. Det är också därför som vi anser att pengar inte skall strös ut generellt till alla företag. Vi ser gruv- och tillverkningsindustrin som en motor i den utveckling som länet skall ha. När det gäller administrationen har bl. a. socialförsäkringsutskottet yttrat sig och anfört att från utskottets synpunkt kan båda förslagen för avgiftsnedsänkning innebära en administrativ merbelastning. Utskottet har emellertid inte på något sätt hävdats att era förslag skulle vara lättare att administrera än våra – båda går att genomföra. Det är också i det här fallet främst fråga om pengar.

Anf. 63 MARGIT ODELSPARR (c) replik:

Herr talman! Frida Berglund och jag kanske inte behöver tvista alltför mycket om vem som värnar mest om glesbygdens intressen. Vi är båda två norrbottningar och känner väl till de problem som man har i glesbygden. Det arbete som centerpartiet under årtionden har bedrivit för att ta till vara just glesbygdens intressen är väl känt i den här kammaren.

Vad gäller utvecklingen sedan centerpartiet kom i regeringsställning har Arne Fransson här tidigare redovisat siffror på att utflyttningen från glesbygden avsevärt har minskat under de senaste åren. De visar klart att utvecklingen varit positiv och att den regionalpolitik som förts har lett till positiva resultat.

När det gäller frågan om differentierade arbetsgivaravgifter eller en återbäring av arbetsgivaravgifterna betonade Frida Berglund nu – hon gjorde det också tidigare i någon replik – att socialdemokraterna prioriterar gruv- och tillverkningsindustrin och satsar på den. Jag vill påpeka att vårt förslag med differentierade arbetsgivaravgifter i malmfältskommunen verkligen innebär en satsning på de företag som bär upp näringslivet i Norrbottens län, nämligen gruv- och tillverkningsindustrin. På den punkten råder alltså inga delade meningar. När det gäller administrationen tror jag att det klart framgår för alla som sätter sig in i båda systemen att ett system med differentierade arbetsgivaravgifter ställer sig betydligt enklare att administrera än ett system med återbäring av arbetsgivaravgiften.

Nr 169

Tisdagen den
8 juni 1982

Regionalpolitiken

Tisdagen den
8 juni 1982

Regionalpolitiken

Anf. 64 FRIDA BERGLUND (s) replik:

Herr talman! Jag noterade med tillfredsställelse att Margit Odelsparr är den enda som sagt precis det som utskottet skriver, att det varit en nettoutflyttning från Norrbotten de senaste åren. Jag tog det till intäkt för att hon såg sanningen sådan den var eftersom hon är från Norrbotten. Detta om detta!

När det gäller glesbygdssatsningen är det ju så att det krävs pengar. I det läge som vi haft har vi gjort en prioritering, och vi har då sett det som angeläget att bibehålla servicen och öka sysselsättningen i glesbygderna.

Margit Odelsparr säger att det inte skett någon utflyttning från glesbygdsområdena. Men det skall inte tas till intäkt för att glesbygdsmänniskorna fått det bättre sysselsättningsmässigt. Jag tycker att Jörn Svensson beskrivit situationen i landet ganska bra. I och med att sysselsättningsläget i hela landet har blivit katastrofalt, som vi upplever det med massarbetslöshet, har människorna inte så många jobb att flytta till. I Kalix t. ex. finns det 18 lediga platser, medan det är 300 som söker dessa jobb. Det är väldigt få utbud, och då kanske en del stannar kvar i sin arbetslöshet i glesbygderna. Men det är säkerligen ingen bra tillvaro. Pajala kommun är den kommun som har de flesta arbetslösa per ledig plats.

Jag tror att det är viktigt, som jag sade till Arne Fransson, att man gör klart för sig vilka problemen är. Om man inte själv har någon lösning på sina problem, så lyssnar man på andra när det gäller vilka insatser som kan göras. Glesbygdspolitiken är en del av den samlade regional- och sysselsättningspolitiken.

Anf. 65 MARGIT ODELSPARR (c) replik:

Herr talman! Frida Berglund tar upp detta med att vi haft en viss utflyttning från Norrbotten under de senaste åren. Det gör att jag tyvärr är tvungen att påminna Frida Berglund om den enorma utflyttning – den s. k. glädjande folkvandringen – som vi hade på 1960-talet. Det gällde då inte något tusentals människor utan tiotusentals människor, som var tvungna att flytta.

Det är naturligtvis att beklaga att situationen är sådan i dagens läge att folk inte får stanna kvar i Norrbotten och att vi inte kan bereda sysselsättning åt alla. Men situationen har ändå väsentligt förbättrats om man jämför med hur det var på 1960-talet.

Arbetslösheten är alldeles för hög f. n. Det tycker jag också. Men jag vill påminna Frida Berglund om att vi faktiskt år 1972 hade lika höga arbetslöshetstal som vi har nu, och då var det en socialdemokratisk regering som styrde det här landet.

Sedan säger Frida Berglund att regeringen och vi från centerpartiet skall lyssna på andra, dvs. på socialdemokraterna och deras förslag. Det tycker jag är alldeles riktigt. Jag tycker att det är en så allvarlig situation för Norrbottens del att vi alla gemensamt bör hjälpas åt för att skapa sysselsättning i Norrbottens län.

Andre vice talmannen anmälde att Frida Berglund anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Nr 169

Tisdagen den
8 juni 1982

Anf. 66 SUNE JOHANSSON (s):

Herr talman! I all behandling beträffande regionalpolitiken som jag deltagit i här i riksdagen alltsedan 1976 har ett framträdande drag varit att huvudinriktningen i den borgerliga riksdagsmajoritetens samfällda agerande gått ut på att de socialdemokratiska förslagen skall avslås oavsett deras innehåll.

Regionalpolitiken

Tyvärr kan vi konstatera att denna inställning har varit olycklig för utvecklingen här i landet, och vi har kanske hoppats på att den borgerliga gruppen skulle ha lärt sig att konfrontation gentemot socialdemokratiens förslag varit olycklig för arbetsmarknaden i landet – oavsett vad man här i dag försöker bevisa med hjälp av olika statistikuppgifter.

Beträffande den statistik som har presenterats tidigare av Arne Fransson och industriministern måste man fråga sig vad som egentligen är lögn och vad som osanning. Det finns mycket statistikunderlag att utgå ifrån, och som bekant kan man med hjälp av statistik bevisa allting – jag skall återkomma till detta.

Herr talman! Ett viktigt inslag i arbetsmarknads- och regionalpolitiken är det ekonomiska stöd som samhället är berett att ställa upp med.

I vår reservation nr 24 aktualiserar vi frågan om procentsatsens storlek för det lokaliseringsbidrag som framgent skall utanordnas. Enligt vår uppfattning återgår regeringen och utskottsmajoriteten i någon mån till klokheten i och med att man är beredd att lämna den år 1979 införda regeln om avskrivningslån.

Vi ställer upp på detta förslag, men vi anser att bidraget bör höjas med 5 % till 55 % i stödområde B och med 10 % till 40 % i stödområde C samt att det skall utgå med 25 % i det av oss föreslagna stödområde D.

Vi har föreslagit detta mot bakgrund av att sysselsättningsproblemen i de regioner som omfattas av stödområdesindelningen nu är så stora att de kan åtgärdas endast med en så generös bidragsgivning som möjligt.

Som en konsekvens av detta vårt synsätt föreslår vi i vår partimotion 2352 och vår reservation nr 27 att räntebefrielse för lokaliseringslån återinförs.

Det är allmänt bekant att räntekostnaderna i dag är företagets största finansiella problem. Framträdande exempel på detta finns bl. a. från mitt hemlän Värmland, där företag som Lesjöfors järnverk framhållit att deras uppkomna ekonomiska problem beror på de höga räntekostnaderna. Enbart vid detta företag kostar det enligt uppgifter i massmedia i dag ca 60 miljoner att rädda en del av sysselsättningen där. Det är avsevärt mer än vad vårt förslag om räntebefrielse skulle ha kostat.

Även från Björneborgs järnverk i samma län har man framhållit att man måste få ner sina räntekostnader om man skall kunna utveckla den produktion som staten gett företaget stöd för.

Från socialdemokratiskt håll menar vi att all verklighet inom regionalpolitiken talar för att det behövs en generös tillämpning av stödformer om

Tisdagen den
8 juni 1982

Regionalpolitiken

problemen skall lösas. Detta gäller också det sammanlagda lokaliseringsstöds storlek, och därför bör den begränsning av lokaliseringslån med högst 35 % som tillämpats sedan den 1 januari 1982 omformas till tidigare vedertagna principer, dvs. att lån och lokaliseringsbidrag får utgå med högst 70 % och utan den begränsning av lånemöjligheten som regeringen föreslagit.

Även när det gäller lånesidan finns det en del praktiska exempel från mitt hemlän. Det rör sig i det här fallet, som gäller Bäckhammars pappersbruk, om ett industrigarantilån. Det sägs i dag att regeringen inte kan gå längre i lånedelen än till högst 30 milj. kr. Man har då räknat med, som det står i utskottsbetänkandet, att bankerna skall gå in och täcka resten. Men det gör inte bankerna, och då är frågan om det blir något övertagande för dem som tänkt sig att överta Bäckhammars pappersbruk. Det blir det inte med de nuvarande ekonomiska stödformerna från samhällets sida. Det behövs alltså en höjning av den möjliga lånenivån i alla avseenden.

Herr talman! I det offensiva sysselsättningsskapande arbete som måste till ute i varje län, räcker inte den nuvarande organisatoriska uppläggningsen till. Visserligen förekommer det i många län ett intensivt samarbete mellan olika länsmyndigheter, men länsarbetet har på många håll kommit i gång först då problemen har uppstått. Orsaken är att det har saknats resurser för ett tidigare samarbete. Det behövs en bättre länsorganisation, och det behövs i första hand ekonomiska medel att bygga upp en sådan organisation.

Någon regional industripolitik finns inte i dag och kommer heller inte att uppstå genom regeringens förslag. Därför anser vi att denna benämning i utskottsbetänkandet är en skrift i vatten som bör utgå ur betänkandet enligt vår reservation nr 46.

Herr talman! Vi har lagt fram förslag om inrättande av ett stödområde D. Det resursprogram för industriellt nyföretagande i stödområde A-C som föreslagits bör omfatta även stödområde D, om riksdagen beslutar att ett sådant skall inrättas.

I den socialdemokratiska partimotionen 1489 aktualiserar vi åter frågan om ett särskilt åtgärdsprogram för bruksorterna. Vi tog ursprungligen upp detta 1977, och vi har varje år när vi tagit frågan upplysts om att ett arbete med att skaffa ny sysselsättning till utsatta bruksorter pågår i kanslihuset.

Utskottsmajoriteten försöker nu rädda sig undan med att hänvisa till att man inom pågående länsplaneringsarbete bör kunna uppfylla vårt krav om åtgärdsprogram för bruksorterna. Detta är en undanflykt från det som tidigare har utlovats.

Visst har vi sedan 1976 vant oss vid att leva med det ena politiska löftesbrottet efter det andra. Men vi tänker ändå inte nu godta den ljumma utskottsskrivningen om bruksorternas problem.

Den pågående utarmningen av bruksorterna måste hejdas och riksdagen bör, som vi anført i vår reservation nr 76, framhålla, att den begärda redovisningen av åtgärdsprogram för bruksorterna skall lämnas senast i samband med nästa budgetproposition. De ledamöter som kommer från län med bruksorter vill jag uppmana: Svik inte bruksorterna ytterligare en gång!

Tisdagen den
8 juni 1982

Herr talman! Jag vill även beröra innebörden i vår reservation nr 74. Den gäller en uppföljning av motion 2009 av Sven Aspling m. fl. och dess yrkande om att regeringen skall besluta att uppta överläggningar med landstinget i Värmland angående landstingskommunala investeringar.

Motionskravet syftar bl. a. till att man genom sådana överläggningar kanske skulle kunna åstadkomma resultat som i någon mån räddar sysselsättningen för de 500 byggnadsarbetare i Värmland som nu är arbetslösa. Antalet arbetslösa kommer att öka till ca 1 000 till vintern om inte åtgärder vidtas.

Detta är ett tidigare framfört krav som varje gång har avslagits av den borgerliga majoriteten, och även i år har man avstyrkt det. Det är erbarmligt att varje år behöva konstatera, att inte ens de borgerliga ledamöterna från det län det gäller kan sätta det egna länets problem före partifällans uppfattning. I år innebär detta att utbyggnaden av Kyrkeruds folkhögskola i Årjäng försenas, att sjukhemmet i Sunne skjuts framåt i tiden och att sjukhemmet i Storfors förskjuts i tiden.

Herr talman! Efter mig kommer borgerliga ledamöter, kanske från Värmland, att försöka bortförklara innebörden i motion nr 2009 och vår reservation nr 74. Detta är i så fall underligt, med beaktande av att de beträffande andra delar av betänkandet ställer sig bakom att det är inom länet och dess olika organ som man bäst kan utvärdera behovet av åtgärdssatsningar.

Genom förslagen om landstingsinvesteringar i Värmland har man inom länet tagit fram ett länsanpassat och riktigt förslag för att skapa arbetstillfällena. Och därför vill jag till de borgerliga ledamöterna från Värmland säga: Visa nu något av konsekvens och visa att åtgärdsprogram av typ landstingsinvesteringar i Värmland är länsförslag som rymms i ett fruktbart länsarbete. Anders Högmärk var uppe i debatten tidigare i dag och uttryckte då en viss bristande förståelse för bl. a. centerpartiets inställning – att inte lita på länsorgan och länsrepresentanter. Han är också välkommen att ställa upp på den här reservationen om han känner lust till det.

Herr talman! Slutligen något om den aktuella sysselsättningsstatistiken, som tidigare har tagits upp. Det sägs i den statistiken att sysselsättningstillfällena och befolkning i skogslänen skulle ha ökat med en tiondels procent mer under åren 1976–1980 än under åren 1971–1975. Jag har också fått en statistik, som lär vara baserad på AKU-siffror. I den sägs att antalet sysselsättningstillfällen i skogslänen under åren 1970–1975 ökade med 30 000 och att det under åren 1976–1981 ökade med 26 100. För åren 1971–1976 var ökningen, enligt de här uppgifterna, totalt 52 000.

Men det är, som jag sade, en sak att med statistik försöka bevisa att det har blivit bättre i länen. Jag kan konstatera att vi i mitt eget hemlän under 1970-talet – i första hand under senare delen av 1970-talet – har förlorat mellan 11 000 och 12 000 arbetstillfällen. Den eventuella sysselsättningsökning som ägt rum har främst varit orsakad av investeringar och satsningar inom den offentliga sektorn – men nu kommer, som bekant, sådana satsningar att hållas nere. Det ingår i regeringens politik! Då kan frågan

ställas: Vilka sysselsättningsökningar skall centerpartiet framöver kunna återropa för att kunna slå sig för bröstet? Hur skall man nu finna en fjäder att sätta i hatten?

Det förhållandet att vi i exempelvis mitt län kunnat i viss mån kompensera bortfallet av sysselsättning inom industrin är i första hand en frukt av det socialdemokratiskt styrda landstingets insatser. Ungefär så är det i övriga delar av landet.

Ser vi på storstadsregionerna kan vi finna att exempelvis Stockholmsregionen har ökat sin befolkningsandel mer under senare delen av 1970-talet än under första delen av 1970-talet. Men det finns kanske andra storstadsregioner – Malmö och Göteborg – som har en sämre sysselsättningsutveckling. Det har vi konkreta bevis på, bl. a. sådana som har framträtt i varvskrisens spår.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till samtliga socialdemokratiska reservationer.

Anf. 67 ARNE FRANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag är förvånad över att Sune Johansson vill göra gällande att man far med lögn och osanning när man använder sig av statistiska centralbyråns officiella statistik över sysselsättningsutvecklingen i skogslänen under 1970-talet. Det skulle vara mig fjärran att beskylla Sune Johansson för lögn och osanning vid de tillfällen då han använder sig av officiell statistik. Statistik kan man naturligtvis i och för sig tolka på olika sätt, men officiell statistik är ändå officiell statistik!

Låt mig slutligen säga några ord till Sune Johansson beträffande utvecklingen i Värmlands glesbygd under 1970-talet. Man skall självfallet inte slå sig för bröstet, men man kan ändå konstatera att antalet invånare i glesbygden under de första fem åren på 1970-talet minskade med närmare 6 000 medan minskningen under senare delen av 1970-talet var drygt 3 500. Detta vittnar, om något, om att den glesbygdspolitik som de icke-socialistiska regeringarna har fört här varit avsevärt bättre än den glesbygdspolitik som socialdemokraterna förde under de första åren på 1970-talet. Det är bara att konstatera detta med det statistiska material som finns.

Anf. 68 SUNE JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Det är inte min mening att beskylla Arne Fransson för att fara med lögner, när jag säger att det kan vara fråga om vad som är lögn och vad som är sanning när man använder sig av statistik som bevismaterial. Jag har också skaffat statistik, men den stämmer inte överens med den statistik som Arne Fransson har presenterat här. Vi får väl låta någon som är mer objektiv i detta sammanhang bryta våra uppfattningar om vad som är riktigt och vad som är felaktigt i de statistikuppgifter vi har erhållit.

Om vi ser litet till vad Arne Fransson säger om utvecklingen i glesbygden, kan det kanske vara så att man i vissa glesbygder har fått en viss sysselsättningsförstärkning. Jag vill inte frita socialdemokratin från en del av förtjänsten av detta. Jag har personlig erfarenhet från mitt hemlän av hur de

satsningar som gjordes i slutet av 1960-talet och början av 1970-talet så småningom gav frukt i mitten och senare delen av 1970-talet. Det finns många praktiska och konkreta bevis på detta.

När vi skall se på befolkningsutvecklingen i ett län som mitt hemlän, kan vi plocka fram olika siffermaterial, bl. a. i länsstyrelsernas planeringsunderlag. Där kan vi konstatera en viss nedgång för en rad kommuner med glesbygder. Det har i kommunerna skett en viss omflyttning från glesbygd till tätort. Det har inte varit helt av ondo med en sådan utveckling – den har tvärtom varit nödvändig för att man skall kunna ge alla kommuninvånare en dräglig service.

Vi har i detta län kunnat upprätthålla sysselsättningen något så när under åren 1975–1980. Antalet sysselsatta är nu något hundratal mindre än det var 1975. Vissa glesbygdskommuner inom länet – jag tror det är lika i alla skogslän – har haft en starkare avtappning. Men just genom satsningen på ett regionalt centrum i detta län har människorna kunnat stanna inom länet, och det har varit till nytta för samtliga länsfunktioner och för oss alla som bor och verkar där. Det är väl det som är en del av skillnaden mellan er typ av regionalpolitik och den som vi förordar när det gäller ortsplaner.

Anf. 69 EVA WINTHER (fp):

Hej talman! Den moderna regionalpolitikens start brukar anges till 1964-1965. Då infördes stödområdet och systemet med lokaliseringssån och bidrag, och då började en mer sammanhållen regionalpolitisk planering.

Bakgrunden var den ökade obalansen mellan länen när det gällde sysselsättning och arbetslöshet – en obalans som så småningom förbättrades, medan den inomregionala obalansen ökade.

Det var obalanser som till att börja med berodde på strukturomvandlingen inom jord- och skogsbruk och som bidrog till omfattande omflyttningsrörelser från norr till söder, från inland till kustområden. På 1960-talet hade vi t. ex. från Norrbotten en nettoutflyttning av 30 000 personer.

Riksdagen har behandlat förslag till förändringar i det regionalpolitiska stödet hösten 1976 och våren 1979, och i dag har vi återigen en proposition som rör regionalpolitikens mål och utformning de närmaste åren och anslagen för nästa budgetår. Dessutom innehåller detta betänkande ställningstaganden till förslag dels i proposition 23, dels i kompletteringspropositionen om särskilda insatser för Norrbotten.

De mål och riktlinjer som föreslås bygger i huvudsak på den politik som riksdagen tidigare har lagt fast. När det gäller målsättningen att människor i alla delar av landet skall ha tillgång till arbete, service och en god miljö är vi i princip eniga, men när det gäller medlen har vi olika lösningar. Det nya i det förslag som regeringen har lagt är egentligen åtstramningen av stödområdet, förslaget till sänkning av arbetsgivaravgifterna och ökad beslutsmöjlighet på länsplanet.

Den utvärdering som ERU har gjort av de samhällsekonomiska och företagsekonomiska effekterna av det nuvarande regionalpolitiska stödet till företag visar att om det skall fungera som det är avsett – nämligen att

stimulera till nyföretagande och nya jobb – krävs en hög spontan växtkraft i näringslivet och en ekonomisk expansion. Och eftersom vi sedan 1965 har haft en minskning av industrisysselsättningen, en minskning som har accentuerats på senare år, har effekten av det regionalpolitiska stödet inte varit så god som önskvärt vore. Många problem återstår.

Regeringens förslag om en minskning av antalet stödområden är ett led i arbetet att göra det regionalpolitiska stödet effektivare i den meningen att det förbehålles de områden som har störst bekymmer, dvs. skogslänen. Socialdemokraterna har tidigare i olika sammanhang framfört en som jag tycker mycket motiverad kritik mot att stödområdet har utvidgats till att gälla snart sagt hela Sverige. Därför är det oförståeligt att de inte accepterar regeringens förslag till stödområdesbegränsning utan vill införa ytterligare ett stödområde D med den minskade effekt som det måste ha för skogslänen. Det regionalpolitiska stödet borde enligt folkpartiets mening i högre grad förbehållas områden med långvariga obalansproblem, medan akuta strukturella problem i princip borde lösas med arbetsmarknadspolitiska och industripolitiska medel.

När det gäller en effektivisering av det regionalpolitiska stödet förs nu också en diskussion om vilket som är bäst, generellt eller selektivt stöd.

Transportstödet är, i varje fall till viss del, ett generellt stöd. Den föreslagna sänkningen av arbetsgivaravgiften till 10 procentenheter i fyra Norrbottenskommuner är ett annat. Man kan tänka sig andra former, t. ex. en differentiering av energiskatten eller förändringar i företagsbeskattningen, som jag har föreslagit i ett par motioner till årets riksmöte. Mot bakgrund av den osäkerhet som råder när det gäller att bedöma den framtida regionala utvecklingen och näringslivets efterfrågan av stöd föreslår utskottet att det tillsätts en parlamentarisk utredning, som kan arbeta fram underlag för beslut om de regionalpolitiska stödinsatsernas inriktning och omfattning fr. o. m. budgetåret 1984/85. Utredningen skall också överväga frågan om en lämplig avvägning mellan selektiva och generella åtgärder inom regionalpolitiken. Inom utredningen bör också transportstödet roll i regionalpolitiken prövas, liksom frågan om differentierad beskattning av olika slag.

Godstransportstödet är ett generellt verkande regionalpolitiskt stöd, som har tillkommit för att minska det handikapp som långa avstånd till kunderna innebär för företag belägna i skogslänen. Företag belägna i Mellansverige har en tillräckligt stor marknad på några mils avstånd, medan Norrbottens företag måste skicka sina varor över två tredjedelar av Sveriges yta för att nå samma marknad, och företagarna behöver åka lika långt för att möta sina kunder. Det här innebär en konkurrensnackdel som måste minskas.

Transportstödet betydelse har relativt sett ökat under senare år. Det beslut om förändringar av stödet som fattades i november förra året var därför olyckligt.

Arbetsmarknadsutskottet har nu med anledning av motioner bl. a. från folkpartiet och efter yttrande bl. a. från trafikutskottet föreslagit att transportstöd återigen skall utgå för hyvlade trävaror och järn- och stålprodukter på samma sätt som tidigare. Stöd skall också utgå för sågade

trävaror till de sågar längs Norrlandskusten som arbetar under samma förutsättningar som inlandssågarna.

Utskottet föreslår också vissa justeringar, dvs. höjningar, i de procentsatser som skall utgå till företag belägna i transportstödzonerna 3, 4 och 5. Trafikutskottet avvisade motionerna, men det fanns avvikande mening hos socialdemokraterna och folkpartiets Rolf Sellgren, som stödde motionsyrkandena.

Det är oerhört glädjande att vi har fått majoritet i arbetsmarknadsutskottet för en återgång till tidigare stödberättigade transporter.

Utskottet har i betänkandet betonat den betydelse som transportstödet har när det gäller att förbättra förutsättningarna för näringslivet inom de områden där man med regionalpolitiskt stöd försöker stimulera bl. a. industriutvecklingen. Utskottet pekar på att transportstödet till en del är ett generellt stöd och att det från den utgångspunkten är naturligt att detta stöd därför får en större roll i framtiden. Enligt folkpartiets mening bör också ett persontransportstöd övervägas, och det bör kunna bli en uppgift för den kommande utredningen.

När det gäller transportstödet storlek har socialdemokraterna ett annat förslag, som utskottet inte kunnat ansluta sig till. Vi menar att en mer genomgripande förändring och förenkling bör diskuteras i den ovan nämnda utredningen.

Vid behandlingen av propositionen och olika motioner har utskottet noggrant gått igenom län för län, och det finns i bilagedelen uppgifter om befolkningsutveckling, förvärvsfrekvenser, skattekraft, arbetslöshet och arbetsmarknadsläge i de olika länen. Det är, som tidigare år, Norrbotten som har de allra största problemen i landet, hög arbetslöshet och en stor andel undersysselsatta. Antalet personer i AMU och i beredskapsarbete är högt över genomsnittet.

Ca 70 % av länets industrisysselsättning finns inom gruv-, järn- och skogsindustrin, dvs. inom branscher med betydande problem f. n. Industrin är f. ö. av ringa omfattning. Enligt Länsprogram 80 behövs ca 27 000 nya jobb i länet för att nå de förvärvsfrekvenser som enligt prognos för 1990 kommer att gälla riket.

Det är mot den här bakgrunden regeringen föreslår särskilda insatser för Norrbotten både i den regionalpolitiska propositionen och i kompletteringspropositionen. Avsikten är att de medel som anslås, 150 milj. kr. i den regionalpolitiska propositionen och 150 milj. kr. i kompletteringspropositionen, skall, som skedde i den s. k. Norrlandspropositionen 1979, inriktas mot projekt som långsiktigt stärker sysselsättningen i länet. Låt mig nämna några av förslagen:

Sänkning av arbetsgivaravgiften i Kiruna, Gällivare, Pajala och Jokkmokk, medel till regioninvest, utveckling av nya företag, byggande av industricentrum i Gällivare, underleveranser så småningom till JAS-projektet, vilket beräknas ge ca 100 jobb, medel till basprospektering i Norrbotten, förstärkning av forskningsverksamheten vid högskolan i Luleå, projekt inom elektronik, datateknik och verkstadsmekanik, medel till Mefos

för vissa projekt, filial till Siga i Gällivare till Kiruna och ett fjärranalyscentrum i Kiruna, medel till fjällmuseum i Jokkmokk samt fortsatt stöd till jord- och skogsbruk och turism.

Vad beträffar turismen uttalar sig utskottet också för och ger regeringen till känna att bidrag utöver regionalpolitiskt stöd – om det skall ges – bör kunna utgå till turistprojekt i Torneträskområdet, detta med anledning av en motion av folkpartiet.

När det gäller kompletteringspropositionens förslag skall de 150 milj. kr. inriktas på industriella insatser och mineralpolitiken i speciellt Malmfälten och Pajala. I kompletteringspropositionen anslås också 116 milj. kr. till tidigareläggning av olika byggen och 1,1 miljarder kronor till AMS för beredskapsarbeten. Ca 500 milj. kr. har genom AMS fördelats till Norrbotten. Här finns möjligheter till satsningar på en bred front.

Socialdemokraterna har efter långt och envist motstånd accepterat principen om en sänkning av arbetsgivaravgiften men vill ha ett eget system med återbäring, som efter vad jag förstår måste bli byråkratiskt och svårhanterligt och inte kan ge den stimulans som är avsikten med sänkningen.

Både moderater och socialdemokrater har avvisat kompletteringspropositionens förslag till användning av 150 milj. kr. Det är anmärkningsvärt att socialdemokraterna vill använda medlen till beredskapsarbeten i stället för regeringsförslagets mer flexibla möjligheter.

När det gäller moderaternas nej för att i stället satsa på sänkning av energiskatten och ytterligare sänkning av arbetsgivaravgiften anser jag att det i detta läge är viktigare med flexibla selektiva åtgärder i Norrbotten.

Herr talman! Situationen i Norrbotten är oföränderligt svår. De arbetslösa människorna drabbas hårt. Regionalpolitiska insatser är nödvändiga, men det kommer också under en följd av år att behövas specifika insatser av olika slag för att nå det differentierade näringsliv som är en förutsättning för att människor skall kunna få arbete och en trygghet tillvaro i vårt nordligaste län. Det kräver i en tid av ekonomiska svårigheter solidaritet mellan olika regioner.

Sune Johansson uppmanade ledamöter på Värmlandsbanken att rösta på förslaget om tidigareläggning av landstingsinvesteringar i Värmland. Jag förmodar att värmlänningarna kommer att ta upp det här senare. Nu är jag inte värmlänning, men jag vill påminna om att när beslutet om tidigareläggning av landstingsinvesteringar i Norrbotten fattades var det ett enhälligt utskott och en enig riksdag som ställde sig bakom förslaget. Det var en extraordinär åtgärd som skall ses mot bakgrund av de speciella sysselsättningsproblem som finns i Norrbotten. Jag vill också påminna om att regeringen beslutat tidigarelägga insatser och olika åtgärder i Värmlands län för ungefär 70 miljoner.

Anf. 70 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! Den samhällsplanerande verksamheten har ökat snabbt under de senaste årtiondena för att nu ha en omfattning, där effektivitet,

överskådlighet och genomförbarhet kan ifrågasättas.

Som exempel kan nämnas – förutom det nödvändiga planarbete som kommunerna alltid bedrivit – den fysiska riksplaneringen, markhushållningsplaneringen och den regionala planering som snart sagt varje statlig myndighet oberoende av andra driver för sitt eget ansvarsområde.

Planeringsarbetet och det därmed förenade arbetet med remisser har utvecklats till en krävande och kostsam uppgift för myndigheter, kommuner, regionala näringslivs-, arbetsmarknads- och andra intresseorganisationer. Planeringsarbetet är ofta ambitiöst och tidsödande och tar därmed stora personella resurser i anspråk. Duktiga planerare samlar data och försöker med kurvor och statistik analysera och fastställa olika problem och behov.

Planeringen har under senare årtionden kommit att präglas av betydande oklarhet om mål och funktioner. Inte sällan ligger ansvaret på flera samhällsorgan, och det förekommer ett omfattande dubbelarbete. Planering för planeringens egen skull måste – inte minst med hänsyn till ekonomin och medborgarnas möjlighet till insyn och överblick – motverkas.

Övergripande planering, som i vissa fall kan ha betydelse för de enskilda kommunernas möjligheter att fungera eller som siktar till bästa möjliga infrastruktur till nytta inte minst för näringslivet, bör utgå från kommunernas egen planering och ske på ett sådant sätt att byråkrati och risken för dubbelarbete begränsas. Inte minst viktigt är detta ur den synpunkten, att planeringen inte får inverka på den kommunala självstyrelsen.

Herr talman! De stora programmens tid är förbi. Planerandet skall leda till en anpassning till förutsättningar, inte till styrning. I den regionalpolitiska propositionen nr 113, Program för regional utveckling och resurshushållning, föreslås beträffande länsplaneringen – som jag i huvudsak kommer att hålla mig till i mitt anförande – en förändring i förhållande till tidigare planering, som är positivt, bl. a. med tanke på de önskemål beträffande utgångspunkt och uppläggning av den övergripande planeringen som framförts från såväl kommunala instanser som länsmyndigheterna. Propositionen har kritiserats för sin "luddighet", exempelvis beträffande avsnittet om samverkan mellan kommunerna och länsstyrelsen. Farhågor för att länsrapporterna, som förslås ersätta länsplaneringen, skall bli årliga omgångar av länsplanering har framförts från skilda håll, t. ex. i Kommunförbundets språkrör Kommun Aktuell och i den moderata partimotionen 2289.

Länsplaneringen är en regional utvecklingsplanering som har till syfte att klargöra hur de regionalpolitiska målen för arbete, service och god miljö skall nås i länen och dessutom ge underlag för samordning mellan regionalpolitiska åtgärder och annan statlig verksamhet. Planeringen måste bedrivas så, att en ömsesidig samordning mellan regionalpolitiska åtgärder och landstings- och primärkommunal verksamhet uppnås.

Länsplaneringsarbetet, som hittills genomförts i fyra riksomfattande omgångar, 1967, 1970, 1974 och 1980, har under åren ändrats till innehåll och inriktning.

År 1979 beslutade riksdagen att planeringsprocessen skulle förenklas, och

regeringen gav för Länsplanering 1980 länsstyrelsen stor självständighet både beträffande uppläggning av arbetet och beträffande inriktningen. Länsstyrelserna har också i Länsprogram 1980 diskuterat nuvarande planeringssystem och föreslagit förändringar.

Resultatet från länsplaneringen skall ligga till grund för statliga myndigheters planering, vilket innebär att varje statlig myndighet i sin planering skall ta hänsyn till verksamhetens betydelse för regional sysselsättning och service. Man måste också lämna länsstyrelsen nödvändiga uppgifter och biträde för planeringen inom resp. verksamhetsområde.

I arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 23 fastslås, att den framtida länsplaneringen i ökad utsträckning skall bygga på den kommunala översiktsplaneringen. Självfallet kommer länsplaneringen också att utgöra underlag för kommunernas planering, men en aktiv medverkan från kommunerna i den regionala planeringen framhålls av flera skäl som mycket väsentlig.

Detta är ett viktigt klarläggande, då just, som jag nämnde tidigare, propositionens förslag i det här avseendet kritiserats för oklarhet – luddighet.

I propositionen föreslås att de "fullständiga länsplaneringarna" skall tas bort och ersättas enbart av årliga länsrapporter, alltså med delvis ny inriktning och utan samma direkta kopplingar till den statliga budgetprocessen som hittills förekommit. Det här senare förslaget har vi från moderat håll anfört betänkligheter mot, då vi anser att kopplingen till budgeten är ofrånkomlig och nödvändig.

Särskilda sektorsplaner eller riktlinjer för sektorerna föreslås bli utarbetade av sektorsorganen i samråd med länsstyrelsen. I samband härmed avkrävs sektorsorganet en redovisning av hur man tänkt ta hänsyn till regionalpolitiska mål och riktlinjer i länet.

I samarbete med länsarbetsnämnden, utvecklingsfonder och kommuner i länen föreslås att länsstyrelsen skall utarbeta program för den regionala industripolitiken.

Moderata samlingspartiet vänder sig i sin motion mot alltför central planering och menar att det kan ifrågasättas om denna typ av länsplanering över huvud taget fyller någon positiv funktion. Det är också viktigt att beakta att den funktion som rättsinstans som länsstyrelsen också har, nämligen att bevaka den enskildes rätt gentemot kommunen, är ömtålig. Alltför stor planeringsmakt till länsstyrelsen kan motverka, menar jag, tron på länsstyrelsens objektivitet som opartisk prövningsinstans.

Från moderat håll tillstyrker vi i sak propositionens förslag att den fullständiga länsplaneringen skall bort – men befarar som sagt att de årliga länsrapporterna kommer att utvecklas till årliga länsplaneringsomgångar och därmed permanenta den byråkrati som planeringen har inneburit i stället för att förenkla.

Vi menar också att planeringen, förutom att minskas i omfattning, skall göras mer preciserad och åtgärdsinriktad. Planeringen skall syfta till, menar vi, att förbättra underlaget för att bedöma länsstyrelsernas årliga budgetäs-

kanden, och därigenom bilda del av underlaget för regeringens regionalpolitiska bedömningar. Någon årlig länsplanering därutöver behövs inte.

Nu markerar utskottet i sitt betänkande klart, att förändringen av planeringen länsrapportering skall innebära en förenkling och endast omfatta underlag och riktlinjer för den statliga verksamheten samt en redovisning av hur tilldelade regionalpolitiska medel kommer att användas.

Utskottet framhåller också att sektorssamordningen inom länen bör effektiviseras. Inom parentes kan nämnas att även länsdemokratiutredningen nu har kommit till samma slutsats. Utskottet stryker under att propositionens förslag inte får tolkas så, att några för länsstyrelsen nya aktiviteter får påbörjas. Man utgår från att nedläggningen av de fullständiga länsplaneringsomgångarna skall komma att innebära en avsevärd avlastning för länsstyrelsen, vilket torde innebära att den tvåprocentiga neddragning som anbefallts lättare bör kunna genomföras.

Avsikten med regeringens förslag, säger utskottet vidare, är att planeringens omfattning och innehåll i högre grad än tidigare skall bestämmas av varje enskild länsstyrelse med utgångspunkt från varje läns specifika problem, vilket också med tanke på den anbefallda neddragningen kan utgöra incitament till rationalisering av arbetet.

Utskottet klargör att länsplaneringsarbetet med den nya inriktningen skall leda till en förenkling. Detta klarläggande skingrar de farhågor som vi från moderata samlingspartiet och även andra hyst när det gäller risken för en ökad eller fortsatt byråkrati. Även beträffande kopplingen till budgetprocessen gör utskottet ett förtydligande. Man uttalar att länsplaneringsarbetet tidsmässigt i större utsträckning bör samordnas med budgetprocessen, varigenom den moderata motionen 2289 delvis tillgodoses.

Den av socialdemokraterna väckta frågan om behovet av näringslivsorganisationernas och de fackliga organisationernas medverkan i länsplaneringsarbetet måste ses som ett onödigt utspel. Alla som har erfarenhet av hur länsplaneringsarbetet går till, vet att det omfattande arbetet bedrivs i nära samarbete med de berörda, bl. a. näringslivets organisationer och facket. Utskottet har självfallet utgått från att det inte blir någon ändring i den praxis som hittills gällt. De fackliga organisationerna finns ju också med i flera led när det gäller arbetet i berörda instanser.

Beträffande planeringsinstrumenten vill jag nämna att propositionen föreslår ett borttagande av Ortsplan och Planeringstal som styrinstrument i regionalpolitiken, vilket utskottet tillstyrker. Förslaget innebär att moderata samlingspartiets kritik härvidlag vunnit gehör. Utskottet säger också, i likhet med vad som framförts i den moderata partimotionen 2289, att det är viktigt att arbetet med Ortsstrukturfrågorna utförs på den regionala och lokala nivån. Vikten av en långsiktig prioritering inom länen till vägledning för näringslivets planering måste dock framhållas.

Vad särskilt gäller planeringstalen finns det skäl att på den punkten framhålla att dessa skall vara prognosinstrument, inte styrinstrument. Ju större inslag av politisk styrning och viljeinriktning, desto större blir risken

Nr 169

Tisdagen den
8 juni 1982

Regionalpolitiken

för felbedömningar.

Herr talman! Frågor rörande storstadsområdena, främst Stockholms län, behandlas i den moderata partimotionen 2289, i motionen 2335 av Lennart Blom och i motionen 2336 av mig m. fl.

I motionerna tas bl. a. frågor upp om i propositionen aviserad utlokalisering av statlig verksamhet, utflyttning av viss industriell verksamhet, dubbelplaneringen i Stockholms län och behovet av att begränsa de centrala direktiven för planeringen.

Beträffande den påtalade dubbelplaneringen har numera initiativ till en uppdelning av planeringsuppgifterna tagits av de olika regionala instanserna själva. Utskottet framhåller att frågan om problemet med dubbelplanering skall kunna lösas inom regionen i samverkan berörda parter emellan. Detta är ett viktigt påpekande, eftersom det finns uttalanden i propositionen som snarare tyder på en central styrning. En central styrning och en alltför stark roll för länsstyrelsen skulle kunna innebära att praktiska lösningar försvårades. Även för övriga storstadsområden markerar utskottet uppfattningen att länsplaneringsarbetet måste läggas upp på ett sätt som passar de speciella förhållandena i dessa regioner.

I propositionen förs ett resonemang om förutsättningarna för Stockholmsregionens utveckling och om möjligheten att från Stockholmsregionen utlokalisera central statlig verksamhet liksom industriell verksamhet och servicetjänster.

Utskottet har ställt sig bakom dessa tankegångar. Från moderat håll avvisar vi tanken på utlokalisering. I reservation 15 framhåller vi, att någon ny stor lokaliseringssomgång av statliga verk ej bör initieras, men att nyttillkommen verksamhet kan tänkas lokaliseras utanför storstadsregionerna, under förutsättning att kravet på rationell verksamhet kan upprätthållas. På samma villkor kan delegering av beslutsfunktioner och decentralisering av arbetsuppgifter från central till regional eller lokal nivå kunna ske.

I propositionen aktualiseras också utlokalisering av industriell verksamhet från Stockholmsregionen. Jag citerar: "Vad gäller industriell verksamhet så har Stockholmsregionen ett sådant läge och så gynnsamma förutsättningar i övrigt, att regionen alltid kommer att vara attraktiv för stora delar av industrin. Det bör därför vara möjligt att i större utsträckning än under de senaste åren arbeta för utflyttning av viss industriell verksamhet från Stockholms län till regioner som har större behov av sådan verksamhet."

Industriministern tycks alltså mena, att om Stockholmsregionen erbjuder fördelar för industrilokalisering, så bör man arbeta för utflyttning därifrån! Det är en felsyn att tro att en positiv utveckling i Stockholmsregionen betyder ett hinder för tillväxt i andra delar av landet. Det är tvärtom. Vi kan helt enkelt inte tillåta oss att försvåra tillväxt där den är möjlig, bara för att den inte är möjlig överallt.

I ett inledande avsnitt säger utskottet att "möjligheterna att nå åsyftade regionalpolitiska resultat är beroende av en ekonomisk tillväxt och ett expanderande näringsliv."

Om man är överens om detta – och det är vi – så borde man också vara

överens om att det inte är förenligt med den angivna målsättningen att försvåra industriell tillväxt någonstans. Utskottet har också värtaligt utvecklat synpunkter på Stockholmsregionens betydelse för hela det svenska näringslivet. Att lägga hämsko på den regionens utveckling strider därmed mot utskottets uttalande.

I Stockholmsregionen efterfrågas tjänster i stor utsträckning. Därför finns dessa där – konsulttjänster och servicetjänster av skilda slag. Den offentliga sektorns tjänster skulle kunna erbjudas till medborgarna med minst lika god kvalitet och till lägre pris genom att en större del överfördes till den privata sektorn. Entreprenadföretag tillför staten skatte- och momspengar för utförda tjänster, samtidigt som tjänsterna kan erbjudas såväl offentlig förvaltning som enskilda människor.

Stora delar av näringslivet i Stockholms län – vare sig det gäller tillverkningsindustri eller andra sektorer – har förutsättningar att utvecklas och öka sysselsättningen. Men andra delar är hotade och kräver aktiva åtgärder för att vända utvecklingen. Det finns åtskilliga tecken på att storstäderna i den industrialiserade världen står inför nya problem. Länsstyrelsen i Stockholms län har i sin rapport Länsplanering den 4 juni 1982 sagt: "Vad som mest oroar länsstyrelsen är den minskande industrisysselsättningen i länet. Länets utveckling i riktning mot en alltmer tjänstedominerad arbetsmarknad strider mot det regionalpolitiska målet om en allsidig arbetsmarknad i alla delar av landet. Vidare är en positiv industriutveckling i Stockholms län av stor betydelse för hela det svenska näringslivet. Man bör särskilt uppmärksamma den utvecklingspotential som finns inom länet i form av framtidsorienterad teknologi som elektronik, teleteknik och mikroteknik."

En eventuell utlokalisering av industri och service ter sig bl. a. mot bakgrunden av länsstyrelsen här citerade uttalande som helt felaktig. Vad som således framhålls från länsstyrelsen i Stockholms län överensstämmer också med vad som sagts i motion 2336.

Jag har i ett särskilt yttrande, som fogats till utskottsbetänkandet, ytterligare utvecklat min syn på Stockholmsregionens betydelse som "motor" i landets industriella utveckling.

Till sist, herr talman, vill jag nämna några ord om det särskilda yttrande nr 3 beträffande lokaliseringssamråd som likaledes fogats till betänkandet.

Vi moderatledamöter framhåller i detta yttrande att en lagstiftning om etableringskontroll, vilket socialdemokraterna föreslår, skulle medföra påtagliga risker för en minskad investeringsbenägenhet. Vi menar att de regionalpolitiska medlen måste bygga på en samverkan mellan näringsliv och samhälle och inte på tvångsåtgärder. Det helt överlägsna systemet för ekonomisk fördelning och tillväxt är marknadssystemet, samspelet mellan efterfrågan, utbud och priser på varor, tjänster, kapital, arbetskraft och information på någorlunda fria marknader. När politiker beslutar om hårdare styrning, t. ex. i form av etableringskontroll, innebär detta allvarliga ingrepp i marknadsekonomin, vilket för med sig risk för sämre ekonomi i

företagen, minskad benägenhet att investera, minskat risktagande, dämpad utveckling och därmed förluster för samhällsekonomin.

Vad som behövs är således inte hinder och kontroll utan *stimulans*. Den inriktning mot mer generella regionalpolitiska instrument som utskottet uttalat sig för kan bli stimulansmedel. Den parlamentariska utredning om regionalpolitikens inriktning och omfattning som utskottet föreslagit måste i sitt arbete komma in på dessa frågor. Utskottet avstyrker det socialdemokratiska förslaget om fullmaktslag. Vi biträder därför utskottets förslag, även om vi menar att ett konsekvent avståndstagande hade varit det riktiga.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till de moderata reservationerna och i övrigt till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde Margaretha af Ugglas (m).

Anf. 71 OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Innan jag går in på att utveckla de tankegångar som vi socialdemokrater för fram i reservationerna 12, 13 och 14, som man kan säga berör det trafikpolitiska avsnittet i betänkandet, skall jag ta upp två frågor som har och kan få väldigt stor betydelse för Gävleborgs län. Den ena gäller de nya landsdelsbenämningarna och den andra gäller stödområdesindelningen.

I samband med att utskottet behandlar utvecklingsproblemen i landsdelar och län har man delat in Sverige i en ny typ av områden, som jag aldrig i mitt liv har hört talas om. Det framgår heller inte av propositionen. Om man börjar norrifrån, tar man övre och mellersta Norrland, och i detta område inkluderas de fyra nordligaste länen, Norrbottens, Västerbottens, Väster-norrlands och Jämtlands län. Sedan övergår man till nästa område, som man kallar norra Mellansverige. Med ett penndrag raderar man ut hela södra Norrland! I stället klumpar man ihop Gävleborgs län, som utgör södra Norrland, med Kopparbergs, Värmlands, Örebro och Västmanlands län och får ihop ett område som man kallar norra Mellansverige.

Jag kan hålla med så långt, att i den södra länsdelen i Gävleborgs län finns det stålorter som kan ha likartade problem som några av dessa län. Men det är ju inte de likartade problemen som är det viktiga, utan det är omfattningen av sysselsättningsproblemen i länet som är det väsentliga. Och omfattningen av de sysselsättnings- och arbetsmarknadsproblem som vi har i Gävleborgs län är fullt jämförbar med förhållandena i de övriga Norrlandslänen. Därför måste det enda riktiga vara att södra Norrland inkluderas i Norrland, som det alltid har gjort. Oavsett skrivningen kommer vi ifrån Gävleborg aldrig att acceptera annat än att Gävleborgs län är en del av Norrland.

Herr talman! Jag vill faktiskt betrakta den här landsdelsindelningen som ett olycksfall i arbetet, och jag hoppas att detta är första och sista gången jag får läsa om en sådan.

Det andra gäller inplaceringen i stödområde.

I propositionen föreslås en radikal förändring av den nuvarande stödområdesindelningen. För Gävleborgs län innebär förslaget en klar försämring av

det regionalpolitiska stödet. F. n. ingår samtliga kommuner i länet i minst stödområde 2. Hälsingland har tillhört stödområdet ända sedan det kom till 1965. Nu lyfts större delen av länet och landskapet Hälsingland ut ur stödområdet, och det sker i ett läge då länet upplever större problem på arbetsmarknaden än någonsin tidigare under efterkrigstiden.

Mot den bakgrunden har vi socialdemokrater från Gävleborg i en motion krävt att Söderhamn, Hudiksvall, Bollnäs, Ovanåker, Ockelbo och Sandviken skall placeras i stödområde C och att Gävle skall hänföras till stödområde D enligt vad som också har föreslagits i den socialdemokratiska partimotionen.

De besvärligheter vi har på arbetsmarknaden i länet skall jag inte närmare gå in på. Detta kommer Olle Westberg i Hofors att närmare belysa i ett senare anförande.

Utskottsmajoriteten har avstyrkt vårt yrkande med ett undantag, och det gäller Söderhamn. Man kan konstatera att ett enigt arbetsmarknadsutskott nu föreslår att Söderhamn placeras i stödområde C. Jag vill ge utskottet en eloge för detta. Det visar att ni har tagit hänsyn till de synpunkter som representanter för länet har fört fram vid kontakter och uppvaktningar inför utskottet. Med de mycket besvärliga strukturproblem som Söderhamn har, med en mycket kraftig nedgång i industrisysselsättningen, är det ett livsvillkor att kommunen även i fortsättningen får del av de stödmöjligheter som inplaceringen i stödområdet ger. Det senaste hårda slaget var när L M Ericsson aviserade att man skulle göra inskränkningar med över 500 personer i Söderhamnsfabriken. Detta berör inte bara Söderhamn, utan även Delsbo. Om det genomförs, innebär det en nedläggning av Delsbofabriken, och det blir en ren katastrof för Delsbo samhälle. Därför är det viktigt att också Delsbo så snart som möjligt inordnas i stödområdet.

Herr talman! Jag skall nu övergå till att närmare belysa socialdemokraternas syn på de delar i detta betänkande som berör transportstödet och den regionala trafikplaneringen.

Så sent som i november förra året genomdrev den borgerliga riksdagsmajoriteten mycket kraftiga försämringar av transportstödet, trots protester från oss socialdemokrater. Höstens beslut innebar bl. a. att transportstödet för sågade trävaror togs bort för sågverken efter Norrlandskusten. I begreppet sågade trävaror inkluderade majoriteten i transportrådet också hyvlade trävaror. Den uppfattningen delades av kommunikationsministern, vilket framgick av ett svar på en fråga från mig här i kammaren den 23 februari i år. Detta beslut innebar för de sågar och hyvlerier efter Norrlandskusten som arbetade under samma betingelser som inlandssågarna att de hamnade i en omöjlig konkurrenssituation gentemot inlandssågarna, men också gentemot sågar och hyvlerier i södra och mellersta Sverige samt gentemot finsk skogsindustri. Detta framhöll jag i höstas, men också i debatten med Claes Elmstedt den 23 februari. Protesterna blev också av naturliga skäl kraftiga från berörda sågverksägare och anställda, eftersom deras fortsatta existens nu blev hotad. Men andra ord: Höstens beslut var helt enkelt ett vansinnigt beslut.

Höstens riksdagsbeslut innebar också att fraktbidraget för järn- och stålprodukter skulle avvecklas. Om detta hade genomförts skulle det ha fått svåra följder för berörda företag. Jag kan som exempel nämna SSAB i Domnarvets och Luleå, Uddeholm i Värmland, Fagersta i Långshyttan, som samtliga skulle ha mist transportstödet.

Fraktbidragets storlek i de olika transportstödszonerna sänktes också kraftigt, vilket totalt sett försämrade de transportstödsberättigade företagens konkurrenssituation.

Mot den här bakgrunden var det naturligt för oss att i samband med att den regionalpolitiska propositionen lades fram återigen upprepa våra krav från i höstas om att stöd skulle återinföras för sågade och hyvlade trävaror för mindre och medelstora sågar och hyvlerier efter Norrlandskusten, men också för järn- och stålprodukter. Vi upprepade också våra krav på bättre fraktbidrag i de olika zonerna samt på ett färre antal stödszoner för att åstadkomma en administrativ förenkling.

De borgerliga ledamöterna i trafikutskottet avstyrkte återigen våra krav i samband med trafikutskottets yttrande i det här avseendet till arbetsmarknadsutskottet.

Därför är det, herr talman, med tillfredsställelse man nu kan konstatera att ett enigt arbetsmarknadsutskott tillstyrker vårt krav på att transportstödet skall återinföras till sågade och hyvlade trävaror för mindre och medelstora sågar efter Norrlandskusten.

Det är också glädjande att se att stödet återinförs för järn- och stålprodukter, helt i enlighet med vårt krav. Detta kommer naturligtvis att hälsas med mycket stor tillfredsställelse av berörda företag och anställda. Genom att man också föreslår att de nya bestämmelserna skall gälla retroaktivt från den 1 mars behöver inte företagen vidkännas några försämringar.

Man kan också konstatera att utskottsmajoriteten har föreslagit en del förbättringar av bidragets storlek i vissa zoner, fastän där har man långt ifrån helt tillgodosett våra krav. Vårt krav på en administrativ förenkling genom att minska antalet transportstödszoner har man helt avstyrkt.

Mot denna bakgrund vill jag yrka bifall till reservation nr 13, som berör transportstödszonerna och fraktbidragens storlek och där vi vidhåller vad vi tidigare yrkat. Detta sammanfaller också med yrkandet i motion 2341 av Filip Johansson och Arne Lindberg.

Kostnaderna för de ändringar vi föreslår uppgår till ca 30 milj. kr. Därför vill jag också yrka bifall till reservation nr 14.

Herr talman! Det kan finnas anledning att förtydliga vad vi från socialdemokratiskt håll menar med mindre och medelstora sågverk. Det är med andra ord alla sågverk med undantag av de stora bulksågverken med en årsproduktion i vissa fall av ända upp till över 200 000 kubikmeter per år. Detta innebär bl. a. att stöd i fortsättningen bör utgå till ASSI:s såg i Seskarö, Rolfs såg och hyvleri i Kalix, B. A. Karlssons såg och hyvleri i Luleå för att ta några exempel.

Det kan också vara lämpligt att precisera vad vi menar med hyvlade

trävaror, så att inga missförstånd skall behöva uppstå i framtiden. En sågad trävara övergår till att vara en hyvlad trävara, och följaktligen stödberättigad, när den på något sätt gått igenom en hyvel. Så enkelt är det.

Herr talman! När den socialdemokratiska regeringen år 1971 beslutade att införa ett transportstöd var syftet att minska de kostnadsmässiga olägenheter som följer med de stora avstånden inom stödområdet. Stödet konstruerades också så att det skulle stimulera till ökad vidareförädling och därmed öka sysselsättningen. Dessutom skulle det vara i möjligaste mån konkurrensneutralt mellan företagen inom stödområdet. Det har också visat sig att transportstödet har varit ett av de effektivaste regionalpolitiska medlen. Genom de förbättringar som ett enigt utskott nu föreslår får transportstödet återigen bättre möjligheter att uppfylla sitt ursprungliga syfte, nämligen att stimulera till ökad vidareförädling, utjämna de långa transportavstånden och vara konkurrensneutralt.

Jag skall nu övergå till att beröra reservation 12, som tar upp trafikplaneringen på regional nivå.

När riksdagen 1979 beslutade om en ny trafikpolitik var målsättningen att trafikpolitiken skulle erbjuda medborgarna och näringslivet i landets olika delar en tillfredsställande trafikförsörjning till lägsta möjliga samhällsekonomiska kostnader. En viktig förutsättning för genomförandet av en sådan trafikpolitik är en trafikplanering som kan samverka med regionalpolitiken. Riksdagen underströk också vid beslutet 1979 behovet av en trafikplanering på skilda nivåer i samhället.

Därför är det enligt vår mening en allvarlig brist att den viktiga samordningen mellan investeringarna i trafikgrenarna inbördes samt mellan trafikpolitiken och regionalpolitiken ej har berörts i propositionen. Oklarheterna är så stora att man kan tala om ett allvarligt avsteg från 1979 års trafikpolitiska beslut, som just underströk betydelsen av en samordnad regional trafikplanering.

Det statsfinansiella läget understryker ytterligare behovet av en samordning mellan trafikgrenarna, så att dubbelinvesteringar undviks och så att varje trafikgrens fördelar utnyttjas på bästa sätt. Därför är det viktigt med en fortsatt trafikplanering på länsnivå, gärna med den gamla beteckningen "regional trafikplanering" under länsstyrelsens ansvar. Men det är också viktigt att åstadkomma en långsiktig investeringsplanering hos flera trafikverk än vägverket. Samordnad trafikplanering är alltså ett viktigt inslag i en aktiv regionalpolitik. Mot den bakgrunden vill jag slutligen yrka bifall till reservation 12.

I detta anförande instämde Stig Alftin och Wivi-Anne Cederqvist (båda s).

Anf. 72 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Olle Östrand klagar på rubriceringen i betänkandet. Han säger att han hoppas att detta är första och sista gången. Till det är att säga att

Tisdagen den
8 juni 1982

Regionalpolitiken

det inte är första gången. Om det är sista gången vet jag inte.

Nu tycker jag inte att man skall överdriva betydelsen av detta. Vi har inte hittat på denna rubricering på egen hand, utan tagit den från industriverkets regionala industrianalyser, där man använder den här indelningen. Gävleborgs län har många problem gemensamt med övriga beskrivna län under rubriken Norra Mellansverige, bl. a. då det gäller järn och stål.

Låt mig säga att utskottets avsikt inte varit att ge sken av att problemen i Gävleborgs län skulle vara mindre än i andra jämförbara län i närheten. Vi har tvärtom pekat på de betydande problemen i vissa delar av Gävleborgs län. Vi har exempelvis föreslagit att Söderhamn skall vara placerat i stödområde, något som f. ö. Olle Östrand gett utskottet en eloge för, för vilken jag tackar.

Anf. 73 OLLE ÖSTRAND (s) replik:

Herr talman! Man kan naturligtvis ha olika uppfattningar om den här landsdelsindelningen. Men jag vill ändå bestämt hävda, att Gävleborgs län alltid kommer att tillhöra Norrland, oavsett vilka områden som arbetsmarknadsutskottet delar in Sverige i. Samtidigt vill jag ifrågasätta vilka problem Hälsingland, som utgör halva Gävleborgs län, har som sammanfaller med de problem som man har exempelvis i Örebro län och Västmanlands län. Det är vitt skilda problem. Som jag sade i mitt anförande kan södra delarna ha vissa likartade problem som de län jag här nämnde, men framför allt inte Hälsingland.

Totalt sett har Gävleborgs län precis lika stora problem som övriga Norrland med undantag för Norrbotten, där problemen är alldeles speciella. Därför är det viktigt för oss att när man i fortsättningen pratar om Gävleborgs län, så pratar man om Norrland.

Anf. 74 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Om Olle Östrand underkänner vår rubricering, så må det vara. Jag noterar ändå det positiva i att vi får en mycket måttfull kritik när det gäller realbehandlingen. När Olle Östrand läser betänkandet skall han finna att vi tagit mycket allvarligt på situationen i Hälsingland och andra landskap med liknande bekymmer.

Anf. 75 Tredje vice talmannen KARL ERIK ERIKSSON (fp):

Herr talman! Vi riksdagsledamöter har en viss benägenhet att anse att just de frågor som vi sysslar med i riksdagen är de absolut viktigaste. Jag är inget undantag från kamraterna på den punkten.

Har man i tolv år ägnat sig åt regionalpolitiska frågor i riksdagsarbetet, så är det väl förståeligt om man tillmäter just dagens debatt väldigt stor betydelse.

Jag tycker det är naturligt att den regionalpolitiska debatten blir en av riksdagsperiodens största debatter.

När man i början av mars såg de grova dragen i den regionalpolitiska propositionen, när man mötte rubriker där det stod "50 kommuner ut ur

stödombudet" och "Åsling halverar stödombudet", då funderade man litet till mans på vilka effekter det här egentligen skulle få på regionalpolitiken. Men när man har trängt in i det digra materialet och tagit del av propositionen, motionerna och de övriga handlingarna, finner man att de inrymmer väldigt många bra förslag inför framtiden.

Jag skall be att få lyfta fram några förslag, som kanske inte är de mest kontroversiella men som jag tycker har mycket stor betydelse. Men låt mig allra först säga att arbetsmarknadsutskottets betänkande inte är så splittrat som antalet reservationer ger vid handen.

Ett av de värdefulla förslagen enligt min bedömning är att länsmyndigheterna får mer att säga till om när det gäller fördelning av olika typer av stöd. Vid alla de resor som arbetsmarknadsutskottet har gjort i olika län, bl. a. i mitt hemlän, har vi kommit att möta det här önskemålet från länsmyndigheterna: Kan vi inte få vidare fullmakter när det gäller att fördela stödet? Jag tror att arbetsmarknadsutskottets ledamöter håller med mig när jag säger att den som kraftigast har drivit den frågan är landshövdingen i Gävleborgs län, Hans Hagnell. Han har sagt: Inga kan såsom vi avgöra var de verkliga problemen finns och hur stödmedlen från de statliga myndigheterna skall användas.

Genom det här förslaget, som riksdagen nu kommer att fatta beslut om, kommer det att bli en förskjutning i beslutsprocessen just i den riktning som många länsmyndigheter har önskat.

Ett annat bra förslag tycker jag är att man vid sidan av stödombudet får möjligheter att göra insatser i speciella situationer. Vid debattens början nämnde arbetsmarknadsutskottets ordförande Elver Jonsson den motion som finns från mittenhåll med åtta ledamöter som undertecknare. Vi anser att den här frågan är så viktig att vi har föreslagit en högre procentsats när det gäller stöd utanför stödombudet. Vi har föreslagit att riksdagen skall besluta att "bemyndiga regeringen att i särskilt angivna områden utanför det fasta stödombudet medge att länsstyrelserna och AMS kan bevilja lokaliseringsbidrag intill 30 % för byggnader och maskininvesteringar". Vi har sagt att de kommuner som vi i detta sammanhang särskilt vill peka på är vissa kommuner med stora glesbygdspen i Gävleborgs län, Kopparbergs län, Värmlands län och Dalslandsdelen av Älvsborgs län. Vi föreslår alltså en höjning från 20 till 30 %, en 50-procentig höjning av förslaget i propositionen.

Det är bra att utskottet instämmer i den här bedömningen och gör ett tillkännagivande och säger: "Utskottet tänker här på vissa kommuner med betydande utvecklingsproblem inom främst län som f. n. helt eller till del ingår i stödombudet. Utskottet menar att i de kommuner som här avses är ett sådant högre stöd nödvändigt för att man skall få erforderlig effekt av stödet."

Jag tycker att detta är ett av de inslag som är bra i det förslag som har lagts.

Jag sade inledningsvis att stödombudet har dragits ner starkt. "Åsling halverar stödombudet" var en av de braskande rubrikerna. Detta är ett av de

naturliga skälen till att det har blivit mycket stark oro på många håll och att förslaget har tagit så stort utrymme i debatten redan och kommer att göra det senare under dagen – det är jag övertygad om.

Vid behandlingen av ärendet har utskottet gett länsmyndigheter och kommunala representanter tillfälle att redovisa sina synpunkter och sin argumentation just när det gäller placeringen av deras kommuner i stödområde eller i någon av grupperna inom stödområde. Sten Svensson nämnde inledningsvis detta och menade att det var riktigt att utskottet hade gett god tid för uppvaktningar. Jag instämmer i detta. En del av dessa uppvaktningar har verkligen tagits på allvar och gett resultat. I något fall har utskottet förordat ändringar i propositionen. Olle Östrand har nämnt Söderhamn. Andra kommuner som har förts in i stödområdet genom utskottets initiativ är Åmål, Säffle och Arvika. De har av ett enigt utskott föreslagits ingå i stödområdet. Jag tycker att motiven för dessa ställningstaganden är mycket starka. Jag tolkar statsrådet Åslings tystnad just på den här punkten som ett accepterande av utskottets förslag, och jag vill, herr talman, för min del helhjärtat instämma i utskottets förslag.

Anf. 76 EIVOR MARKLUND (vpk):

Herr talman! En läkare i Luleå har i sitt socialmedicinska forskningsarbete funnit att ökade svårigheter att få arbete främst drabbar fyra kategorier, nämligen ungdomar, invandrare, kvinnor och norrbottningar. Mot den bakgrunden är det helt följdriktigt att just unga kvinnor i Norrbotten under den gångna helgen, som de första i landet, har genomfört en kvinnotribunal om arbetslöshet. Ett framträdande drag under denna tribunal var dessutom beskrivningar av invandrade kvinnors utsatta situation.

En av våra länstidningar rubricerade sitt referat från tribunalen med orden: Verkligheten inför domstol. Och nog dömdes verkligheten, och med den de som genom politiska åtgärder, eller snarare brist på politiska åtgärder, åstadkommit den verklighet som skildrades.

Regeringen kommer att få ta del av det manifest som tribunalens "dom" utmynnade i. Det innehåller 16 punkter där krav ställs om förändringar av dagens verklighet. Främst bland kraven står: Arbete åt alla!

Forskningen om arbetslöshet och ohälsa behandlades också på tribunalen. Det kommer även att behandlas här i riksdagen under en senare punkt i vårt arbete. Denna forskning har redan uppdagat ett skrämmande samband mellan arbetslöshet och självmordsfrekvens. Kiruna utgör en ort där sambandet mellan hög arbetslöshet och många självmord anses kunna påvisas. Så nog är kravet om allas rätt till arbete ett berättigat krav, även ur den enskilda människans synpunkt.

Men här i riksdagen sysslar vi ju, sägs det, med de stora, övergripande frågorna. Då finns det anledning att även denna gång notera att frågan om allas rätt till arbete också har samhällsekonomiska aspekter.

Välfärd skapas av människor i arbete. Även om den ekonomiska krisen sägs breda ut sig alltmer och få alltmer djupgående konsekvenser, finns det anledning att framhålla norrbottningarnas rätt till arbete och rätt att vara

med och bygga upp välfärd och trygghet för framtiden. Arbetslösheten är, som tidigare påtalats i denna debatt, visserligen inte geografiskt avgränsad till Norrbotten. Men det länet har så länge varit utsatt för det gissel arbetslösheten innebär och upplever nu en situation som av arbetsmarknadsansvariga i länet betecknas som "omöjlig att hantera". Detta gör den särskilda betoningen av Norrbottens situation befogad.

I och för sig finns det tydligen i riksdagen en enighet på den punkten. Partierna motionerar speciellt om åtgärder för Norrbotten, och regeringen skiljer ut detta läns problem genom att i propositioner behandla dem i speciella avsnitt. Så långt är det gott och väl. I synnerhet som en rimlig regional välfärd i norr också bidrar till landets utveckling.

Men en i skrivna och talade ord uttalad insikt om nödvändigheten av åtgärder som främjar Norrbottens utveckling är inte nog, så länge dessa inte utgör delar i en medveten, planerad inriktning av åtgärderna. Så länge vi i Norrbotten inte kan hålla jämn takt i befolkningsutvecklingen utan år efter år ser stora skaror ge sig i väg på grund av brist på arbetstillfällen – och dessa skaror dessutom till stor del utgörs av unga människor – är detta uttryck för att åtgärderna hittills inte varit effektiva nog. Och tyvärr innebär inte de nu aktuella regeringsförslagen att effektiviteten blir nämnvärt bättre. Någon har vid ett tillfälle, på tal om gjorda regionalpolitiska insatser, uttalat att det inte räcker med att endast ställa ut vatten åt hästen. Det måste också ske under sådana former att hästen dricker det.

Det "vatten" som hästen Norrbotten behöver måste innehålla åtskilligt av beståndsdelarna tekniskt, ekonomiskt och administrativt nytänkande för att utvecklingen skall gå en önskad väg. Det nytänkandet har inte kommit till uttryck i regeringens propositioner som rör Norrbotten och inte heller i det betänkande som riksdagen nu behandlar.

Jag påstår inte att allt det nödvändiga nytänkandet finns i vpk-motionerna. Men redan i kravet i motion 2355 på en planerad industriell utveckling ligger, menar vi, inledningen till det nödvändiga nytänkandet. Det kan inte fortsätta som hittills med stödgivning i nödsituationer och tillyxade belopp för insatser som inte står i något fortlöpande sammanhang. Den synen på utvecklingen i Norrbotten sammanfaller helt med det Jörn Svensson tidigare i debatten har anfört om vpk:s inställning till regionalpolitiken i stort. Han har också värtaligt och pedagogiskt beskrivit hur läget är i dag i Norrbotten i förhållande till landet i övrigt.

Utskottet nöjer sig här med att hänvisa till länsplanering och till den tillsatta malmfältsutredningen. Den planering som vi vill ha skall ju bygga på vad länsplanering och utredningar av olika slag kommer fram till, men besluten fattas av de politiska organen på central nivå.

Beträffande enskilda projekt som föreslås i vår motion menar utskottet att sådana kan prövas vid bedömningen av regionalpolitiskt eller arbetsmarknadspolitiskt stöd. Jag inser – särskilt efter den här dagens många utvecklingar från debatten med hänvisningar till hur arbetsbördan har varit i utskottet och hur arbetet har blivit här i kammaren på grund av det – att arbetsmarknadsutskottet har haft ett omfattande arbete med det föreliggande betänkandet.

men nog är det ändå väl lättvindigt att inte söka använda möjligheten att genom någon kommentar till enskilda projekt ge regeringen en anvisning om vad man bedömer som möjligt att göra.

Självfallet avstyrker utskottet också yrkandet i vpk-motionen 2555 om en ökning till 300 milj. kr. av anslaget till särskilda sysselsättningsskapande åtgärder. Också där handlar det om att med denna högre summa göra riktade insatser för konkreta projekt.

I den socialdemokratiska reservationen 69 avstyrks också vpk:s yrkanden beträffande konkreta projekt. Det är än mer anmärkningsvärt, i synnerhet som socialdemokraterna ju i sin utvecklingsplan för Norrbotten har med kravet på ett apatitverk i Malmberget – ett av de förslag som vi yrkar på i vår motion. Men ändå avstyrks yrkandet bara, utan någon mer kommentar. Handelsgödseltillverkning i Kiruna och tonträproduktion i Sesarö är förslag som är förankrade även i den fackliga rörelsen i länet – en förankring som säkerligen socialdemokraterna, åtminstone i länet, känner till. Väsentliga är också kraven om satsningar på ett mineraltekniskt utvecklingscentrum och resurser till metallurgiska forskningsstationen i Luleå liksom kravet att en utbildnings- och forskningsenhet med inriktning på energifrågor inrättas vid högskolan där.

Det socialdemokratiska programmet för Norrbottens utveckling är ett framsteg jämfört med den politik som fördes under 1950- och 1960-talen och även i förhållande till den nuvarande regeringens insatser. Men det är en brist att socialdemokraterna inte anger – inte heller i de aktuella reservationerna – hur de pengar som man föreslår för detta skall användas. Det ges inga utfästelser om huruvida olika projekt kommer att förverkligas. Detta är en oklarhet i detaljer som tyvärr, herr talman, ger intrycket av att linjen blir densamma som den gamla, som vi har sett så dåliga resultat av.

Herr talman! Jag yrkar således bifall till vpk-motionerna 2355 och 2555.

Anf. 77 PER PETERSSON (m):

Herr talman! Det framgick av Eivor Marklunds anförande, men även jag vill erinra om att i nuläget har Norrbotten tyvärr landets högsta arbetslöshetssiffror. Det är orsaken till att alla partier föreslår specialinsatser för landets nordligaste län.

Den nuvarande lågkonjunkturen i världsekonomin medför att ett exportberoende län som Norrbotten drabbas särskilt hårt. Därtill kommer att långa avstånd, hårt klimat och bristande småindustriell tradition gör att en konjunkturedgång får ett extra brutalt genomslag. Ett konkurrenskraftigt, expansivt svenskt näringsliv är ett livsvillkor också för sysselsättning i norra Sverige.

Regionalpolitiken måste förnyas och ses i sitt stora industripolitiska sammanhang, om målsättningen "en likvärdig sysselsättning och likvärdig tillgång till social, kommersiell och kulturell service samt en god miljö" skall uppnås i alla regioner. Regionalpolitik skall inte bedrivas i hela Sverige – det missgynnar de svagaste regionerna.

Regionalpolitiken har hittills främst kommit att innebära selektivt stöd till redan befintlig industri, vilket har varit värdefullt men inte räckt för att skapa alla de nya arbetstillfällen som är nödvändiga. Det blir alltmer uppenbart att regionalpolitiken måste bygga på en bred bas av generellt verkande åtgärder om den skall lyckas.

Villkoren för verksamhet i Norrbotten måste bli lika eller om möjligt bättre än i övriga delar av landet, om det skall bli intressant för företag – det må vara enskilda, kooperativa eller statliga – att starta, driva och utöka verksamhet i norra Sverige. Och det är bråttom. Norrbotten har inte råd med en så stor avflyttning som under åren 1950–1970, då mer än 100 000 personer flyttade från Norrbotten, med en nettoförlust på över 40 000 – mest unga och arbetsvilliga.

Arbetsmarknadsutskottet konstaterar i sitt omfattande och intressanta betänkande nr 23 att "stor politisk enighet råder om de allmänna målen för regionalpolitiken". Utskottet skriver vidare:

"Mot bakgrund av osäkerheten om den framtida regionala utvecklingen föreslår utskottet att riksdagen hemställer hos regeringen om en utredning om regionalpolitikens framtida utformning och omfattning. Utredningen bör bl. a. överväga frågan om en lämplig avvägning mellan selektiva och generella åtgärder inom regionalpolitiken. Utskottet har därvid uttalat sig för en förskjutning mot ett större inslag av generellt verkande medel." Men sedan följer: "Socialdemokraterna har reserverat sig mot utskottets förslag rörande utredningsarbetets inriktning bl. a. mot bakgrund av att man förordar selektiva åtgärder."

Förutsättningarna för lönsam produktion i t. ex. Norrbotten blir inte bättre för att det genom selektivt statligt stöd görs brandkärsinsatser i vissa företag. Det behövs åtgärder som ger lägre produktionskostnader och därmed bättre konkurrenskraft. Särskilt viktigt är detta för svenskt näringsliv vid den ovissa tidpunkt när världskonjunkturen åter blir bättre och efterfrågan på produkter ökar. Om Sveriges och Norrbottens kostnadsläge då är för högt kommer vi ohjälpligt efter. Höjda skatter och höjda arbetsgivaravgifter minskar ytterligare vårt lands konkurrensförmåga.

Vi moderater har föreslagit att de stora sysselsättningsinsatserna i bl. a. Norrbotten skall kompletteras med sänkningar av arbetsgivaravgifter och lägre elenergiskatt. Några ord om skälen för en lägre elavgift.

Mycket av elenergin i norra Sverige produceras av företag som ägs av staten. Detta ger möjligheter från regionalpolitisk synpunkt. Mycket av vattenkraften säljs till övriga Sverige. Vid denna elenergitransport uppstår förluster. Från energibesparingssynpunkt är det önskvärt att elenergikrävande industri lokaliseras nära produktionskällan. En elprisrabatt skulle vara en god regionalpolitisk stimulans såväl för boende som för näringsliv i norra Sverige. Det är t. ex. möjligt att sänka elpriset i Norrbotten med 4 à 5 öre per kilowattimme utan att självkostnadspriset för vattenkraftsproduktionen i Lule älv underskrids.

Ett annat exempel. Under gårdagens debatt hävdade Svante Lundkvist med all rätt skogens stora betydelse för landets ekonomi. Hans kritik mot

enskilda skogsägare var skarp. Jag tror att bästa vägen till bättre skogsvård och därmed större skogsuttag bland skogsägare är – utöver nu gällande skogslag – att öka information och stimulans. Det är beklagligt att industrin inte får behövlig råvara. Arbetslösheten ger extra tyngd åt kraven på ökade insatser inom skogen – även den statligt ägda.

I Norrlands inland finns stora arealer där skogsuttag har visat sig vara ekonomiskt olönsamma från rent företagsmässig synpunkt. En del av dem ligger ovanför den s. k. skogsodlingsgränsen. Enbart i Norrbottens län finns ca 550 000 hektar med över 30 miljoner skogskubikmeter ovanför och kring denna gräns. Det mesta av detta förvaltas av domänverket, dvs. den svenska staten. Mycket av denna skog – över 120 000 hektar – bedöms vara övermogen och hotas av biologisk ruin. Man har också gjort försök som visar att både skogsuttag och skogsförnyelse är möjliga. Det är för mig helt obegripligt att denna resurs inte utnyttjas, t. ex. genom att man använder den s. k. offertmetoden.

Offertmetoden innebär att staten betalar en överenskommen summa för en viss åtgärd av regional- och riksintresse. Vi moderater menar att ett sådant skogsuttag skulle leda till en rad positiva verkningar. Industrin skulle snabbt få ökad tillgång till råvara. Värdefulla skogsförnyelseförsök skulle kunna ske i stor skala. Industrin både i inlandet och vid kusten skulle få fler arbetstillfällen. Transportföretagen kunde ge fler sysselsättning. Landet skulle få ökade exportinkomster. Varför kan inte ordentliga försök med offertmetoden göras?

Även i fråga om det intressanta projektet "tonträ", som har sin grund i Norrbottens senvuxna gran, vore det intressant att göra försök med offertmetoden.

Ett annat generellt verkande medel, där staten kan göra insatser, är sänkta transportkostnader. Vi är i Norrbotten genom de stora avstånden mycket beroende av transportkostnaderna. Riksdagsbeslutet om att sänka LKAB:s malmfraktkostnader var därför en stor framgång. Jag hoppas att en fortsättning följer, som ökar LKAB:s konkurrenskraft.

Tyvärr är priserna på flygresor i norra Sverige mycket höga. Utredningar visar att priserna vida överstiger verklig självkostnad. Detta är besvärande från regionalpolitisk synpunkt och även anmärkningsvärt. Staten är en stor intressent i såväl Linjeflyg som SAS och borde ha stora möjligheter att påverka taxesättningen så att den ej motverkar regionalpolitiska satsningar.

Herr talman! Öppna bygder och ett livskraftigt jordbruk är en viktig del i norra Sveriges regionalpolitik. Jag hoppas att den arbetande utredningen om norra Sveriges jordbruk kommer med goda förslag, där den också beaktar detta jordbruks beroende av skog eller annan lönsam sysselsättning under vissa tider på året. Likaså hoppas jag att malmfältsutredningen kan ge goda förslag för inlandets framtid. Generellt verkande åtgärder, som minskar produktionens kostnader i Norrbotten, ger såväl jord- och skogsbruk som statliga, kooperativa och enskilda företag större möjligheter att bereda sysselsättning, och de ger framtidstro i norr.

Jag yrkar bifall till de moderata reservationerna.

Tisdagen den
8 juni 1982

Regionalpolitiken

Herr talman! I gammal god ordning är den regionalpolitiska debatten något av en hembygd dag, där vi vädrar våra problem. Tyvärr måste jag konstatera att problemen av allt att döma är störst på Norrlandsbänkarna. Där har i alla fall hela tiden funnits samlade en del av ledamöterna. Problemen tycks däremot inte vara särskilt stora på Stockholmsbänken. Men en ledamot var inne som hastigast och vädrade Stockholmsproblem. Jag skall citera en mening ur Görel Bohlins anförande. Hon sade: "Vi får inte försvåra en tillväxt där den är möjlig bara därför att tillväxt är omöjlig på andra håll."

Nej, det kan jag förstå att man menar. En mera kallsinnig moderatpolitik kan man knappast önska att få höra talas om i denna sal – en mera kallsinnig koncentrationspolitik och en anslutning till den politik, som av så ofantligt många i denna kammare bedrevs för något årtionde sedan under den tid då allting andades välstånd så fort det var fråga om att man skulle kunna koncentrera människorna till en liten plats. Detta tycks vara rådande i Stockholmsregionen än i dag. Det var det enda av intresse som man från den bänken haft att säga hitintills.

Vi kan konstatera att en del av inläggen i den här debatten har varit ganska verklighetsfrämmade. I en tid då utvecklingen i praktiskt taget hela västvärlden präglas av ekonomiska svårigheter, som är de största under hela efterkrigstiden, förs debatten som om vi levde i en tid med mycket stark ekonomisk tillväxt där vi kan önska oss nästan vad som helst. Det vore välgörande om vi försökte inse att vi har vissa ekonomiska problem som inte helt kan nonchaleras.

Jag svävar inte på målet när jag säger att jag gärna hade sett att ännu mer medel hade kunnat anvisas för regionalpolitiken. Inom regionalpolitikens ram går det att åstadkomma åtskilligt och har åstadkommit åtskilligt – det är inget tvivel om den saken. Men tyvärr har det alltid varit betydligt lättare för den här församlingen att besluta om att skaffa fram miljarder till AMS för ett uppehållande försvar mot arbetslösheten, än att skaffa fram någon enstaka miljon för att medverka till en bestående sysselsättning. Glesbygdstödet har under senare år definitivt skapat bestående sysselsättningstillfällen, genom mycket små och begränsade insatser.

Glesbygds- och inlandsproblemen har diskuterats ingående här i dag. Det finns mycket övrigt att önska i våra inlandskommuner i dag – det är inget tvivel om den saken – men det är i alla fall en fantastisk skillnad i jämförelse med den nattsvarta situation som de befann sig i för något årtionde sedan.

I det lilla område där jag har verkat sade man under årtionden bestämt ifrån, t. ex. från lantbruksstyrelsens sida, att man inte hade några möjligheter att satsa på inlandskommunerna. Det var kallsinniga besked så fort inlandskommunerna fördes på tal. Det gavs bara beskedet att lantbruksnämndens direktiv inte tillät några insatser i dessa områden.

Det har skett en betydande förändring som också gett resultat. Det finns anledning att nämna s-kommunalråd som klart och tydligt har gjort

uttalanden om den positiva utvecklingen som har varit under senare år.

Jag kan erkänna att vi har haft en utomordentligt dålig utveckling i Norrbotten i allmänhet med utflyttning och framför allt en arbetslöshet som är enorm. Detta har till stor del berott på sådant som hände i början på 1970-talet, då man skickade upp en luftballong som kunde bära åtskilligt och som gav åtskilliga arbetstillfällen under några år, men som sedan visade sig fullständigt ohållbar. Jag konstaterar att detta var utomordentligt beklagligt. Men å andra sidan skall också erkännas att ingenting kan vara sämre för en region som vår än att få företag till regionen som årligen har miljonförluster. Det ger oss definitivt inga förbättrade möjligheter, och det skall vi vara rädda för.

Tyvärr har ju situationen blivit den under senare år när det gäller en del av de verkligt tunga företag som vi har i länet, framför allt inom malm- och stålindustri, att deras ekonomi har svikit i allra högsta grad. Det har gett oss – och ger oss än i dag – oerhört stora bekymmer.

Och tyvärr har man ju inte minst i den här församlingen, men kanske framför allt på andra håll, väldigt lätt för att glömma att de norrländska malmerna under årtionden i mycket hög grad bidrog till det här landets välstånd. När nu ekonomin sviker för den näringen, då är man inte lika angelägen att ställa upp och ta hand om konsekvenserna av verksamheten som man var när resultaten var goda. Och då är det inte långt ifrån att man bedömer Norrbotten som en mera tärande än närande del av vårt land.

Man glömmer också ofta att vi har verksamhet i länet som ger miljardvinster årligen utan några som helst problem. Det är vinster som Vattenfall genererar – vinster som med säkerhet kommer att stiga för varje år. När vi från vårt län, och från det parti som jag representerar, har sagt att man rimligen borde kunna använda en del av dessa vinster för att bygga upp och säkerställa företag som vi måste ha för att ge länets människor sysselsättning – ja, då är man inte särskilt villig att ställa upp, inte ens från länsbankens sida.

Mot denna bakgrund vill jag bara kort framhålla att jag beklagar att man t. o. m. från moderat håll har varit tvungen att reservera sig mot de 150 miljoner som nu departementet har ansett det vara utomordentligt angeläget att snabbt anvisa för att skapa sysselsättning. Beloppet skulle definitivt ha varit större – det kan jag gärna hålla med om. Men man har i alla fall inte från moderat sida kunnat vara med.

Riksdagen fattade ett olyckligt beslut i höstas när det gällde frågan om fraktstödet. Det har här betonats från vissa håll hur olyckligt detta var och vilket motstånd man gjorde. Men herr Östrand gjorde inte lika starkt motstånd när han i transportrådet var med om att lägga fram förslag – det förslag som sedan riksdagen antog.

Jag kan med tillfredsställelse i dag konstatera att utskottet nu har ändrat på detta, att utskottet har godtagit ett förslag till en förändring av transportstödet som t. o. m. delvis är bättre än det förslag vi hade tidigare. Jag är alltså glad över detta, framför allt därför att ett bra och riktigt fraktstöd är den främsta förutsättningen för att vi över huvud taget skall kunna bedriva en

rimlig regionalpolitik. Jag är helt tillfredsställd med utskottets förslag.

Låt mig till sist bara säga en sak till. Jag hade väckt ytterligare en motion i anledning av denna proposition. Det gällde rennärringsdelegationen.

Jag är tacksam för att utskottet i föreliggande betänkande har understrukt att rennärringsdelegationen i Norrbotten bör förflyttas till Jokkmokk. Vidare är jag tillfreds med att utskottet har godtagit mitt yrkande i motionen, att även den centrala rennärringsdelegationen flyttas från Jönköping upp till Jokkmokk. Rimligen borde det vara naturligare att den finns i Jokkmokk i Norrbotten, där ca 80 % av de renskötande samerna finns, än att den skall vara förlagd till Jönköping.

Det har sagts mig att man från samernas sida har höjt sin röst till försvar för tanken att rennärringsdelegationen borde finnas i Umeå. Men jag är glad över att samernas ungdomsförbund med all kraft förordat motionens yrkande och även utskottets hemställan att rennärringsdelegationen förläggs till Jokkmokk. Jag tror på ungdomarna, och jag vill satsa på dem.

Anf. 79 GÖREL BOHLIN (m) replik:

Herr talman! Bara en kort replik med anledning av att Filip Johansson angrep mig för det resonemang jag förde i mitt tidigare inlägg om Stockholmsregionens betydelse. Filip Johansson säger att det tydligen var det enda av intresse från den här bänken. Två tredjedelar av mitt anförande handlade om länsplaneringen. Det föranleder mig att göra den kommentaren att Filip Johansson uppenbarligen inte tycker att länsplaneringen är intressant.

Utgångspunkten för mitt resonemang beträffande Stockholmsregionen var vad som är bra för landet i dess helhet. Det är felaktigt att tro att en tillväxt i Stockholmsregionen skulle verka hämmande i andra delar av landet. Det är faktiskt så att Stockholmsregionen är en tillgång för Sverige. Om en välståndsskapande utveckling kan ske i Stockholmsregionen, kan det betyda expansion även i andra delar av landet. Det är inte så att en positiv utveckling i Stockholmsregionen på något sätt skulle stå i motsatsförhållande till en motsvarande utveckling i andra delar av landet, tvärtom. Huvudstadsfunktionen är en förutsättning för hela landets välståndsutveckling.

Jag vill alltså påstå att den industriella utvecklingen i Stockholmsregionen genererar en positiv utveckling i övriga delar av landet.

Jag kan vidare hänvisa till länsstyrelsens rapport Länsplanering -82 som kom helt nyligen – närmare bestämt den 4 juni – och även till det resonemang som förs i ERU-rapporten En ny storstadsutveckling. Jag kan rekommendera Filip Johansson litet läsning på den här punkten.

Anf. 80 OLLE ÖSTRAND (s) replik:

Herr talman! Jag var med om att i transportrådets styrelse fatta beslut om att transportstödet för sågade trävaror skulle tas bort i fråga om kustsågverken. Men sedan det beslutet fattats kom det fram omständigheter som visade att transportrådets beslut den gången var ett dumt beslut. Jag är inte sämre än att jag kan ändra mig. Det är mot den bakgrunden som vi socialdemokrater i

Nr 169

Tisdagen den
8 juni 1982

Regionalpolitiken

höstas föreslog att kustsågverken, som arbetar under samma betingelser som inlandssågverken, i fortsättningen skall få transportstöd.

Tyvärre avslag den borgerliga riksdagsmajoriteten vårt förslag den gången. Därför är det glädjande att ett enigt arbetsmarknadsutskott nu sluter upp bakom vårt krav att transportstöd skall utgå till de kustsågverk som arbetar under samma betingelser som inlandssågarna, och det gäller då sågade och hyvlade trävaror. Det kravet sammanfaller helt med det krav som nu förs fram i en motion av Filip Johansson och Arne Lindberg.

Anf. 81 FRIDA BERGLUND (s) replik:

Herr talman! Låt mig bara säga att denna debatt om regionalpolitiken är Filip Johanssons sista debatt här i kammaren. Jag vill understryka att Filip Johansson alltid har varit väldigt engagerad i sitt läns problem. Han har också haft en ärlig vilja att få till stånd förändringar. Ibland har jag haft en känsla av att han inte alltid vunnit sitt eget partis gehör för de åsikter och idéer som han framfört i sina inlägg. Filip Johansson är vidare lojal mot sitt parti. Då går det ut över socialdemokraterna – han anfaller oss i stället. Jag har full förståelse för att en man med starkt engagemang och en känsla för situationen i sin egen omgivning kan göra en sådan sak.

Vi socialdemokrater hävdar att arbetslöshet är det dyraste sättet, om man skall välja insatser för att lösa människors problem.

Det skylls ofta på bristande finansiella resurser. Men så länge man kan ge skattesubventioner t. ex. till aktiesparare i den utsträckning vi gör i dag, upplever vi socialdemokrater det som undanflykter att man inte skulle ha råd till insatser för att skapa sysselsättning åt människor i Norrbotten, utan i stället prioriterar pengar till de välbärgade som kan ha pengar på banken i fem år i stället för att satsa på jobb åt andra.

Filip Johansson tog också upp utvecklingen i början på 1970-talet och sade att det var en ballong som spräcktes. Men utvecklingen under 1970-talet var gynnsam. Länets sysselsättning ökade med 11 000, och 7 000 kvinnor fick jobb.

1976 fick vi dock en annan regering med en annan inriktning på politiken. Man sade bl. a. att investeringar av den storlek vi hade tagit i fråga om stålverket inte kunde fullföljas. Man skulle investera i annat. Men det blev inga 10 miljarders investeringar i annat, och detta är orsaken till den situation vi har.

Både Filip Johansson och jag har fått höra att jordbrukarna hade en positiv lönsamhetsutveckling i början på 1970-talet beroende på de insatser som gjordes med stöd. I slutet av 1970-talet hade man däremot en negativ lönsamhetsutveckling.

Anf. 82 FILIP JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! När Görel Bohlin betonar hur mycket Stockholm betyder för hela landet vill jag säga att jag inte underskattar detta. Jag vill bara ifrågasätta vad Stockholm skulle betyda, om man inte hade den övriga delen av landet. Det skulle inte vara så mycket.

Ingen har tänkt att föröda huvudstaden. Vi är beroende av den, och vi är glada över att vi har en fin huvudstad. Men det finns ingen som helst anledning att den skall behöva prioriteras framför andra regioner.

Låt mig till Olle Östrand säga att vi är överens om att fraktstödet behövdes. Vi märkte det omedelbart efter att beslutet var fattat, och det blev en av mina föresatser att jag inte skulle sluta i denna kammare förrän fraktstödet var återställt. Jag visste att jag kunde få stöd för detta, och det visade också utskottsbetänkandet. Det är jag tacksam över.

Frida Berglund säger att jag inte får mina partikamrater med mig, och då går det ut över socialdemokraterna. Jag har verkligen inte haft stora svårigheter att få partiet med mig. Jag fick med mig partiet t. o. m. när det gällde Stålverk 80. Även den gången ställde hela partiet upp, till en början med en viss tveksamhet. Man accepterade dock den argumentering vi förde som byggts upp av de s. k. experter som då stod för Stålverk 80 – experter som sedan visade sig inte vara särskilt mycket att lita på.

Jag har också fått med mig partiet i andra sammanhang, bl. a. när det gällt att utveckla glesbygdssstödet, för att ta ett exempel. Där hade det varit svårare att gå med socialdemokraterna. Jag vill bara hänvisa till vad som har sagts här tidigare om socialdemokraternas inställning 1979, då man vägrade att vara med om en uppräknings av glesbygdssstödet. Jag har alltid hävdats att glesbygdssstödet är den absolut billigaste åtgärd som kan vidtas för att skapa ett sysselsättningstillfälle. Då bör man också nyttja detta i så stor utsträckning som möjligt.

Sedan får vi notera att det även där finns vissa gränser, men jag tror att man utan hinder skulle kunna använda mer av dessa medel.

Frida Berglund pratar om en annan utveckling 1976. Ja, det var fantastiskt vad den utvecklingen var snabb! Det var fantastiskt så snabbt det gick att få fram andra resultat – och allting var den nya regeringens fel. Jag hoppas att det kommer att gå lika snabbt för en eventuell ny regering att förändra situationen till det bättre. Det måste det ju göra, om den regering som tillkom 1976 var orsak till vad som hände – t. o. m. den första dagen som regeringen satt.

Anf. 83 FRIDA BERGLUND (s) replik:

Herr talman! Det går mycket snabbare att riva ner än att bygga upp. Det har vi fått uppleva många gånger när vi varit i regeringsställning. Det som vi övertog i början av 1930-talet förändrades inte och byggdes inte om i en hast.

Stoppet 1976 kom faktiskt väldigt snabbt. Man hade all planering klar, och alla människor var inställda på att ha arbete för mycket lång tid framåt. Det gällde bl. a. byggnationen.

En fredag i november 1976 stoppade man alla byggen t. ex. i Luleå. Det var liksom signalen: nu händer ingenting mer. På måndagen blev 700–800 byggnadsarbetare varslade om uppsägning från sina jobb. Det satte i gång den utveckling som sedan följde.

Hade man inte stoppat alla dessa byggen, så hade man ju haft

byggnadsindustrin och byggnationerna i gång. Det är att märka att man aldrig hade börjat med själva Stålverk 80, utan det var fråga om att förbereda kommunen för den uppgift som väntade i samband med det nya stålverket.

Det här hade också gett effekter på andra håll i länet. De första som hade ökat antalet anställda var byggföretagen i Överkalix och Övertorneå. Därför kom stoppet mycket hastigt, så gott som utan föregående varning. Sedan har händelserna följt slag i slag.

Jag vill säga att Filip Johansson inte hade någon möjlighet att hejda det hela, för i botten var det kapitalintressena som styrde, och regeringen lät marknadskrafterna verka. Och marknadskrafterna har ju aldrig varit intresserade av att skaffa sysselsättning i olika delar av landet, och inte finns det heller några komponenter för regionalpolitik inbyggda.

Anf. 84 FILIP JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Det är inte alltid som det går snabbt att riva ner. Det gick i alla fall inte så särskilt snabbt när det gällde Stålverk 80.

Jag skulle nästan kunna ange den exakta dagen redan i januari månad 1976, alldeles vid årsskiftet, när man ifrån Luleå var nere och underrättade regeringen om att Stålverk 80-projektet inte kunde drivas vidare. Det hade funnits skäl att redan då ta ställning. Men det beslut man fattade kom fram i slutet av mars, och gick ut på att halvera Stålverk 80 men ha lika många sysselsatta.

En sådan politik har vi aldrig någon glädje av, Frida Berglund – varken då eller i framtiden. Jag hoppas verkligen att vi inte behöver uppleva någonting sådant en gång till!

Andre vice talmannen anmälde att Frida Berglund anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas kl. 19.30.

4 § Anmälades och bordlades

Proposition

1981/82:228 Avveckling av markegångsinstitutet

5 § Anmälades och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

1981/82:40 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Finansutskottets betänkande

1981/82:40 De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken och för budgetregleringen m. m. (prop. 1981/82:150)

Skatteutskottets betänkanden

1981/82:73 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden.

1981/82:74 Uttaget av statlig inkomstskatt (prop. 1981/82:150), m. m.

Lagutskottets betänkande

1981/82:42 Revisors kompetens m. m. (prop. 1981/82:171) (förnyad behandling)

Nr 169

Tisdagen den
8 juni 1982

Kulturutskottets betänkande

1981/82:31 Anslag till statens kulturråd m. m. (prop. 1981/82:100, 1981/82:111 och 1981/82:128) (förnyad behandling)

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden

1981/82:28 Sysselsättningsskapande åtgärder (prop. 1981/82:150)

1981/82:30 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Civilutskottets betänkande

1981/82:44 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

6 § Kammaren åtskildes kl. 18.00.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert